

Republika Hrvatska
Ministarstvo zaštite okoliša i prirode

OPERATIVNI PROGRAM „OKOLIŠ“
2007. – 2013.

Nacrt radnog dokumenta
ožujak 2012.

Sadržaj

SAŽETAK	6
Poglavlje 1: ANALIZA	8
1.1 Osnovna analiza.....	8
1.1.1 <i>Gospodarenje otpadom</i>	11
1.1.2 <i>Vodni sektor</i>	18
1.2 Zahtjevi okolišne pravne stečevine (proces pregovora)	24
1.3 Naučeno iz prethodno provedenih intervencija	25
1.4 SWOT analiza (analiza snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje)	29
POGLAVLJE 2: STRATEGIJA	31
2.1 Opći cilj Operativnog programa	31
2.2 Konzistentnost OP Ciljeva s prioritetima definiranim u strateškim dokumentima i politikama EU i RH 32	
2.3 Posebni ciljevi	37
2.4 Prioritetne osi	37
2.5 Ex-ante evaluacija.....	39
2.6 Strateška procjena utjecaja na okoliš.....	39
2.7 Partnerske konzultacije (načelo partnerstva)	40
2.8 Horizontalna pitanja	42
POGLAVLJE 3: PRIORITETNE OSI	44
3.1 Prioritetna os 1 – Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj.....	44
3.2 Prioritetna os 2 – Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama	47
3.3 Prioritetna os 3 – Tehnička pomoć.....	50
3.4 Razgraničenje sa sličnim intervencijama u sklopu drugih operativnih programa i projekata financiranih EU sredstvima.....	53
3.5 Usklađenost s drugim izvorima financiranja	54
POGLAVLJE 4: PROVEDBA	57
4.1 Upravljanje	57
4.2 Praćenje i evaluacija	59
4.3 Ovjeravanje izdataka	60
4.4 Revizija.....	61
4.5 Informiranje i promidžba.....	62
4.6 Informacijski sustav upravljanja	63
POGLAVLJE 5: FINACIJSKE TABLICE	63
5.1 Godišnja izdvajanja.....	63
5.2 Ukupna financijska alokacija	63
5.3 Indikativna raščlamba doprinosa Zajednice po kategorijama.....	64
PRILOZI	65
Prilog 1: Dodatne informacije i statistike uz sektorsku analizu.....	65
Prilog 2: Izvješće o <i>ex ante</i> evaluaciji	71
Prilog 3: Izvješće o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš	72
Prilog 4: Upute o državnim potporama za OPO 2007. – 2013.	73

Popis slika

Slika 1 Opća karta Hrvatske

Slika 2: Količine komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada u razdoblju 1997.-2008.

Slika 3: Lokacije odlagališta

Slika 3. Priključenost na javnu vodoopskrbu po europskim državama (% stanovništva)

Slika 4. Korištenje vode za opskrbu kućanstava i industrije (bez hidroenergetike) iz sustava javne vodoopskrbe, 1997.-2007

Slika 5. Veličina naselja i priključenost na sustav odvodnje

Slika 7. Pregled količina odloženog komunalnog otpada, prikazano kao specifična količina otpada (kg po stanovniku/godišnje) u EU i ostalim zemljama

Slika 8. Pregled količina komunalnog otpada zbrinutog spaljivanjem, prikazano kao specifična količina otpada (kg po stanovniku/godišnje) u EU i ostalim zemljama

Slika 9. Pregled postotka priključenosti stanovništva na javnu vodoopskrbu u EU i ostalim zemljama

Slika 10. Pregled postotka priključenosti stanovništva na sustave za obradu komunalnih otpadnih voda u EU i ostalim zemljama

Popis tablica

Tablica 1: Udio biorazgradivog otpada 1997. – 2010

Tablica 2: Uvoz i izvoz otpada - količine

Tablica 2: Ambalaža prijavljena od proizvođača/uvoznika u razdoblju 2006. – 2009.

Tablica 4: Pregled količina odvojeno prikupljenih posebnih kategorija otpada

Tablica 5: "Crne točke" - 9 prioritarnih lokacija visokog rizika

Tablica 6: Usklađenost između NSRO i OPO

Tablica 7: Ukupne količine komunalnog otpada u 2010. po županijama

Tablica 8: Količina prikupljenog EE otpada u 2008. i 2009. po županijama

Tablica 9. Količine prikupljenog mazivog i jestivog otpadnog ulja u razdoblju 2007. – 2009. u Hrvatskoj

Tablica 10. Količina prikupljenih otpadnih baterija i akumulatora u 2009. po županijama

Tablica 11. Procijenjena količina proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja po županijama

Kratice

AZO	Agencija za zaštitu okoliša
BDP	Bruto domaći proizvod
CARDS	eng.: <i>Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation</i> (Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju)
CGO	Centar za gospodarenje otpadom
DG	eng.: <i>Directorate-General</i> (Opća uprava)
DISF	eng.: <i>Danube Investment Support Facility</i> (Fond investicijske potpore za Dunav)
DZS	Državni zavod za statistiku
EBRD	eng.: <i>European Bank for Reconstruction and Development</i> (Europska banka za obnovu i razvoj)
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EIB	eng.: <i>European Investment Bank</i> (Europska investicijska banka)
EK	Europska komisija
EU	Europska unija
EUROSTAT	Statističku ured Europske unije
FZOEU	Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
HV	Hrvatske vode
IFI	eng.: <i>International financial institution</i> (Međunarodne financijske institucije)
IPA	eng.: <i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i> (Instrument pretpristupne pomoći)
IPARD	eng.: <i>IPA Rural development programme</i> (IPA program ruralnog razvoja)
IPPC	eng.: <i>Integrated Pollution Prevention and Control</i> (Direktiva) – Integrirano sprječavanje i nadzor onečišćenja
ISPA	eng.: <i>Instrument for Structural Policies for Pre-accession</i> (Instrument za pretpristupne strukturne politike)
KK	Krajnji korisnik
KPI	Ključno područje intervencija
MFIN	Ministarstvo financija
MINGO	Ministarstvo gospodarstva
MINK	Ministarstvo kulture
MP	Ministarstvo poljoprivrede
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
MVEP	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
MZOP	Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
NDO	Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje
NIPAK	Nacionalni IPA koordinator
NN	Narodne novine
NPZO	Nacionalni plan zaštite okoliša
NSRO	Nacionalni strateški referentni okvir
NUTS	francuski: <i>nomenclature des unités territoriales statistiques</i> (nomenklatura statističkih teritorijalnih jedinica)
NVU	Ne-vladine udruge
OP	Operativni program

OPO	Operativni program „Okoliš“
OPP	Operativni program „Promet“
OzP	Odbor za praćenje
OUS	Okvir za usklađenost strategija
PO	Prioritetna os
PP	Pristupno partnerstvo
PT	Posredničko tijelo
PUO	Procjena utjecaja na okoliš
RH	Republika Hrvatska
ROO	Registar onečišćavanja okoliša
SAFU	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje
SAPARD	eng.: <i>Special accession programme for agriculture and rural development</i> (posebni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj)
SF	Strukturni fondovi
SOR	Strateški okvir za razvoj 2006-2013
SPUO	Strateška procjena utjecaja na okoliš
TP	Tehnička pomoć
UT	Upravljačko tijelo
VRH	Vlada Republike Hrvatske

SAŽETAK

Republika Hrvatska predlaže korištenje strukturnih fondova (SF) Europske unije (EU), odnosno Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), za su-financiranje Operativnog programa „Okoliš“ (u daljnjem tekstu: OPO). OPO je programski dokument za korištenje EU sredstava dodijeljenih Hrvatskoj za provedbu EU kohezijske politike u sektoru zaštite okoliša i odnosi se na sedmogodišnje vremensko razdoblje od 2007.-2013. Izrađen je pod koordinacijom Ministarstva zaštite okoliša i prirode (MZOP) - Upravljačkog tijela OPO-a.

OPO ima za cilj razvoj infrastrukture zaštite okoliša te javnih usluga u području gospodarenja komunalnim otpadom, u područjima opskrbe pitkom vodom, obrade komunalnih otpadnih voda te zaštite vodnih resursa, kako bi se pridonijelo uravnoteženom i održivom razvoju Hrvatske. OPO se nadovezuje na prethodne aktivnosti financirane iz EU programa vezane uz investicije i jačanje kapaciteta, a osobito uz Instrument za strukturne politike za pret-pristupno razdoblje (ISPA - skraćeno od eng.: Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) te uz Instrument za pret-pristupnu pomoć (IPA - skraćeno od eng.: Instrument for Pre-Accession Assistance).

Prirodni okoliš je ključni dio gospodarskog i društvenog kapitala Hrvatske i jedan je od pokretača gospodarskog razvitka, osobito imajući u vidu značaj turizma kao gospodarske grane. Općenito, moguće je reći da je u Hrvatskoj okoliš dobro očuvan, međutim razinu zaštite okoliša potrebno je povećati kako bi se dostigla EU razina zaštite okoliša. Socio-ekonomska analiza provedena u okviru NSRO-a, kao i detaljnija analiza sektora zaštite okoliša u OPO-u, ukazuje da je nedovoljna kvaliteta te nedostatak infrastrukture zaštite okoliša jedan od ključnih činioca koji dovode do nedovoljne razine zaštite okoliša. Značajna ulaganja su, dakle potrebna u cjelokupnom sektoru zaštite okoliša, prvenstveno u *troškovno-zahtjevnim* podsektorima gospodarenja otpadom i upravljanja vodama. Potrebno je da ta ulaganja osiguraju prikladnu razinu usluga vezanih uz zaštitu okoliša te dostizanje odgovarajućih standarda, istovremeno postižući ravnotežu između snažne potrebe za gospodarskim razvitkom i očuvanjem okoliša. Drugim riječima, ulaganja trebaju osigurati put ka održivom razvoju, koji predstavlja samo središte EU Gothenburgške Strategija i Europa 2020 agende.

Opći cilj OPO-a je „Unaprijediti pristup i učinkovito osiguravanje usluga i objekata zaštite okoliša u podsektorima otpada i voda“. Ovaj strateški cilj proizlazi iz analize trenutne situacije, procesa pristupanja EU i odredbi Pristupnog ugovora vezanih uz sektor zaštite okoliša, kao i iz nacionalnih i EU dokumenata koji utvrđuju sektorske politike. Analiza ukazuje da su financijski i institucionalno zahtjevne intervencije visoko potrebne. SF podrška u ovome programskom razdoblju će, dakle biti usmjerena na navedene obveze tj. poštivanje prijelaznih razdoblja, nastavak i nadogradnju na podršku pruženu putem IPA prioritetnih pod sektora (tj. otpad i vode).

Kako bi pridonio općem cilju, OPO postavlja i ističe dva specifična cilja koja će se postići kroz sljedeće prioritetne osi:

Prioritetna os 1: Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj. Ova Prioritetna os će se financirati iz EFRR-a i podržavat će aktivnosti za razvoj nove infrastrukture za gospodarenje otpadom (centri za gospodarenje otpadom i povezana infrastruktura), za obradu i zbrinjavanje otpada, uključivo sanaciju neuređenih odlagališta i visoko onečišćenih lokacija.

Prioritetna os 2: Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama. Ova Prioritetna os će se također financirati iz EFRR-a i podržavat će ulaganja u vodno-komunalnu infrastrukturu – izgradnja/rekonstrukcija/nadogradnja mreže za opskrbu pitkom vodom, uređaja za poboljšanje (obradu) vode; javnih kanalizacijskih sustava i uređaja za obradu otpadnih voda, smanjenje gubitaka u sustavima za opskrbu pitkom vodom i kanalizacijskim sustavima, uključujući aktivnosti pripreme projekata za gore navedena područja.

Prioritetna os 3: Tehnička pomoć. Ova Prioritetna os će pružati podršku za učinkovito upravljanje OP-om te za pripremu za sljedeće programsko razdoblje. Ova prioritetna os također će se financirati iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR).

OPO 2007.-2013. temelji se EU Uredbi Vijeća 1083/2006, koja obuhvaća opće odredbe o korištenju EFRR i SF sredstava. Nadalje, aktivnosti planirane u ovom OP-u su u skladu s Uredbom (EZ) br. 1080/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 05. srpnja 2006. o EFRR-u koja utvrđuje pravila o prihvatljivosti rashoda za EFRR. Dodatno, OPO je u potpunosti u skladu sa Strateškim smjernicama Europske zajednice o koheziji. Sukladno SF regulativi, regije u okviru NUTS II razine, čiji je bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku manji od 75% EU prosjeka, mjereno prema paritetu kupovne moći za posljednje tri godine s dostupnim podacima – mogu

dobivati podršku od SF u okviru cilja “Konvergencija”. Cijeli teritorij Republike Hrvatske potpada pod ovu kategoriju te je stoga prihvatljiv za korištenje ovih financijskih sredstava.

OPO se oslanja na postojeće EU i nacionalne strategije i politike. Prvenstveno, OPO je usko povezan s ciljevima i prioritetima Nacionalnog strateškog referentnog okvira (NSRO), koji predstavlja temeljnu referencu za programiranje EU fondova u području kohezijske i regionalne politike. OPO direktno pridonosi postizanju općeg cilja NSRO-a: „*ubrzati stopu gospodarsko rasta i promicati održivi razvoj, s perspektivom postizanja stvarne konvergencije*“. Nadalje, provedba OPO-a doprinijet će trima strateškim ciljevima NSRO-a time što razvija strategiju za unapređivanje Tematskog prioriteta 2 NSRO-a: ulaganje u okolišnu infrastrukturu za održivi razvoj i poboljšanje prirodnog i životnog okoliša. OPO također uzima u obzir hijerarhiju dobro razvijenih nacionalnih strategija i planova u području zaštite okoliša, kao što su: Strategija održivog razvitka, Nacionalna strategija zaštite okoliša, sektorske strategije: Strategija gospodarenja otpadom, Plan gospodarenja otpadom, Strategija upravljanja vodama, itd.

Sa strateške točke gledišta, prioritet je dat ulaganjima koja su neophodna za usklađivanje s pravnom stečevinom EU (*acquis*) u području zaštite okoliša, s naglaskom na pod-sektore: otpad i vode. Zbog kratkog programskog razdoblja, ostali sektori kao što su zaštita zraka i atmosfere, zaštita prirode i energetika, neće biti direktno obuhvaćeni putem ovoga OP-a. Međutim, OP predstavlja osnovu za jačanje kapaciteta i stjecanje potrebnih iskustava za proširenje pomoći na nova područja u narednom programskom razdoblju.

Pojedina programska obilježja NSRO-a i ovoga operativnog programa vezana uz zaštitu okoliša pružit će značajnu podršku, kako se očekuje, provedbi strategija utvrđenih od strane Vlade RH, te pridonijeti rješavanju problema i slabosti u pojedinim pod-sektorima za koje će EU fondovi osigurati podršku. Dodatno, strategija OPO-a čvrsto se temelji na poukama i koristima iz IPA III Operativnog programa „Zaštita okoliša“ (OPZO), putem kojeg je za iste te sektore dodijeljeno oko 136,9 milijuna eura IPA sredstava u razdoblju 2007. – 31. lipnja 2013. Strategija OPO-a proizlazi iz šireg strateškog okvira koji je utvrđen u NSRO, te nastavlja IPA strategiju i istu logiku „cilj – prioritet – područje intervencija“, kako je predstavljeno u tablici ispod:

Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO)	OPO opći cilj	OPO Prioritetne osi	OPO Ključna područja intervencije
3 ključna strateška cilja: <ul style="list-style-type: none"> • Brži gospodarski rast • Povećanje zaposlenosti • Održivi razvitak 			KPI 1.1 Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj i regionalnoj razini
5 tematskih prioriteta: <ul style="list-style-type: none"> • Moderne prometne mreže i dostupnost • Infrastruktura zaštite okoliša, priroda i životni okoliš • Konkurentnost gospodarstva • Zapošljavanje i ljudski kapital • Administrativni kapaciteti 	Unaprijediti pristup i učinkovito pružanje okolišnih usluga i objekata u pod-sektorima otpada i voda	PO1. Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj	KPI 1.2 Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom – postojeća odlagališta i „crne točke“
		PO2. Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama	KPI 2.1 Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža KPI 2.2 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže

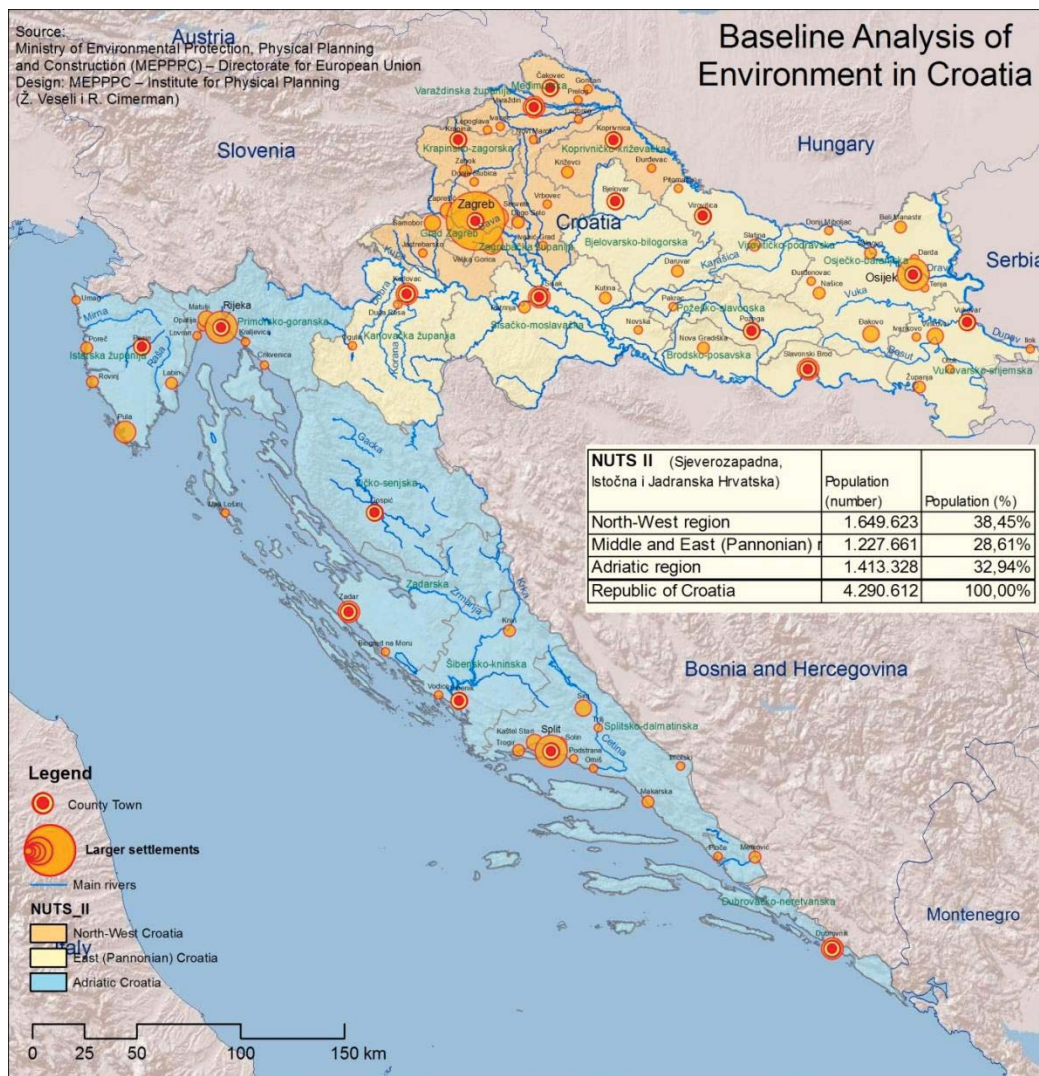
Ovaj dokument navodi slijedeće ključne teme te pruža prateće informacije: kontekst, politike, sektorska i „SWOT“ analiza, ciljevi i razvoj strategije. Dodatno, pored opisa prioritetnih osi, ključnih područja intervencije i predloženih aktivnosti, OP također donosi i pokazatelje za praćenje i ocjenu provedbe te glavna obilježja sustava upravljanja i provedbe koji će osigurati dostizanje ciljeva.

POGLAVLJE 1: ANALIZA

1.1 Osnovna analiza

Hrvatska se nalazi na jugoistoku europskog kontinenta, između Mediterana, srednje Europe i Balkana. Zbog svog specifičnog zemljopisnog položaja na razmeđu nekoliko biogeografskih regija, Hrvatska posjeduje specifična ekološka, klimatska i geomorfološka obilježja - na relativno malom području, ističu se tri različite prirodno-geografske cjeline: sjeverna visoravan i panonsko područje, obalno ili jadransko područje, te planinsko područje koje razdvaja prethodna dva. Ukupna površina državne teritorije iznosi 87 661 km², od čega je površina kopna 56 594 km², a površina mora 31 067 km². Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011¹, Hrvatska ima 4 290 612 stanovnika i prosječnu gustoću naseljenosti od 75,8 stanovnika po km² s većom koncentracijom stanovništva u kontinentalnom dijelu (67%). Unatoč prilično velikom broju naseljenih mjesta (oko 6 800), stanovništvo je koncentrirano u urbanim centrima – 49% stanovništva živi u pet najvećih županija: Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj, Osječko-baranjskoj i Primorsko-goranskoj županiji. Prema površini i broju stanovnika, Hrvatsku se može smatrati jednom od manjih europskih zemalja.

Slika 6 Opća karta Hrvatske

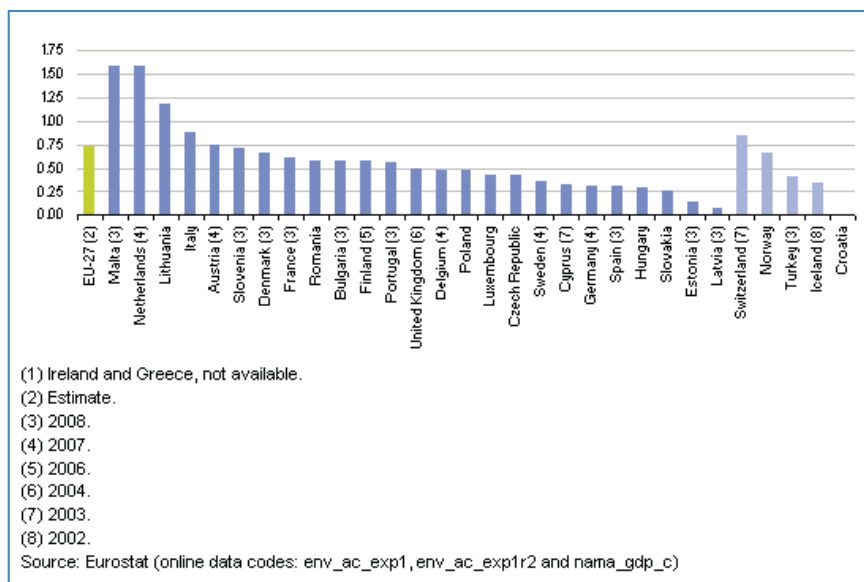
Geofizički položaj Hrvatske određuje okolišne značajke zemlje koja ima dugačko obalno područje, primorski brdsko-planinski prostor i visoravni u središnjem dijelu. Međutim, dominantan geološki faktor, krško područje,

¹ Privremeni rezultati popisa stanovništva 2011, rujna 2011

određuje najznačajnija okolišna pitanja u zemlji. Krško područje Hrvatske je jedinstven oblik reljefa s posebnim hidrogeološkim i geomorfološkim značajkama, u kojem su podzemne vode puno više zastupljene od površinskih voda. Krško područje obuhvaća oko 54%² hrvatskog teritorija, a ono i prihvaća većinu turista, dakle značajno pridonosi BDP-u.

Stanje okoliša u Hrvatskoj redovno se procjenjuje u okviru Izvješća o stanju okoliša, kojeg priprema Agencija za zaštitu okoliša. Posljednje izvješće, koje se odnosi na razdoblje od 2005.-2008. godine, ističe kao prihvaćeno mišljenje da je opće stanje okoliša u Hrvatskoj relativno dobro. Prirodni okoliš u Hrvatskoj smatra se ključnim elementom ekonomskog i društvenog kapitala u smislu gospodarskog razvoja putem turizma. S druge strane, stupanj zaštite okoliša je i dalje na nižoj razini nego u ostalim razvijenim EU zemljama. U većini europskih zemalja, ulaganja u zaštitu okoliša i tekući rashodi javnog sektora čine između 0,25 - 0,9% BDP-a u 2009. Hrvatska (0,02%), zajedno s Latvijom (0,08%) i Estonijom (0,16%) ispod je prosječnog raspona.

Osnovno pitanje koje utječe na razvojnu strategiju zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj je usvajanje koncepta održivog razvoja te pristupanje Europskoj uniji. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske³ predlaže razvojni koncept u potpunosti usklađen s EU

„Strateškim smjernicama Zajednice za koheziju“, koje promiču sinergiju između gospodarske, društvene i okolišne dimenzije. Ova strategija, poznata kao obnovljena Lisabonska strategije, stavlja naglasak na okoliš pri razvoju, konkurentnosti i zapošljavanju; zaštitu okoliša treba imati u vidu pri izradi nacionalnih strategija, programa i projekata, s ciljem promicanja održivog razvoja.

Porast prometa i turizma, ili općenito gospodarski rast, povećava potrošnju energije, društveni i fizički procesi su međusobno povezani i suovisni činioci koji postavljaju povećane zahtjeve pred okolišnu infrastrukturu u Hrvatskoj, posebice zahtjeve za visoko kvalitetnim i pouzdanim uslugama zaštite okoliša, kao što su vodoopskrba i pročišćavanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom, održavanje kakvoće zraka, čistog mora i očuvanje prirodnih staništa. Zadnjih je godina sustav zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj kontinuirano poboljšavan. Ipak, potrebna su još značajna ulaganja u okolišnu infrastrukturu kako bi se postigla prikladna razina standarda i usluga zaštite okoliša i potpuna usklađenost se EU pravnom stečevinom.

Strategija OPO temelji se na strateškim dokumentima, postupku konzultacija i detaljnoj analizi stanja koja proizlazi iz sveobuhvatnog pregleda relevantnih analitičkih dokumenata i statističkih podataka. Tekst koji slijedi daje sažetak glavnih naglasaka analize i pruža kratak pregled glavnih pod-sektora zaštite okoliša, osim za područja otpada i voda koja su detaljno razrađena i navedenim pod-poglavljima. Analiza trenutnog stanja pojedinih pod-sektora zaštite okoliša i glavnih problema daje se u tekstu koji slijedi.

ZRAK, ATMOSFERA I KLIMA

Vezano uz *emisije* u atmosferu, općenito govoreći, postignuto je značajno smanjenje glavnih onečišćujućih tvari u usporedbi s 1990. godinom. Iznimno, povećanje onečišćenja određenim tvarima zabilježeno je od 1997. do vršne 2007. godine, ali od tada je zabilježen obrnuti pozitivan trend. Evidentno, razina emisija odražava razvojne trendove i aktivnosti – smanjena industrijska proizvodnja i restrukturiranje gospodarstva u ranim 1990-ima, gospodarski rast u drugoj polovici tog desetljeća, poboljšanje zakonodavnog okvira i uvođenje mjera zaštite zraka u prvom desetljeću 21.-og stoljeća. Gospodarski rast očekivano je u vezi s porastom emisija

² Izvor: „An overview of the state of biological and landscape diversity of Croatia, with the protection strategy and action plan“, Zagreb, 2000

³ “Narodne novine“ br. 30/2009

stakleničkih plinova – u usporedbi s 27 zemalja članica EU, Republika Hrvatska zauzima 21. mjesto u ukupnim emisijama stakleničkih plinova i doprinosi globalnim emisijama s 0,1%. U najvećem dijelu to se odnosi na sektore energetika (72,2%), industriju (13,3%) i poljoprivredu (10,8%). Provedba međunarodnih protokola, nacionalnog pravnog okvira i raznih projekta doprinijelo je konstantnom smanjenju upotrebe tvari koje oštećuju ozonski omotač – čak do 93% u razdoblju 1990.-2009.⁴

Temeljem procjene kakvoće zraka za različite tvari, Republika Hrvatska je prostorno podijeljena na sedam područja (zona) i šest naseljenih područja (aglomeracija), gusto naseljenih i/ili industrijski razvijenih⁵. Analiza pokazuje da je koncentracija tvari u svih sedam zona niska, tako da je za te zone utvrđena I. kategorija kakvoće zraka. Situacija je složenija u šest naseljenih područja/aglomeracija – Zagreb, Sisak, Kutina, Rijeka, Osijek i Split. Ova naseljena područja su uglavnom u prvoj kategoriji kakvoće zraka vezano za sumpor-dioksid, ugljik-monoksid i benzen, a u pogledu drugih parametara, ili su u drugoj kategoriji (NO_x, benzen, ozon) ili u trećoj kategoriji kakvoće zraka (lebdeće čestice, H₂S, SO₂), ovisno o blizini lokalnog izvora onečišćenja (rafinerije nafte Sisak i Rijeka, tvornica u Kutini). U razdoblju svibanj-srpanj, cijelo područje Hrvatske je pod povećanim rizikom izlaganja visokim koncentracijama ozona, iznad dopuštene razine od 40 µg/m³. Ipak, općenito se može reći da osim lokalnih izvora onečišćenja u određenim urbanim centrima, kakvoća zraka zadovoljavajuća i u velikoj mjeri potpada pod prvu kategoriju. Glavni izvor emisija onečišćujućih tvari su industrija, energetika (uključivo kombiniranu proizvodnju topline-el. energije), grijanje u kućanstvima i promet⁶.

Sustav praćenja kakvoće zraka se u Hrvatskoj sastoji od državne i lokalnih mreža koje pružaju podatke za: klasifikaciju kakvoće zraka po kategorijama koje se temelje na nacionalnim propisima o kakvoći zraka; za nacionalno i EU izvješćivanje i razmjenu podataka.

Državna mreža za praćenje kakvoće zraka ima ukupno 23 točke za uzorkovanje za fiksna mjerenja (od toga 11 automatskih stanica u naseljima i industrijskim zonama te 12 u ruralnim područjima), a od 01. siječnja 2010. njima upravlja Državni hidrometeorološki zavod (DHMZ). To uključuje prikupljanje podataka, kontrolu kvalitete praćenja mjerenja i podataka o kakvoći zraka, obradu i prezentaciju rezultata, dostavu podataka u informacijski sustav kakvoće zraka, održavanje postaja i opreme i uspostavu novih postaja u državnoj mreži. Pristup podacima državne mreže o koncentracijama u stvarnom vremenu dostupan je na web-stranici (<http://zrak.mzopu.hr/>). Na lokalnoj razini, mreža za praćenje kakvoće zraka uspostavljena je od strane lokalnih/regionalnih jedinica samouprave i trenutno uključuje 70 mjernih mjesta, od kojih su 25 točke za uzorkovanje za fiksna mjerenja (automatske stanice), uključivo posebna mjerenja sukladno zahtjevima postupaka procjene utjecaja na okoliš.

PRIRODA, BIORAZNOLIKOST I MORE

Zbog svog specifičnog položaja na razmeđu nekoliko bio-geografskih regija, Republika Hrvatska je, u pogledu ukupne bioraznolikosti, jedna od bogatijih zemalja Europe. Hrvatska je na trećem mjestu u Europi po broju vrsta u odnosu na površinu; potvrđeni broj vrsta je oko 38 000, a procjenjuje se da je taj broj i značajno veći – do 50 000 do preko 100 000. Prisutan je velik broj endemskih vrsta (oko 7,5% endemske flore) te vrsta koje su ugrožene na europskoj razini (npr. medvjed, vuk i ris)⁷. Sistematski pristup očuvanju bioraznolikosti rezultirao je nacionalnom klasifikacijom staništa i odnosnim Pravilnikom⁸, objavljivanjem crvene liste ugroženih vrsta, crvene knjiga pojedinih grupa biljaka, životinja i gljiva, razvojem planova upravljanja za risa, medvjeda i vuka, itd. Ipak, stalni gubitak bioraznolikosti se i dalje primjećuje kao globalni trend, prouzročen degradacijom i gubitkom staništa, uvođenjem stranih vrsta u ekosustave, onečišćenjem okoliša, urbanizacijom (uključujući infrastrukturu i promet), globalnim klimatskim promjenama, itd.

⁴ Izvor za sve statističke podatke u ovom odlomku: Izvješće o stanju okoliša u RH za razdoblje 2005.–2008. (AZO)

⁵ 7 zona: HR 1 – Osječko-baranjska (osim Osijeka), Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravka županija; HR 2 – Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska, Zagrebačka županija (osim Zagreba); HR 3 – Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija (osim Kutine i Siska); HR 4 – Istarska županija; HR 5 - Primorsko-goranska (osim Rijeke) and Ličko-senjska županija; HR 6 - Zadarska i Šibensko-kninska županija; HR 7 - Splitsko-dalmatinska (osim Splita) i Dubrovačko-neretvanska županija; 6 aglomeracija: Zagreb, Sisak, Kutina, Split, Rijeka, Osijek

⁶ Agencija za zaštitu okoliša

⁷ Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Četvrto nacionalno izvješće RH za Konvenciju o biološkoj raznolikosti (2009.)

⁸ Pravilnik o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova ("Narodne novine" br. 07/2006 i 119/2009)

Zaštićena područja, uključujući ona pod preventivnom zaštitom zauzimaju oko 8.47% hrvatskog teritorija ili 12.06% kopna i 1.94% teritorijalnog mora⁹. Zbog njihove posebne vrijednosti, zaštićena područja su ključ bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti i temelj ekološke mreže.

Mreža očuvanih područja *NATURA 2000* se sastoji od Područja posebne zaštite (eng.: *Special Protected Areas - SPA*) za divlje ptice prema Direktivi o pticama¹⁰, i Posebnih područja očuvanja (eng.: *Special Areas of Conservation - SAC*) utvrđenih prema Direktivi o staništima¹¹. Nakon dovršetka LIFE III projekta: „Uspostava Nacionalne ekološke mreže kao dijela Sve-europske ekološke mreže i EU mreže NATURA 2000 (CRO-NEN)“ u 2005. godini, iz Državnog proračuna financirana su dodatna terenska istraživanja temeljem čega je 2007. proglašena Ekološka mreža Republike Hrvatske.¹² Područje mreže pokriva oko 47% kopna i 39% morskog dijela Hrvatske – sve nacionalne i parkove prirode, stroge i posebne rezervate, pored područja koja do sad nisu utvrđena prema nacionalnoj klasifikaciji. Ekološka mreža Republike Hrvatske je osnova za prijedlog EU ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj; ovaj prijedlog se utvrđuje i trenutno se odnosi na oko 30% teritorija¹³. Sukladno EU legislativi, mreža se sastoji od područja važnih za očuvanje divljih vrsta ptica i područja važnih za očuvanje divljih vrsta (osim ptica) i staništa. Do dana pristupanja EU, Hrvatska će prirediti popis predloženih Područja od značaja za Zajednicu (eng.: *proposed sites of Community importance - pSCI*) i odrediti popis Područja posebne zaštite (SPA). Vezano uz morski dio NATURA 2000, u izradi je nacrt prijedloga, za što podršku pružio IPA projekt tehničke pomoći, a zbog nedostatka podataka o morskim vrstama i stanišnim tipovima u planu su daljnja istraživanja.

Kao specifičnost Hrvatske, **morski okoliš** tj. Jadransko more, obala i otoci od izuzetne su važnosti, a jednako tako i ekološki osjetljiv prirodni resurs. Do sad prikupljeni podaci daju naznaku da je u pogledu bioloških elemenata situacija zadovoljavajuća te da je obalno more i more na plažama visoke kakvoće. Udio opasnih tvari u morskim organizmima i sedimentima je u većini slučajeva kategoriziran u niskim ili srednjim koncentracijama, osim na lokacijama za praćenje smještenim u velikim urbanim centrima i lukama. Opasnost od zagađenja se proporcionalno povećava s povećanjem morskog prometa, balastnih voda i akvakulture što dodatno dovodi do pojavljivanja novih i invazivnih vrsta koja ugrožavaju biološku raznolikost eko-sustava Jadranskog mora¹⁴.

1.1.1 Gospodarenje otpadom

Zakonski okvir za gospodarenje otpadom u Hrvatskoj je u velikoj mjeri uspostavljen i u skladu s EU propisima. U tom pogledu, najznačajniji izazov odnosi se na nisku razinu provedbenih mehanizama, slabosti u sustavu kontrola i pouzdanosti podataka o količinama i tokovima otpada. Nadalje, kako bi se uspostavio operativan sustav gospodarenja otpadom usklađen s EU standardima, potrebna su značajna ulaganja u infrastrukturu gospodarenja otpadom popraćena mjerama za podizanje svijesti i dodatnom edukacijom.

U pogledu *institucionalnog ustroja*, nadležnosti su podijeljene između više institucija, a vertikalno između više razina upravljanja: na nacionalnoj razini glavno provedbeno tijelo je **Ministarstvo zaštite okoliša i prirode** (MZOP) koji je nadležno za utvrđivanje politike i njenu provedbu (priprema mjera gospodarenja otpadom i planskih dokumenata te nadzor provede Strategije gospodarenja otpadom). Glavni zadaci **jedinica lokalne i područne samouprave** odnose se na određivanje lokacija u prostornim planovima, prikupljanje podataka o otpadu te sve potrebne aktivnosti za gospodarenje vrstama otpada koje su u njihovoj nadležnosti. Gradovi i općine imaju obvezu međusobno surađivati kako bi osigurali, u koordinaciji županija, provedbu mjera propisanih za odvojeno prikupljanje otpada. Komunalna poduzeća osnovana od strane lokalnih/područnih jedinica samouprave i/ili privatni operateri provode stvaran posao tj. prikupljaju i zbrinjavaju komunalni otpad. Prema podacima Agencije za zaštitu okoliša, postoji 210 takvih poduzeća na području Republike Hrvatske. Na državnoj razini, postoje još dvije institucije koje imaju značajnu ulogu u sustavu gospodarenja otpadom; prvo **Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost** (FZOEU), koji je provedbeno tijelo za sustav gospodarenja pojedinim posebnim kategorijama otpada (ambalaža i ambalažni otpad, otpadna vozila, otpadne baterije i akumulatori, otpadna ulja, električni i elektronski otpad, otpadne gume). Sredstva za financiranje ovih aktivnosti FZOEU osiguravaju se u skladu s načelom „onečišćivač plaća“, od naknada uplaćenih od strane

⁹ Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, Upisnik zaštićenih područja (travanj 2012.)

¹⁰ Direktiva 2009/147/EC o zaštiti ptica, s dopunama

¹¹ Direktiva 1992/43/EEC Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje flore i faune, s dopunama

¹² Uredba o proglašenju ekološke mreže („Narodne novine“ br. 109/2007)

¹³ www.natura2000.hr

¹⁴ Izvješće o stanju okoliša u RH za razdoblje 2005.–2008. (AZO)

obveznika plaćanja kao i iz drugih izvora u skladu s posebnim propisima. Drugo tijelo je **Agencija za zaštitu okoliša** (AZO), koja prikuplja, objedinjava i obrađuje podatke o zaštiti okoliša. AZO obavlja poslove vezane uz razvoj i koordinaciju informacijskog sustava zaštite okoliša (uključivo i podatke o otpadu) te obradu podataka, npr. priprema izvješća o stanju okoliša, surađuje s Europskom agencijom za zaštitu okoliša te izvješćuje u skladu sa zahtjevima Europske informacijske i promatračke mreže zaštite okoliša (eng.: *European Environment Information and Observation Network – EIONET*), itd.

U pogledu politike gospodarenja otpadom, sustav i prioritete utvrđeni su *Strategijom gospodarenja otpadom*¹⁵ u kojoj se daje procjena situacije, identificiraju se problemi i prepreke, uspostavlja se okvir za smanjenje otpada i održivo gospodarenje otpadom te se utvrđuje pet strateških ciljeva u području gospodarenja otpadom:

1. Izbjegavanje nastajanja i smanjivanje količina otpada na izvoru te otpada kojega se mora odložiti, uz povećanu materijalnu i energetska uporabu otpada;
2. Razvitak infrastrukture za cjeloviti sustav gospodarenja otpadom IVO (Izbjegavanje – Vrednovanje (oporaba) – Odlaganje), tj. stvaranje uvjeta za učinkovito funkcioniranje sustava. To uključuje gradnju građevina i postrojenja (regionalna odlagališta, energane na otpad i spalionice, postrojenja za obradu otpada, biokompostane, odlagališta);
3. Smanjivanje rizika od otpada;
4. Doprinos zaposlenosti u Hrvatskoj razvojem domaće industrije i poduzetništva, proizvodnjom komunalne opreme;
5. Edukacija upravnih struktura, stručnjaka i javnosti za rješavanje problema gospodarenja otpadom.

Strategija gospodarenja otpadom koja je trenutno na snazi provodi se putem *Plana gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj*¹⁶. Osnovni zadatak Plana je organizacija provedbe širih ciljeva iz Strategije, s naglaskom na:

- a) Uspostavu cjelovitog sustava gospodarenja otpadom,
- b) Sanaciju i zatvaranje postojećih odlagališta,
- c) Sanaciju "crnih točaka", lokacija u okolišu koje su visoko opterećene otpadom,
- d) Razvoj i uspostavu centara za gospodarenje otpadom na regionalnoj te županijskoj razini, s pred-obrađom otpada prije konačnog zbrinjavanja ili odlaganja, i
- e) Potpuna informatizacija sustava gospodarenja otpadom.

Nastajanje otpada

Ukupna količina komunalnog otpada koja se proizvede u Hrvatskoj imala je stalan uzlazni trend – mjereno kao prosječna količina u kg po stanovniku, iznosi su se povećavali od 327 kg/po stanovniku u 2005, 373 u 2006, 388 u 2007 do 403 kg/st. u 2008. Ove količine znatno su niže od EU prosjeka (514 kg/st. u 2009) te se očekivao daljnji porast kao rezultat gospodarskog rasta, ekspanzije turizma i povećanja potrošnje stanovništva. Ipak, do 2010. količina proizvedenog otpada se smanjila za 9% i u 2009. je iznosila 393 kg/st., a u 2010 367 kg/st.¹⁷ Procijenjeno je da se u razdoblju 1995.-2003. 74,5% komunalnog otpada odnosilo na biorazgradivi otpad (kuhinjski i bio-otpad, papir i karton, koža i kosti, drvo, tekstil). Nadalje, pretpostavka je da se sastav otpada promijenio unatrag 10 godina, te je od 2004. na ovamo udio biorazgradivog otpada utvrđen na 67%. *Slika 2* prikazuje procijenjene količine proizvedenog komunalnog otpada u odabranoj godini, uključivo procjenu količine biorazgradive komponente. Proizvodnja biorazgradivog komunalnog otpada povećava se zajedno s povećanjem ukupne količine komunalnog otpada. Neznatan trend povećanja vrednovanja biorazgradivog otpada može se primijetiti kroz smanjenje udjela odloženog biorazgradivog otpada.

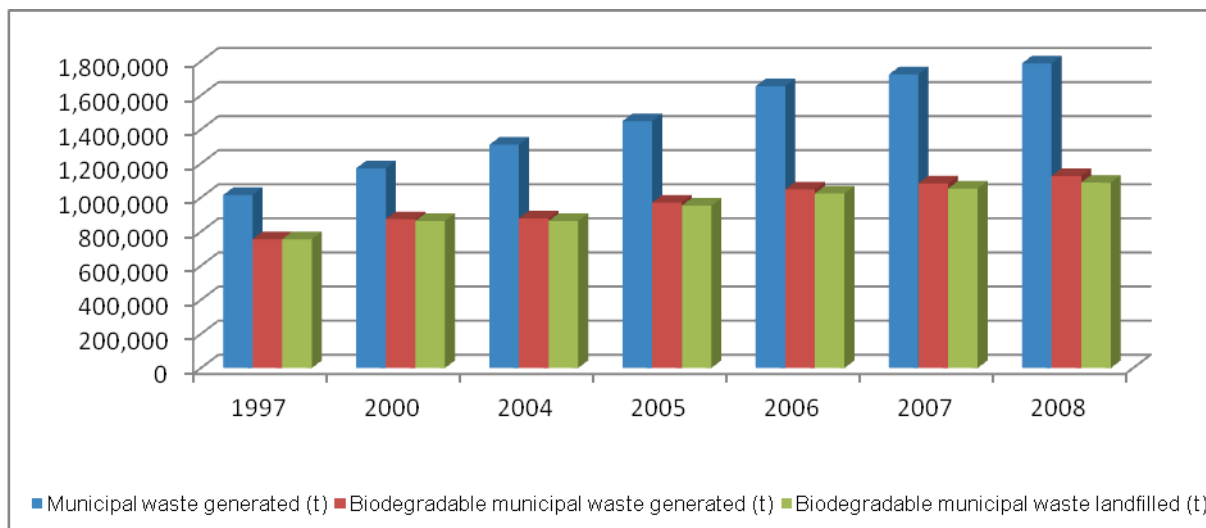
*Slika 7: Količine komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada u razdoblju 1997.-2008.*¹⁸

¹⁵ "Narodne novine" br. 130/2005

¹⁶ "Narodne novine" br. 85/2007, 126/2010 i 31/2011

¹⁷ Agencija za zaštitu okoliša: 'Odabrani pokazatelji okoliša u RH 2011'

¹⁸ Izvješće o stanju okoliša u RH za razdoblje 2005.-2008. (AZO)

Tablica 3: Udio biorazgradivog otpada 1997. – 2010.

Godina	1997.	2000.	2004.	2005.	2006.	2008.	2010.
Proizvedeni komunalni otpad (t)	1.015.000	1.172.534	1.310.643	1.449.381	1.654.105	1.788.311	1.629.915
Proizvedeni biorazgradivi komunalni otpad (t)	756.175	873.538	878.131	971.085	1.048.667	1.126.899	1.012.651
Biorazgradivi komunalni otpad odložen na odlagališta (t)	756.175	863.538	863.131	952.969	1.024.323	1.088.196	976.183
Udio biorazgradivog otpada odloženog na odlagališta (%)	100	98.85	98.29	98.13	97.68	96.57	96.39

U 2007, bilo je proizvedeno ukupno 2 004 059 tona industrijskog (proizvodnog) otpada, od čega je 1 951 539 tona (97%) bio neopasni otpad, a 52 520 tona (3%) opasni.¹⁹ U prosjeku je u razdoblju 2003.-2007. najveći udio u ukupno proizvedenim količinama neopasnog otpada bio prijavljen za sljedeće kategorije:

- Otpad iz neorganskih kemijskih procesa (21,81%)
- Otpad iz poljoprivrede, hortikulture, akvakulture, šumarstva, lovstva i ribarstva, priprema i prerada hrane (18.48%)
- Građevinski i otpad od rušenja (ne uključujući iskopano tlo sa zagađenih lokacija) - (11.53%)

Tablica 2: Uvoz i izvoz otpada - količine

godina	Uvoz	Izvoz	Izvoz
	Neopasni otpad (t)	Opasni otpad (t)	Neopasni otpad (t)
2006	416 644	16 711	572 437
2007	543 269	13 742	501 798
2008	482 917	19 161	637 317
2009	215 820	17 878	472 831
2010	225 224	18 937	603 955

Izvor: Agencija za zaštitu okoliša

novog proizvoda ili sirovine koja potom prestaje biti otpad. Također, u Hrvatsku je zabranjen uvoz neopasnog otpada za odlaganje i korištenje u energetske svrhe. U 2010. izvezeno je 603 955 tona neopasnog otpada, uglavnom metal i drvo. Iste je godine uvezeno u Hrvatsku 225 224 tona neopasnog otpada, najviše otpadnog papira i kartona (106 240 tona).

Posebne kategorije otpada

Prijavljene količine opasnog otpada u 2005. iznosile su 35 542,5 tona, u 2006. 39 878,5 tona, u 2007. iznosile su 52 520,1 tona, a u 2008. to je bilo 58 432 tona što pokazuje uzlazni trend koji je moguće posljedica povećane proizvodnje opasnog otpada i/ili poboljšanje provedbe zaštitnih mjera. Navedene količine odnose se na iznose prijavljene u Registar, ali se procjenjuje da su stvarne količine proizvedenog opasnog otpada veće²⁰. Uvoz opasnog otpada je zabranjen u Hrvatsku, osim u slučajevima kada se materijalna oporaba koristi za proizvodnju

¹⁹ Agencija za zaštitu okoliša – Registar onečišćivanja okoliša - ROO

²⁰ Izvješće o stanju okoliša u RH za razdoblje 2005.–2008. (AZO)

Sukladno Pravilnicima o postupanju sa šest posebnih kategorija otpada (ambalaža i ambalažni otpad, otpadna vozila, otpadne baterije i akumulatori, otpadna ulja, električni i elektronički otpad, otpadne gume), ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša uspostavilo je sustav gospodarenja posebnim kategorijama otpada na temelju selektivnog sustava prikupljanja i načela „onečišćivač plaća“. Proizvođači i uvoznici ambalaže, električne i elektronske opreme, vozila, baterija i akumulatora, guma i ulja obveznici su plaćanja naknada FZOEU, a sredstva iz naknada se koriste za financiranje prikupljanja i oporabe nastalog otpada, po završetku životnog ciklusa tih proizvoda.

Ministarstvo je također usvojilo Pravilnike koji se odnose na gospodarenje s medicinskim otpadom, građevinskim otpadom, postupanje s muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kada se mulj koristi u poljoprivredi, polikloriranim bifenilima i polikloriranim terfenilima (PCB/PCT), otpadom iz proizvodnje titan-dioksida te gospodarenje otpadom od istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina. Gospodarenje životinjskim otpadom u nadležnosti je Ministarstva poljoprivrede. Sudjelovanje u gore-opisanom sustavu obveza je za sve tvrtke koje proizvode odgovarajuću vrstu otpada.

Odvojeno prikupljanje otpada provodi se na dva načina – za neke od kategorija otpada građani su direktno uključeni u sustav (npr. ambalažni otpad, baterije i akumulatori, otpadna vozila), a za ostale kategorije odvojeno prikupljanje se odvija putem lokalnih „reciklažnih dvorišta“. Prednost se daje korištenju u materijalne svrhe u odnosu na energetske svrhe, a ciljevi su propisani Pravilnicima za svaku kategoriju otpada.

Količine ambalažnog otpada procijenjene su prema količinama ambalaže stavljene na tržište. Uočljivo je povećanje ukupnih količina ambalaže (tablica 3). U 2010. godini, 178 631 tona ambalažnog otpada je odvojeno

Tablica 3: Ambalaža prijavljena od proizvođača/uvoznika u razdoblju 2006. – 2009.

Vrsta ambalaže	Tone 2006	Tone 2007	Tone 2008	Tone 2009
PET I ostali polimeri	44.295	44.708	46.099	46.637
Staklo	73.497	72.152	79.635	66.032
Al/Fe	8.107	9.367	13.732	8.720
Karton i višeslojna	54.780	60.143	63.767	67.610
Drvo	27.060	34.017	28.616	28.402
Tekstil	84	126	133	-
Ostali materijali				99
UKUPNO	207.823	220.513	231.982	217.500
Potrošnja ambalaže (kg per capita)	46.8	49.7	52.3	49

Izvor: Fond za zaštitu okoliša I energetska učinkovitost

uključeno. Cilj postavljen Pravilnikom o ambalaži i ambalažnom otpadu je korištenje u energetske svrhe ili materijalna uporaba više od 60% mase ambalažnog otpada te recikliranje 80% prikupljene mase ambalažnog otpada.

U 2009. na tržište je stavljeno 57 742,64 tona nove električne i elektroničke opreme i uređaja. Putem primarne selekcije prikupljeno je u 2009. 13 522 tona EE²¹ otpada, a u 2010. 17 748 tona.

Potrošnja baterija i akumulatora u stalnom je porastu. U 2009. na tržište je stavljeno 8 142,36 tona novih akumulatora i baterija. Iste je godine putem primarne selekcije prikupljeno 7 179,68 tona otpadnih baterija i akumulatora²², a u 2010. Prikupljeno je 8 290 tona. Pravilnik o gospodarenju otpadnim baterijama i akumulatorima propisuje da minimalna obrada otpadnih baterija i akumulatora uključuje

uklanjanje svih tekućina i kiselina, te propisuje učinkovitost recikliranja. U 2010. je u Hrvatskoj na tržište stavljeno 20 488 tona mazivih ulja (proizvodnja i uvoz). Iste godine prikupljeno je 6 639,84 tona mazivih ulja (32%), a čak 6 535,23 (98,4% od prikupljene količine) je ponovno upotrijebljeno/obrađeno. U 2010, prikupljeno je 1 260,38 tona otpadnog jestivog ulja, a 683,36 tona (54%) bilo je ponovno upotrijebljeno/obrađeno²³.

U 2008. godini prikupljeno je 21 125,56 tona otpadnih guma, a oporabljeno je 21 746 tona. Pravilnik o gospodarenju otpadnim gumama osigurava gospodarenje gumama odbačenim u razdoblju prije stupanja Pravilnika na snagu (70 000 do 100 000 tona), i to povremenim akcijama prikupljanja odbačenih guma od strane građana, te plaćanjem posebne naknade građanima za prikupljene gume. Pravilnik propisuje da recikliranje mora obuhvatiti najmanje 70% otpadnih guma, u odnosu na količinu uvezenih guma u prethodnoj godini²⁴.

²¹ Električni i elektronički otpad

²² Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost/Agencija za zaštitu okoliša

²³ AZO – Izvješće o otpadnim uljima, 2010.

²⁴ Agencija za zaštitu okoliša

Broj otpadnih vozila koji nastaje u Hrvatskoj može se procijeniti na godišnjoj razini od 2005. na ovamo u rasponu od 70 000 vozila - temeljem izračuna Agencije za zaštitu okoliša, a

Posebna kategorija otpada	Prikupljeno (tone)					
	2006	2007	2008	2009	2010	
Ambalažni otpad	198 225	248 144	267 944	2480 411	187 631	
Otpadna vozila	-	6 737	7 887	16 617	22 756	
Otpadne baterije i akumulatori	-	6 484	10 737	7 180	8 290	
Električni i elektronički otpad	-	-	5 719	13 522	17 748	
Otpadna ulja	maziva	-	6 115	7 068	6 784	6 640
	jestiva	-	1 132	1 606	2 145	1 260
Otpadne gume	15 139	22 265	21 126	20 233	20 028	

Izvor: AZO, FZOEU (objavljeno u: "Odabrani pokazatelji zaštite okoliša u RH", 2011)

prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Carinske uprave, procijenjeno je da je u 2010. nastalo 63 107 otpadnih vozila. Količine koje se prikupe i obrade u stalnom su porastu – 2007. prikupljeno je 7 915 tona, a 2010. 22 756,48 tona otpadnih vozila te upućeno na obradu²⁵. Sukladno Pravilniku o gospodarenju otpadnim vozilima²⁶, obrađivači otpadnih vozila moraju osigurati ponovnu uporabu i oporabu najmanje 85% prosječne mase skupljenih otpadnih vozila tijekom godine i ponovnu uporabu i recikliranje najmanje 80 % prosječne mase skupljenih otpadnih vozila tijekom godine (nakon 2015. cilj će biti povećan).

Vezano uz prikupljanje podataka o otpadu i izvješćivanje, značajna poboljšanja su ostvarena posljednjih godina, čemu svjedoče i podaci sadržani u ovome OPO-u. Za posebne kategorije otpada dostupni su detaljni podaci. Podaci o komunalnom otpadu prikupljaju se iz gotovo svih općina/gradova. U nekim slučajevima kvaliteta podataka može varirati zbog nedostatne infrastrukture i opreme u pojedinom gradu/općini. Za neke kategorije otpada kao što su građevinski i proizvodni otpad, podaci se mogu ocijeniti kao nedostatni. Općenito, može se reći da iako daleko od savršenog, sustav prikupljanja podataka i izvješćivanja se kontinuirano poboljšava, kako je to i utvrđeno nacionalnim propisima.

Prikupljanje i zbrinjavanje otpada

Organizirana usluga prikupljanja komunalnog otpada u 2010. pokrivala je 96% stanovništva Hrvatske, što je značajno povećanje u odnosu na procijenjenih 86% u 2004., a posebno u odnosu na 57% u 1995. godini²⁷.

Prikupljanje komunalnog otpada je većinom organizirano jednom tjedno (dva ili tri puta tjedno u većim gradovima), prema unaprijed utvrđenom rasporedu. U pojedinim županijama gdje je turizam osobito intenzivan, otpad se čak prikuplja i dnevno. Osim kućanstava, komunalni otpad se prikuplja i od poslovnih subjekata, u skladu s potrebama. Otpad se prikuplja u plastične vreće, posude, kontejnere, pokretne preše/kontejnere za smanjenje volumena. Odvojeno prikupljanje pojedinih komponenti otpada dijelom je prisutno i provodi se gotovo u svim županijama, ali u različitom opsegu. Povećava se odvojeno prikupljanje komunalnog otpada: od 27 000 tona u 2004., do 247 252 tona u 2008. godini (ili: 55,7 kg/st./godišnje)²⁸. Iako, ostaje činjenica da određene količine odvojeno prikupljenog otpada na kraju završe odložene na odlagalištima (na primjer: glomazni otpad).

Odlaganje otpada na odlagališta i dalje je glavni način zbrinjavanja komunalnog otpada u Hrvatskoj te odlagališta apsorbiraju najveće količine proizvedenog otpada. Gotovo sav prikupljeni komunalni otpad se odlaže te potencijali za organsku obradu (kompostiranje) i energetske oporabe ostaju neiskorišteni. U EU (27) zemljama, od 524 kg/st./god. prosječno proizvedene količine komunalnog otpada tek 207 kg/st./god. (39,5%) se odlaže, za razlike od Hrvatske gdje je odlaganje glavni način zbrinjavanja²⁹: u 2010. godini 1 537 228 tona komunalnog otpada odloženo je na odlagališta (od ukupno 1 629 915 tona nastalog komunalnog otpada). Gotovo cjelokupna biorazgradiva komponenta komunalnog otpada (976 183 tona) bila je odložena na odlagališta³⁰.

²⁵ AZO – Izvješće o otpadnim vozilima, 2010.

²⁶ "Narodne novine" br. 136/2006, 31/2009 i 156/2009

²⁷ Agencija za zaštitu okoliša

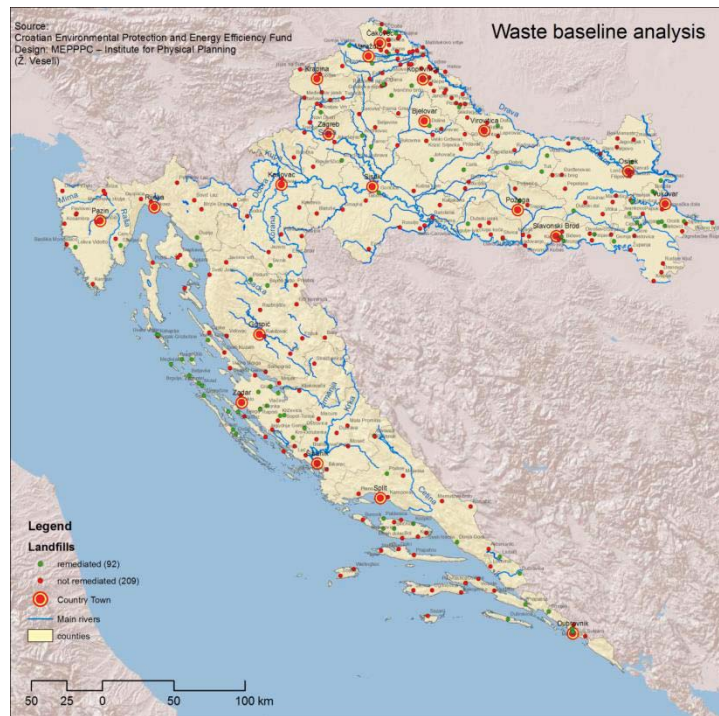
²⁸ Izvješće o stanju okoliša u RH za razdoblje 2005.–2008. (AZO)

²⁹ Eurostat

³⁰ Agencija za zaštitu okoliša, publikacija: *Odabrani pokazatelji stanja okoliša u RH, 2011* (<http://www.azo.hr/OdabraniPokazateljiStanja>)

Infrastruktura kao i zaštitne mjere na odlagalištima su uglavnom nedostadni, a praćenje učinaka odlaganja na barem jedan od elemenata (vode, zrak, tlo) provodi se tek na manjem broju odlagališta.

Neuređena odlagališta komunalnog otpada predstavljaju opasnost za zdravlje i mogu onečistiti podzemne vode te imaju nepovoljan učinak na krajobraz te turizam. Situacije se počela poboljšavati aktivnostima u okviru programa sanacije odlagališta komunalnog otpada kojeg od 2004. provodi Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost (FZEOU). U okviru tog programa identificirano je 299 neuređenih odlagališta komunalnog otpada. FZEOU je zaključio ugovore s jedinicama lokalne samouprave o sufinanciranju sanacije tih 299 neuređenih odlagališta te je do kraja 2011. sanirano 102 odlagališta.

Slika 3: lokacije odlagališta

Otpad se uglavnom odlaže na odlagališta najbliža mjestu nastanka u županijama u kojima je i nastao. Postoji 60 velikih odlagališta koja obuhvaćaju 85% ukupno odloženog otpada te oko 72% ukupnog stanovništva. Količina komunalnog otpada koja dolazi na odlagališta postupno se povećava kako zbog većeg obuhvata stanovništva organiziranim prikupljanjem otpada tako i zbog povećanih količina koji nastaje.

Procjenjuje se da tek nešto više od 50% proizvodnog (tehnološkog) otpada koji nastane završava na odlagalištima koja imaju potrebne dozvole ili da se taj otpad odvaja. Dakle, procjena je da se gotovo identična količina otpada odlože na nelegalna odlagališta. Nadalje, većinom je građevinski otpada odložen na nekontroliran način na odlagalištima ili „divljim“ odlagalištima, uz izuzetak pojedinih tvrtki koji sa svojim otpadom postupaju ispravno. Ova nejednakost ima štetan utjecaj na okoliš, kvalitetu življenja i razvoj turizma. Situacija je posebno kompleksna na otocima i u obalnoj zoni. Međutim, sanacija odlagališta koja je dovršena na brojnim otocima te provedba pravilnika o odvojenom prikupljanju otpada u znatnoj su mjeri smanjile pritiske na okoliš. Pristupnim ugovorom utvrđeno je prijelazno razdoblje za postupno smanjivanje odlaganja otpada na postojeća odlagališta koja nisu u skladu s Direktivom o odlaganju otpada³¹, te prijelazno razdoblje za postupno smanjivanje komponente biorazgradive komponente komunalnog otpada koji se odlaže na odlagališta, kako bi se postigli ciljevi iz Direktive. Strategija gospodarenja otpadom i Plan gospodarenja otpadom predviđaju uspostavu novih centara za gospodarenje otpadom (CGO). CGO-i će obuhvatiti nova odlagališta za komunalni i neopasni proizvodni (tehnološki) otpad. Odlagališta u okviru CGO-a zamijenit će raštrkana i neuređena odlagališta te će uvesti pred-obrađivanje otpada prije odlaganja na odlagališta. Postojeća neuređena odlagališta će se sanirati tj. zatvoriti ili prenamijeniti u transfer-stanice za novo uspostavljene CGO-e. CGO-e je moguće uspostaviti za područje jedne ili više županija. U prvoj polovici 2012. inicirane su izmjene Plana gospodarenja otpadom čime će se naglasak u daljnjem uspostavi sustava staviti na regionalne centre za gospodarenje otpadom, za dvije ili više županija CGO-ima će upravljati tvrtka u vlasništvu odnosnih županija/općina ili gradova. Takva tvrtka na razini županije/regije će na odgovarajući način udružiti napore s postojećim gradskim/općinskim komunalnim poduzećima na provedbi sustava gospodarenja otpadom za cijelu županiju/regiju.

Ostvarenje ciljeva iz Strategija i Plana gospodarenja otpadom započelo je uz podršku pret-pristupnih programa ISPA i IPA: uspostava tri takva CGO-a se sufinancira putem navedenih pret-pristupnih programa (detaljnija informacija u poglavlju 1.3) u skladu s gore opisanim modelom (CGO na županijskoj razini, kojim upravlja jedno komunalno poduzeće).

³¹ Direktiva 1999/31/EZ o odlagalištima otpada

Trenutno u Hrvatskoj ne postoji regulirana lokacija za odlaganje opasnog otpada. Stoga se opasni otpad, koji nije dio sustava odvojenog prikupljanja posebnih kategorija otpada, te koji zahtjeva zbrinjavanje (otpad koji se ne može reciklirati, oporabiti, itd.) – izvozi. Tijekom 2005. izvezeno je 13 265,45 tona opasnog otpada³² za razliku od 18 937 tona u 2010. godini. Postoje pravni instrumenti koji su na snazi za organiziranje sustava prikupljanja i odlaganja građevinskog otpada koji sadrži azbest. FZOEU je financirao izgradnju 12 posebnih kazeta za odlaganje građevinskog otpada koji sadrži azbest te je potpisao ugovore sa 16 ovlaštenih skupljača ove vrste otpada. Do lipnja 2006, 2 364 tona građevinskog otpada koji sadrži azbest je bilo prikupljeno i te se aktivnosti nastavljaju u okviru nacionalno financiranih programa. Vezano uz poboljšanja gospodarenja opasnim otpadom, PHARE 2006 projekt „Razvoj sustava upravljanja opasnim otpadom, uključujući i upravljanje 'crnim točkama' u Hrvatskoj“ (dovršen u prosincu 2010.) iznio je prijedloge za poboljšanje sustava gospodarenja opasnim otpadom te identifikaciju metoda i uređaja za gospodarenje opasnim otpadom u Hrvatskoj.

Termička uporaba pojedinih vrsta otpada provodi se u okviru pojedinih industrijskih postrojenja i bolnica. Sve energane sa snagom preko 3 MW mogu se koristiti za su-spaljivanje I. i II. kategorije otpadnih ulja. Cementare su uključene u sustav gospodarenja opasnim otpadom budući se otpadna ulja i neke druge vrste otpada (npr. otpadne gume, mesno i koštano brašno) su-spaljuju u tvornicama cementa. Specijalizirana postrojenja za spaljivanje u prostorima pojedinih operatera imaju uglavnom manje kapacitete za spaljivanje otpada nastalih iz njihovih aktivnosti, ali su i otpočeli pružati uslugu spaljivanja opasnog otpada i trećim stranama. Uređaji za spaljivanje unutar bolnica spaljuju infektivni otpad nastao u bolnici, a uslugu spaljivanja drugim bolnicama pružaju tek iznimno.

Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom

Strategija gospodarenja otpadom i Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske identificirali su devet prioritarnih lokacija („crnih točaka“) visokog rizika koje su nastale dugogodišnjim neprikladnim gospodarenjem industrijskim (tehnološkim) otpadom. Sukladno Zakonu o zaštiti okoliša („Narodne novine“ br. 110/2007), za sanaciju lokacija onečišćenih otpadom, potrebno je izraditi sanacijski program. Sukladno propisima³³ sanacijski program između ostalog treba sadržavati: podatke o onečišćenoj lokaciji te o stanovništvu u neposrednom okruženju, izvore onečišćenja okoliša ili podrijetlo onečišćavala; utvrđivanje razine opasnosti; pregled dotadašnjih istražnih radova i potrebnih daljnjih istražnih radova; prijedlog metode sanacije; mjere za obnovu kakvoće okoliša na početno stanje ili mjere za poboljšanje trenutnog stanja onečišćenog okoliša; troškove provedbe sanacijskog programa; prijedlog praćenja okoliša na onečišćenoj lokaciji nakon sanacije, itd. Na osnovi prikupljenih podataka, nadležno Ministarstvo zatražilo je izradu sanacijskih programa za šest lokacija s opasnim otpadom:

1) tvornica „Salonit“ - u stečaju (otpad azbestnog cementa) i Mravinačka kava; 2) bazeni crvenog mulja i otpadna lužina bivše tvornice aluminija pored Obrovca; 3) nelegalno odlagalište s velikim količinama opasnog otpada Lemić Brdo kraj Karlovca; 4) lokacija sa šljakom i pepelom – spremište šljake u Kaštelanskom zaljevu; 5) jama Sovjak kod Rijeke – priprema dokumentacije će se sufinancirati iz programa IPA; 6) lokacija onečišćena koksom i katranom i uljem u dijelu koksare Bakar. Sanacija preostale tri lokacije pokrenuta je od strane njihovih vlasnika. Program sanacija provodi i financira FZOEU koji također daje podršku za dodatne programe i projekte u vezi sanacija onečišćenih lokacija. *Tablica 4* daje pregled statusa sanacija.

Tablica 5: „Crne točke“ - 9 prioritarnih lokacija visokog rizika

1	Područje odlaganja azbesta u Mravinačkoj kava (tri lokacije): <ul style="list-style-type: none"> • Tvornica „Salonit“ d.d. (sanacija prve faze dovršena 2007.) • Sanacija igrališta „Omladinac“ u blizini tvornice „Salonit“ (sanacija dovršena 2009.) • Mravinačka kava (radovi u tijeku i dovršetak se očekuje 2012.)
2	Alkalna voda i bazeni crvenog mulja na lokaciji bivše tvornice aluminija u Obrovcu (sanacija počela 2006.; izrađena dokumentacija za nastavak sanacije koja je upućena na reviziju)
3	Nelegalno odlagalište opasnog otpada na Lemić Brdu blizu Karlovca (u pripremi dokumentacija za odabir izvođača radova i građevinski nadzor)
4	Šljaka i pepeo – spremište šljake u Kaštelanskom zaljevu (provedeni

³² Agencija za zaštitu okoliša

³³ Pravilnik o mjerama otklanjanja šteta u okolišu i sanacijskim programima („Narodne novine“ br. 145/2008)

	istražni radovi i u pripremi je dopuna programa sanacije)
5	Lokacija nelegalnog odlagališta opasnog otpada – jama Sovjak u blizini Rljeke (priprema dokumentacije putem IPA programa)
6	Bivša koksara u Bakru (sanacija dovršena 2010.)
7	Odlagalište šljake -Plomin I (sanirano od strane vlasnika)
8	Odlagalište fosfornog gipsa u Petrokemiji, Kutina (sanacijski program pripremljen kroz Phare 2006 projekt)
9	Zauljeni mulj – Botovo (izrađen inicijalni program sanacije, potrebni dodatni istražni radovi i dopuna programa)

Plan gospodarenja otpadom identificirao je četiri dodatne „crne točke“ nastale dugogodišnjim neprikladnim gospodarenjem industrijskim (tehnološkim) otpadom:

1. Lokacije tvornice Borovo u Vukovaru (sanacije prve faze dovršena 2010.)
2. Loživo ulje u tvornici vijaka (bivša tvornica TVIK) u Kninu (sanacijski program pripremljen kroz PHARE 2006 projekt)
3. Područje zatvorene tvornice elektroda i ferolegura u Šibeniku (FZOEU dodijelio zajam za sanaciju. Izrađena dopuna programa sanacije)
4. Otok Biševo – katran na plaži Salbunara (sanacija dovršena 2008.)

1.1.2 Vodnogospodarski sektor

U skladu s pravnim okvirom, odnosno Zakonom o vodama³⁴, Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva³⁵ i Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave³⁶, glavno izvršno tijelo za upravljanje vodama na nacionalnoj razini je **Ministarstvo poljoprivrede**, koje je odgovorno za provedbu državne politike kao i zahtjeva propisanih direktivama EU. **Hrvatske vode**, provedbena agencija Ministarstva poljoprivrede, su pravna osoba za upravljanje vodama osnovana Zakonom o vodama radi „trajnog i nesmetanog obavljanja javnih službi i drugih poslova kojima se ostvaruje upravljanje vodama u opsegu utvrđenom planovima i u skladu sa sredstvima“. Na kraju, djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje su u nadležnosti jedinica lokalne samouprave i njihovih komunalnih društava. U 2009. godini, za obavljanje vodno-komunalnih usluga bilo je registrirano 135 pravnih osoba koje su uslugu pružale na području jedne ili više jedinica lokalne samouprave³⁷.

Politika upravljanja vodama u Republici Hrvatskoj je određena Strategijom upravljanja vodama³⁸, temeljnim nacionalnim dugoročnim strateškim dokumentom vodnoga gospodarstva u Hrvatskoj. Njome je uspostavljena jedinstvena politika upravljanja vodama i cjelovit i usklađen pristup unapređivanju vodnog sustava u skladu s međunarodnim obvezama. Njome su definirani i strateški ciljevi, utvrđene trenutne i buduće potrebe i usluge, te utvrđeno kako se iste mogu ostvariti kroz planove upravljanja za četiri vodna područja (svako se sastoji od jednog ili više riječnih slivova): vodno područje sliva Save, vodno područje slivova Drave i Dunava, vodno područje primorsko-istarskih slivova (sjeverno-jadransko područje) i vodno područje dalmatinskih slivova (južno-jadransko područje).

Cilj Strategije upravljanja vodama je postizanje cjelovitog i usklađenog vodnog režima na državnom teritoriju sa sljedećim strateškim ciljevima:

1. Osiguranje dovoljnih količina pitke vode odgovarajuće kakvoće za potrebe vodoopskrbe stanovništva;
2. Osiguranje potrebnih količina vode odgovarajuće kakvoće za različite gospodarske namjene;
3. Zaštita ljudi i imovine od štetnog djelovanja voda;
4. Postizanje i očuvanje dobrog stanja voda zbog zaštite vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

³⁴ „Narodne novine“, br. 107/1995, 105/2005

³⁵ „Narodne novine“ br. 153/2009

³⁶ „Narodne novine“ br. 150/2011

³⁷ Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva (revidirani), studeni 2010.

³⁸ „Narodne novine“ br. 91/2008

Osim Strategije upravljanja vodama, politika je određena i općim i sektorskim zakonodavnim okvirom, odnosno Ustavom, Zakonom o vodama i Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva, uz prateće podzakonske akte. Hrvatski pravni okvir kojim je uređena opskrba pitkom vodom i odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda je u potpunosti usklađen s pravnom stečevinom Europske unije³⁹, te je prikladno nadopunjen Planom provedbe vodno-komunalnih direktiva. Ipak, prepoznate su institucionalne slabosti i upravljačka/organizacijska neučinkovitost čitavog sustava, što se rješava odgovarajućim pravnim sredstvima, intenzivno od 2009. godine donošenjem Strategije upravljanja vodama, Zakona o vodama i Zakona o financiranju vodnoga gospodarstva, nadopunjenih relevantnim podzakonskim aktima. Novi Zakon o vodama zamijenio je stari Zakon o komunalnom gospodarstvu (i ukinuo odredbe vezane uz opskrbu pitkom vodom i odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda), te je prebacio nadležnost nad komunalnim poduzećima na Ministarstvo nadležno za upravljanje vodama. Novi Zakon o vodama i prateći podzakonski akti predviđaju sveobuhvatnu reorganizaciju vodno-komunalnog sektora. Sve institucionalne reforme u vodnom sektoru predviđene novim Zakonom o vodama su razmotrene i ugrađene u definirane aktivnosti Operativnog programa „Okoliš“.

Općenito, *vodni resursi* su još uvijek obilni i Hrvatska se smatra zemljom relativno bogatom vodom⁴⁰. Glavni izazov politike upravljanja vodama u tom pogledu je nejednolik prostorni i vremenski raspored vodnih resursa, što je osobito problematično na priobalnom području i otocima u sušnom dijelu godine. Kakvoća površinskih kopnenih voda sustavno se prati nekoliko desetljeća, dok su metodologija i zakonodavstvo sa smjernicama UN-a/EU-a usklađeni 1998. godine, čime je 2000. definirana kao polazna godina⁴¹. Općenito, u tom je razdoblju kakvoća površinskih kopnenih voda bila očuvana ili u nekim slučajevima čak i neznatno poboljšana. Glavni izvor vode za javnu vodoopskrbu je podzemna voda (oko 90%), koja se ili zahvaća iz zdenaca (većinom na crnomorskom slivu) ili izvorišta (većinom na jadranskom slivu).⁴² U cjelini gledano, kakvoća i količina vode su zadovoljavajuće, no rastući antropološki pritisci i sve veći nepredvidivi i ekstremni prirodni čimbenici (suše, poplave) donose nove izazove za oblikovanje odgovarajuće politike upravljanja vodama. Osobito u svjetlu očite prostorne i vremenske neravnomjernosti u raspoloživosti vode, upravljanje vodama mora biti primjereno za svako vodno tijelo i mora pomiriti ponekad suprotstavljene potrebe i zahtjeve društva, gospodarstva i zaštite okoliša.

Javna vodoopskrba

Stupanj pokrivenosti (udio stanovništva koje ima mogućnost priključka na sustav javne vodoopskrbe) na razini Republike Hrvatske iznosi oko 80-82%, dok je 1990. godine iznosio svega 63%. Stupanj priključenosti (udio stanovništva stvarno priključenog na sustav javne vodoopskrbe) je nešto niži i procijenjen je na prosječnih 74% na razini RH. Ipak, postoje znatne razlike u razini pokrivenosti među regijama i županijama – opskrbljenost stanovništva veća je na jadranskim slivovima (91%) nego na crnomorskom slivu (77%); stupanj priključenosti je najniži u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (31%), a najveći je u Istarskoj županiji (99%). Na slivu rijeke Save, ne uključujući Zagrebačku županiju a uključujući istočnu Slavoniju, stupanj opskrbljenosti vodom iz javnih sustava je 62%.⁴³ Ukupno gledano, stupanj priključenosti stanovništva na sustave javne vodoopskrbe u većem dijelu Hrvatske je zadovoljavajući, osobito u gradskim središtima u kojima je stupanj opskrbljenosti vrlo visok; nešto je niži u predgrađima, a najniži je na izoliranim područjima. Dio stanovništva koji nije priključen na sustav javne vodoopskrbe opskrbljuje se vodom putem tzv. lokalnih vodovoda (prema grubim procjenama, 15-20% stanovništva) ili iz vlastitih zdenaca, cisterni itd. Procjenjuje se da lokalnih vodovoda ima nekoliko stotina, pretežno na području crnomorskoga sliva. To su sustavi koji nisu evidentirani u sustavu korištenja voda i kojima upravljaju sami korisnici, bez sustavne kontrole kakvoće vode i valjanog održavanja.

U usporedbi s EU, Hrvatska je ispod prosjeka. Za većinu europskih država podaci ukazuju na prosječan stupanj priključenosti stanovništva od oko 90%, premda se ta stopa, prema očekivanjima, razlikuje među državama. Nadprosječna priključenost blizu ili jednaka 100% prijavljena je u Belgiji, Bugarskoj, Danskoj, Francuskoj,

³⁹ Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva (revidirani), studeni 2010.

⁴⁰ Prema istraživanjima UNESCO-a iz 2003. godine, Hrvatska je po dostupnosti i bogatstvu vodnih resursa na vrlo visokom 5. mjestu u Europi, a na 42. mjestu u svijetu. Izvor: Strategija upravljanja vodama (2008.)

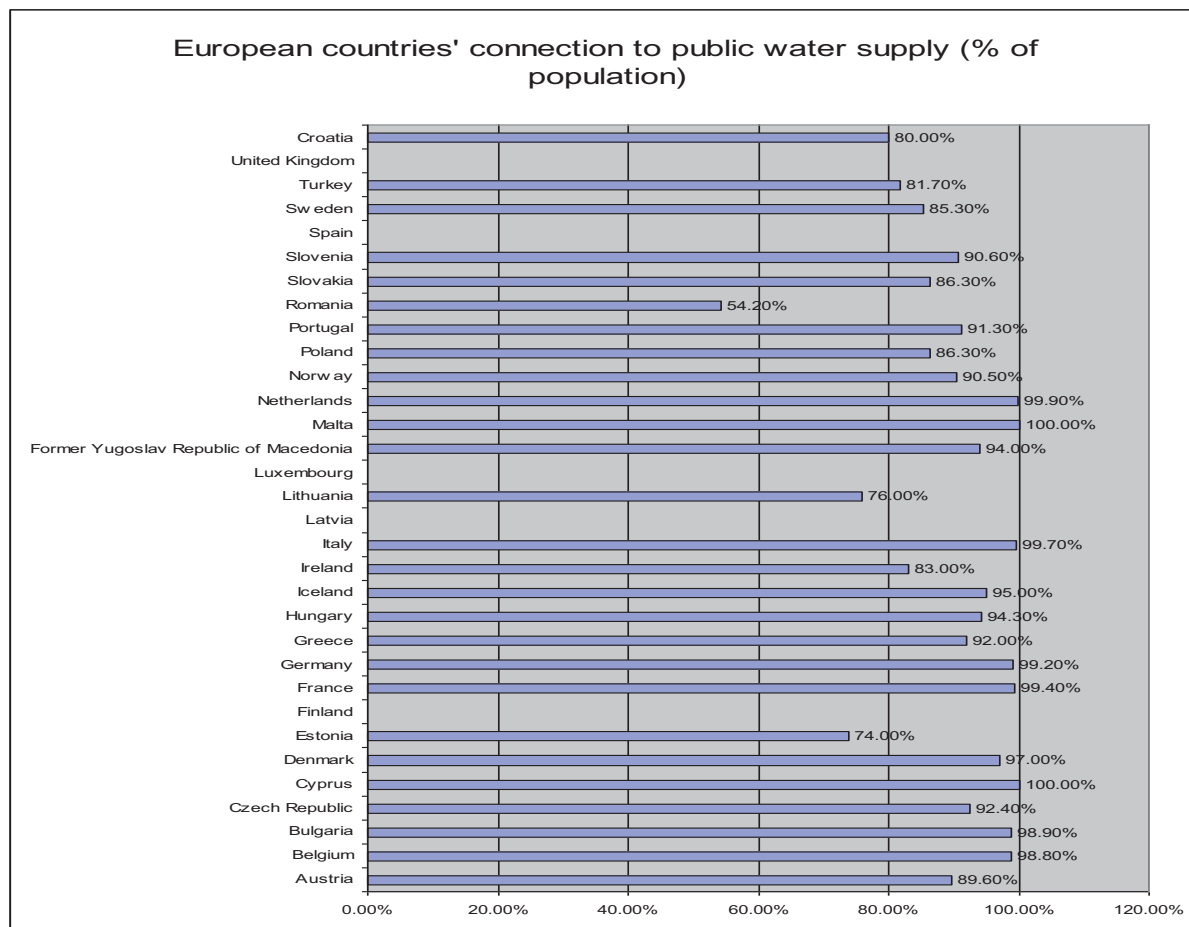
⁴¹ Monitoring je proveden na oko 270 postaja u 2000. i na 344 postaje u 2006. godini. Praćeni su obvezni pokazatelji: režim kisika, hranjive tvari, biološki i mikrobiološki pokazatelji. Pojedini elementi, kao što su metali, organski spojevi, radioaktivnost i sl., prate se u posebnim slučajevima.

⁴² Strategija upravljanja vodama (2008.)

⁴³ Ibid.

Njemačkoj, Italiji, Nizozemskoj, Cipru i Malti. Najniže stope priključenosti na sustav javne vodoopskrbe zabilježene su u Rumunjskoj (54,2%), Estoniji (74%) i Litvi (76%).⁴⁴

Slika 4. Priključenost na javnu vodoopskrbu po europskim državama (% stanovništva)

Grafikon je izrađen na temelju podataka Eurostata. Za potrebe usporedbe, kao polazna godina uzeta je 2006., osim za Austriju, Dansku (2002.), Francusku (2001.), Njemačku (2004.), Island, Irsku (2005.), Italiju (1999.), Rumunjsku i Sloveniju (2002.). Prosjek svih zemalja je 89,98%; prosjek država članica EU (osim Finske, Latvije, Luksemburga, Španjolske i Ujedinjene Kraljevine za koje podaci nisu dostupni) iznosi 90,37%. Republika Hrvatska nije uračunata u gore navedene prosjeke.

U svim sustavima javne vodoopskrbe provodi se dezinfekcija vode (uglavnom kloriranjem), dok se dio vode kondicionira. Na crnomorskom slivu, kondicioniranje vode provodi se većinom u sustavima koji koriste površinske vode, a u manjoj mjeri u sustavima koji koriste podzemnu vodu. Naime, to se poduzima kad se izvor podzemne vode nalazi u aluvijalnom vodonosniku, prvenstveno kako bi se smanjio povećani sadržaj željeza, mangana, amonijaka i arsena, koji su posljedica prirodnih reduktivnih uvjeta (npr. na području istočne Slavonije). Na jadranskom slivu voda se većinom rabi jedino uz obveznu dezinfekciju, osim kada se koristi površinska voda, koja se uglavnom kondicionira. U krškim izvorima vode tipičnima za jadranski sliv ponekad se javlja problem povećane mutnoće. Najveće količine vode kondicioniraju se u Zagrebu i Osijeku.

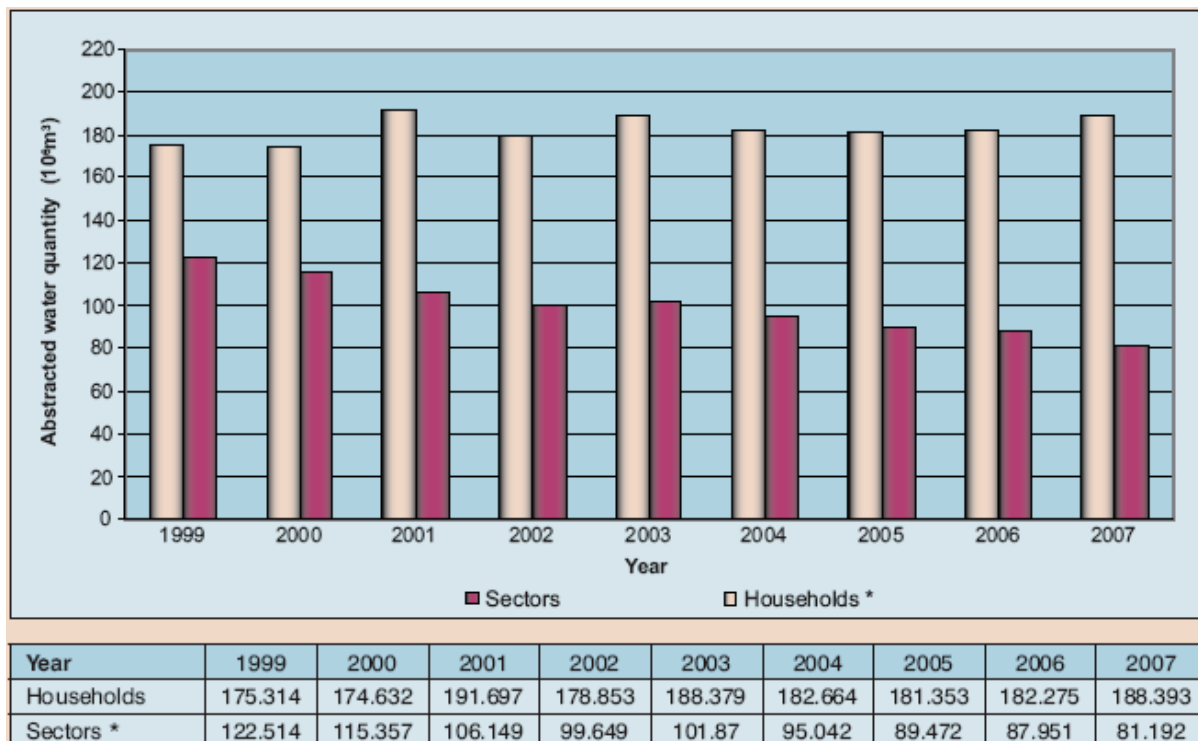
Prosječna godišnja količina vode zahvaćene za potrebe javne vodoopskrbe nije se znatno izmijenila u zadnjih deset godina. Između 1999. i 2007. godine, količina vode isporučene kućanstvima kretala se između 175 i 190 milijuna m³. Prema procjeni Hrvatskih voda, stanovništvo koje nije priključeno na sustave javne vodoopskrbe koristi 60-70 milijuna m³ vode iz vlastitih izvora (bunari i sl.). U 2006. godini, prosječna specifična potrošnja vode u kućanstvima iznosila je 135 l/st/dan (između 113 i 149 l/st/dan).⁴⁵ Godišnja količina vode korištene iz sustava javne vodoopskrbe za individualne sektore (zbirno za rudarstvo, prerađivačku industriju i opskrbu energijom i plinom, bez hidroenergetike) kreće se između 80 i 125 milijuna m³. Između 1999. i 2007. zabilježen je trend smanjivanja, vjerojatno kao rezultat pada industrijske proizvodnje. Pored nekontroliranih zahvata

⁴⁴ Eurostat

⁴⁵ Strategija upravljanja vodama (2008.)

lokalnih vodovoda, veliki su problem i gubici u sustavu zbog neodgovarajuće i zastarjele infrastrukture i ostale neregistrirane potrošnje (voda za ispiranje cjevovoda, vatrogasne službe itd.). Prema najnovijim podacima, ti se gubici procjenjuju na oko 44%⁴⁶, što je priličan problem u pogledu gospodarske učinkovitosti i smanjivanja rizika od onečišćenja voda.⁴⁷

Slika 5. Korištenje vode za opskrbu kućanstava i industrije (bez hidroenergetike) iz sustava javne vodoopskrbe, 1997.-2007.

Izvor: Državni zavod za statistiku (Agencija za zaštitu okoliša)

Sustavi javne odvodnje

Učinkovitost zaštite voda iz točkastih izvora onečišćenja ovisi o izgrađenosti sustava javne odvodnje, koji je definiran kao sustavno i organizirano sakupljanje otpadnih voda, pročišćavanje i ispuštanje u prijemnik, te obrada mulja koji nastaje u procesu pročišćavanja. Sustav javne odvodnje u Republici Hrvatskoj je nedovoljno razvijen u usporedbi s vodoopskrbnim. Prosječna stopa priključenosti na sustave javne odvodnje iznosi 43,6%, s velikim razlikama među regijama i među većim i manjim naseljima. Priključenost stanovništva na sustave javne odvodnje u 2007. bila je donekle zadovoljavajuća u naseljima većima od 10.000 stanovnika, gdje se razina priključenosti kretala oko 75-80%. Najveći su problemi s odvodnjom otpadnih voda u malim naseljima s do 2.000 stanovnika, u kojima živi oko 40% populacije.⁴⁸ Posebno je problematičan velik broj osobito malih naselja s manje od 500 stanovnika - 5.387 u kojima živi oko 800.000 stanovnika. U takvim su naseljima zbog tehničko-tehnoloških i financijskih ograničenja izgradnja i pogon centraliziranih sustava javne odvodnje teško provedivi, pa su onečišćenja iz tih naselja tretirana kao raspršena. Stanje priključenosti stanovništva na kanalizacijski sustav najbolje je na području primorsko-istarskih slivova (51%), dok je na dalmatinskim slivovima na kanalizacijski sustav priključeno samo 31% stanovnika.⁴⁹ U usporedbi s EU, Hrvatska se i ovdje nalazi ispod prosjeka EU – stopa priključenosti stanovništva na sustav odvodnje, neovisno o dostupnosti uređaja za pročišćavanje, u EU se kreće od 43% u Rumunjskoj do 99% u Nizozemskoj i 100% na Malti.⁵⁰

⁴⁶ Agencija za zaštitu okoliša: 'Odabrani pokazatelji okoliša u RH 2011'

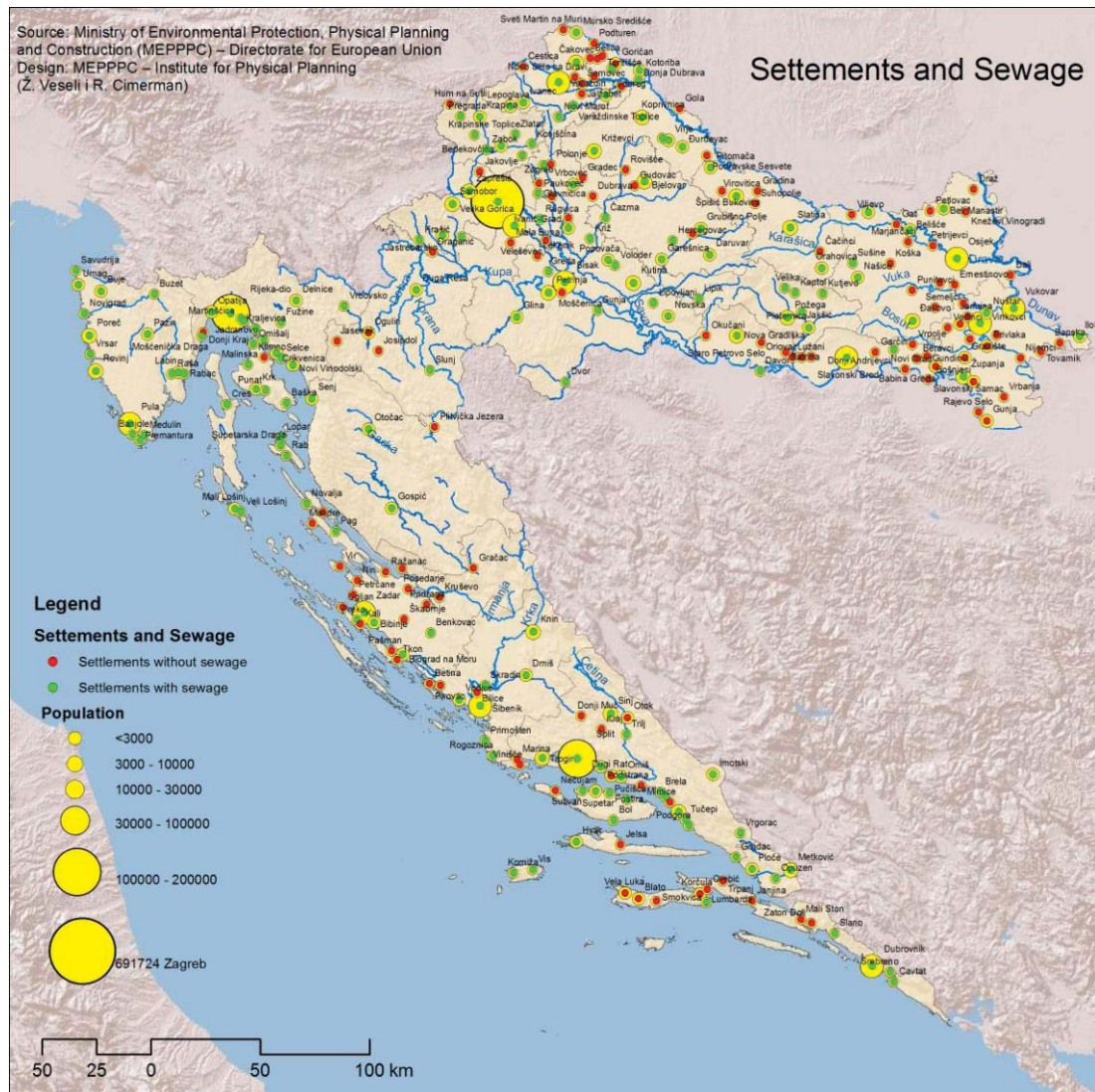
⁴⁷ Problem s gubicima u mreži mora se riješiti modernizacijom i sanacijom vodoopskrbne infrastrukture, no zahtijeva i institucionalne/proceduralne reforme u pogledu koncentriranih sustava vodoopskrbe i učinkovitijeg upravljanja, budući da relativno velik broj malih i potkapacitiranih društva onemogućuje racionalno i pouzdano poslovanje.

⁴⁸ Strategija upravljanja vodama (2008.)

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Eurostat

Slika 6. Veličina naselja i priključenost na sustav odvodnje

Najčešće je primijenjen mješoviti tip kanalizacijskog sustava (otpadne i oborinske vode), a rjeđe razdjelni sustav (uglavnom samo otpadne vode). Mješoviti kanalizacijski sustav je dominantan u kontinentalnom dijelu Hrvatske, odnosno na crnomorskom slivu, dok je na jadranskom slivu prisutniji razdjelni sustav. Provedba mjera zaštite okoliša na mješovitim je sustavima složenija, skuplja i manje učinkovita, za razliku od razdjelnog sanitarnog kanalizacijskog sustava. S obzirom na starost kanalizacijskog sustava u gradovima, može se pretpostaviti da je većina kanalizacijskih sustava u znatnoj mjeri vodopropusna.

Priključenost stanovnika na uređaje za pročišćavanje otpadnih voda

Od ukupno 295 naselja s izgrađenim kanalizacijskim sustavom, 131 (44%) naselje posjeduje i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV).⁵¹ Drugim riječima, samo je 27% ukupnog broja stanovnika pokriveno uslugom pročišćavanja otpadnih voda (od 43,6% stanovnika pokrivenih uslugom odvodnje otpadnih voda, 61% ima sustave koji uključuju pročišćavanje).⁵² U 2009. godini u funkciji je bilo 108 uređaja za pročišćavanje otpadnih voda različitih prema stupnju izgrađenosti i kapacitetu – 33 uređaja s prethodnim, 20 s prvim, 49 s drugim i 6 uređaja s trećim stupnjem pročišćavanja.⁵³ Instalirani kapacitet UPOV-a od 3,7 milijuna ES⁵⁴ daje podatak o izgrađenosti građevina, ali ne i o razini pročišćavanja otpadnih voda. Velika većina uređaja izgrađenih 80-ih godina 20. stoljeća je predimenzionirana, jer su projektirani na temelju prostornih planova koji su predviđali visok porast stope rasta broja stanovnika i visok porast industrijske proizvodnje, što je

⁵¹ Strategija upravljanja vodama (2008.)

⁵² Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva (revidirani), studeni 2010.

⁵³ Agencija za zaštitu okoliša: 'Odabrani pokazatelji okoliša u RH 2011'

⁵⁴ Plan provedbe vodno-komunalnih direktiva (revidirani), studeni 2010.

pretpostavljalo znatan udio industrijskog onečišćenja koje bi trebalo pročišćavati na središnjem uređaju za pročišćavanje otpadnih voda. Promijenjeni uvjeti gospodarstva uvjetovali su i promjene u koncepciji pročišćavanja industrijskih otpadnih voda (uređaji za prethodno pročišćavanje), pa je velik dio industrije izgradio samostalne uređaje za pročišćavanje otpadnih voda. U izgradnju uređaja, radi zaštite voda, najviše se ulagalo u turističkim područjima primorsko-istarskih slivova, i to u Istri i Kvarnerskom zaljevu. U uređajima za pročišćavanje otpadnih voda pročišćava se samo 28% komunalnih otpadnih voda, što je daleko ispod standarda EU, koji se kreću od 28% u Rumunjskoj do 99% u Nizozemskoj, no u većini država članica EU ta stopa nije niža od 60-70%⁵⁵. Od 28% količine otpadnih voda od stanovništva koja se pročišćava u Hrvatskoj, 43% se čisti na prethodnom i prvom stupnju pročišćavanja, a 57% otpadnih voda pročišćava se na drugom stupnju pročišćavanja. Pročišćene otpadne vode se ispuštaju u prirodni prijemnik, a mulj koji nastaje kao rezultat procesa pročišćavanja zasad se odlaže na sanitarna odlagališta. S 56,4% stanovništva nepriključenog na odvodnju i 73% stanovništva bez priključka na uređaje za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda, jasno je da su sustav javne odvodnje i njegova učinkovitost izrazito nezadovoljavajući.⁵⁶

Odlukom o određivanju osjetljivih područja⁵⁷, sliv rijeke Dunav i jadransko područje određeni su kao osjetljiva područja za koja je predviđen viši stupanj pročišćavanja. Ta je Odluka usklađena sa zahtjevima pregovaračkog procesa u Poglavlju 27. Okoliš i s kriterijima za određivanje osjetljivih područja propisanim Uredbom o standardu kakvoće voda.⁵⁸

Uređenje vodotoka i drugih voda

Hrvatska je izložena značajnim periodičnim poplavama. Na neurbaniziranim područjima zbog kratkotrajnih obilnih kiša i/ili naglog topljenja snijega dolazi do izlivanja rijeka i potoka, poplava na krškim poljima i poplava unutarnjih voda na ravničarskim površinama, a i u urbanim sredinama dolazi do poplava zbog kratkotrajnih oborina visokog intenziteta. Procjenjuje se da poplave potencijalno ugrožavaju oko 15% državnog kopnenog teritorija, od čega je veći dio danas zaštićen različitim razinama sigurnosti. Sustav zaštite od poplava je u ratu teško oštećen, a teške gospodarske i socijalne prilike u nadolazećim su godinama onemogućile sanaciju, održavanje i daljnji razvoj sustava zaštite od poplava. Trenutni stupanj funkcionalnosti sustava zaštite od poplava iznosi oko 75%⁵⁹ - od oko 10,203 km vodotoka prvog reda, 73% ima u potpunosti izgrađene zaštitne sustave, 24% ima djelomično izgrađene zaštitne sustave, dok 3% područja nema zaštitnu infrastrukturu. Uz vodotoke I. reda izgrađeno je ukupno 2,252 km obrambenih nasipa. Na približno 21,905 km vodotoka II. reda, zaštitni sustavi su u potpunosti izgrađeni na oko 75% vodotoka, dok su na ostalima neizgrađeni ili su izgrađeni manjim dijelom. Uz vodotoke I. reda izgrađeno je ukupno 438 km obrambenih nasipa.⁶⁰

Dosad su se na godišnjoj osnovi i kroz Plan upravljanja vodama redovito osiguravala državna sredstva za upravljanje vodama, posebno za djelatnosti zaštite od štetnog djelovanja voda – uglavnom rekonstrukciju i održavanje građevina za zaštitu od poplava i izradu tehničke dokumentacije. No, u skladu s potrebama, kao i u skladu sa zahtjevima direktiva i članstva u EU, u nadolazećim će godinama Republika Hrvatska morati intenzivirati izradu strateških dokumenata zaštite od poplava (financijski i ostali analitički dokumenti kao što su karte opasnosti od poplava i karte rizika od poplava) i uložiti konkretna i znatna sredstva u izgradnju i sanaciju infrastrukture za sprječavanje poplava. Nedavno je pokrenuta izrada strategije zaštite od poplava i predviđena je tehnička pomoć u sklopu projekta financiranog iz I. komponente programa IPA. Projekt „Izrada karata opasnosti od poplava i karata rizika od poplava“ će pridonijeti analitičkom pristupu u izradi nacionalnog strateškog dokumenta zaštite od poplava i osiguravanju okvira i smjernica za njegov razvoj.

Slično tome, infrastruktura za navodnjavanje nije dostatna i dosad nije sustavno građena. Štoviše, poljoprivredna proizvodnja je u proteklom razdoblju bila orijentirana na kulture (ponajprije žitarice i kukuruz) za koje navodnjavanje nije neophodno. Rezultat toga je činjenica da se u 2004. godini na cjelokupnom teritoriju Hrvatske navodnjavalo 9.264 ha, što je činilo svega oko 0,86% tada korištenih poljoprivrednih površina, dok je prosjek ukupno navodnjavanih poljoprivrednih površina u 15 država članica EU (EU-15) iznosio 13%.⁶¹ Shodno tome, poljoprivredna proizvodnja je u sušnim godinama bila teško pogođena: na primjer, ukupne štete od suša u poljoprivredi su u 2000. i 2003. godini nadmašile 3,4 milijarde kuna. Provedbom Nacionalnog projekta

⁵⁵ Eurostat

⁵⁶ Strategija upravljanja vodama (2008.)

⁵⁷ „Narodne novine“ br. 81/2010

⁵⁸ „Narodne novine“ br. 89/2010

⁵⁹ Strategija upravljanja vodama, poglavlje 3.3.1. Uređenje vodotoka

⁶⁰ Strategija upravljanja vodama (2008.)

⁶¹ Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj

navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj, navodnjavane površine u Hrvatskoj u dvije su godine povećane za više od 50%, tako da se zaključno s 2007. navodnjavalo oko 15.000 ha poljoprivrednih površina. Najveće površine pod navodnjavanjem u kontinentalnom dijelu Hrvatske nalaze se u Varaždinskoj, Virovitičko-podravskoj i Osječko-baranjskoj županiji, dok se u obalnom dijelu najviše navodnja u Istri i Dalmaciji, i to naročito u dolini Neretve i na području Kaštela u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Procjenjuje se da se za postojeće navodnjavanje ukupno, zajedno s gubicima vode, godišnje iskoristi oko 15-20 milijuna m³ vode⁶². U prvoj fazi provedbe Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj, 19 od ukupno 21 županije izradilo je Županijske planove navodnjavanja, na temelju kojih se može poduzeti priprema i provedba projekata s ciljem povećavanja navodnjavanih poljoprivrednih površina na 65.000 ha do 2020. godine (tj. na 6%). Trenutno su određena četiri Nacionalna pilot projekta navodnjavanja (Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija). Kroz program sanacije, u razdoblju 2005.-2009. u cijelosti je sanirano oko 1.900 ha sustava za navodnjavanje (Vrana, Grabovo, Borinci), dok je djelomična sanacija provedena na oko 2.500 ha (Sinjsko polje, Imotsko polje, Rastok, Valtura).

1.2 Zahtjevi okolišne pravne stečevine (proces pregovora)

Nedostaci i razvojni propusti uočeni tijekom poredbene i sektorske analize, a koji upućuju na strateške odabire potkrijepljeni su također i pristupnim procesom, posebno provedbom okolišne pravne stečevine i obvezama Republike Hrvatske u skladu s prijelaznim razdobljima dogovorenim u pregovorima s EU.

Na Pristupnoj konferenciji održanoj 30. lipnja 2011., EU i Hrvatska zatvorile su pristupne pregovore. U pogledu Poglavlja 27 "Okoliš" dogovorena su prijelazna razdoblja za Direktive koje zahtijevaju značajna ulaganja na području gospodarenja otpadom, kakvoće vode, kakvoće tekućih goriva, skladištenja i distribucije benzina, industrijskog onečišćenja i upravljanja rizicima. Pored toga, dogovorena su razdoblja prilagodbe u području kemikalija, tehničke prilagodbe vezano za direktive o zaštiti prirode, te izuzeća na području klimatskih promjena.

Konkretno, u području gospodarenja otpadom treba se usredotočiti na sanaciju postojećih odlagališta, uporabu otpada i minimiziranje količine otpada za kontrolirano zbrinjavanje, smanjenje udjela biorazgradivog otpada i izgradnju centra za gospodarenje otpadom. Predmeta direktiva je Direktiva 1999/31/EZ o odlagalištu otpada. Dogovoreno je prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2018. za sanaciju postojećih odlagališta otpada i uspostavu integriranog sustava gospodarenja otpadom, tj. izgradnju centara za gospodarenje otpadom (CGO). Nadalje, dogovoreno je prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2020. tijekom kojeg će se udio biorazgradivog komunalnog otpada koji se dovozi na odlagališta postepeno smanjivati do razine od 35 % u ukupnoj količini (prema težini) biorazgradivog komunalnog otpada proizvedenog 1997. godine (kao referentne/bazne godine za Hrvatsku).

U pogledu sektora gospodarenja vodama, primjena Direktive 2000/60/EZ kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda (Okvirna direktiva o vodama), Direktive 91/271/EEZ o obradi komunalnih otpadnih voda, Direktive 98/83/EZ o kakvoći vode namijenjenoj za ljudsku potrošnju (kakvoća vode za piće) zahtijeva dovršetak izgradnje povezane infrastrukture za gospodarenje vodama i unaprjeđenje tehnologije za obradu otpadnih voda u aglomeracijama, a što je financijski vrlo zahtjevno. Dogovoreno je prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2023. vezano za konačne rokove za izgradnju sustava odvodnje i obrade otpadne vode (Direktiva Vijeća 91/271/EEZ). Također je dogovoreno prijelazno razdoblje do 31. prosinca 2018. za provedbu Direktive Vijeća 98/83/EZ u pogledu mikrobioloških parametara utvrđenih u Prilogu I – dijelu A i dijelu C te Prilogu III Direktive.

Sa strateškog stajališta prioritet je dat ulaganjima potrebnim za usklađivanje s pravnom stečevinom u okolišnom sektoru, s naglaskom na pod-sektore: otpad i vode. Uslijed kratkog programskog razdoblja druga znatna ulaganja potrebna u sektoru zraka te on važna za IPPC neće biti izravno predmet ovoga OP-a, ali će OP predstavljati platformu za osnaženje iskustava i kapaciteta potrebnih za proširenje podrške novim prioritetnim područjima u sljedećem programskom razdoblju.

⁶² Strategija upravljanja vodama (2008.)

1.3 Naučeno iz prethodno provedenih intervencija

Republika Hrvatska posjeduje značajno iskustvo u suradnji s EU i korištenje EU vanjske pomoći koji datiraju od 1996. godine i prvog programa pomoći, programa OBNOVA. Od 2001. do 2004. glavni instrument za usmjeravanje pomoći bio je program CARDS, a od lipnja 2004. i dodjele službenog statusa kandidata nadopunjen je drugim pretpripravnim programima, osobito PHARE, ISPA i SAPARD, te najnovijim integriranim Instrumentom pretpripravnne pomoći – IPA, dostupnim od 2007. do danas.

Kao što se i očekivalo, priroda i fokus pomoći razvijali su se tijekom godina – dok je prvi program **OBNOVA** bio usredotočen na poslijeratnu obnovu, povratak izbjeglica i jačanje demokracije i vladavine prava, sljedeći **CARDS** bio je puno raznolikiji i uvelike je podupirao institucionalno osnaženje, jačanje kapaciteta i općenito mjere za povećanje kapaciteta apsorpcije i usklađivanje s pravnom stečevinom. U tom je razdoblju, početkom prvog desetljeća, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (sada: Ministarstvo zaštite okoliša i prirode) bilo kao i druga nadležna ministarstva korisnik mnogih projekata tehničke pomoći uglavnom usmjerenih na ispunjenja obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). U to vrijeme je većina CARDS projekata pružala tehničku pomoć (TP) za pilot projekte i/ili fokusirano djelovanje kojim su se kreirali temelji i jačali kapaciteti za djelovanje koje će kasnije sustavno i u širem opsegu rješavati ključna pitanja; npr. TP je pružena za izradu nacрта Strategije gospodarenja otpadom RH, nacрта Pravilnika/Smjernica za procjenu utjecaja na okoliš, nacrt plana pridržavanja zahtjeva Direktive o obradi komunalnih otpadnih voda, izradu početnih strateških pripremnih dokumenata za ulaganja poput nacрта regionalnih planova gospodarenja otpadom u dvije županije (u okviru: Kapaciteti na lokalnoj razini i infrastruktura za komunalno gospodarenje okolišem), Procjene izvora energije vjetra i solarne energije u pilot regijama, itd..

U istom razdoblju, od 2000. godine, Ministarstvo nadležno za zaštitu okoliša (sada: Ministarstvo zaštite okoliša i prirode) također je sudjelovalo u projektima obuhvaćenim programom **LIFE – Treće zemlje**, koji je usredotočen isključivo na okolišni sektor. Projekti financirani iz LIFE programa uključuju npr. obnovu nacionalnog sustava inventara emisija, održivi razvoj kapaciteta Hrvatske vezano za kombiniranu proizvodnju topline i energije, CORINE bazu podataka o pokrovu zemljišta za Hrvatsku, izgradnju nacionalne ekološke mreže kao dijela paneuropske ekološke mreže i mreže NATURA 2000, smjernice za početak provedbe plana gospodarenja otpadom u Hrvatskoj, zaštitu biološke raznolikosti u slivu rijeke Save, itd.

Program **PHARE** postao je dostupan za Hrvatsku od proračunske godine 2005.; to je bio prvi instrument koji je proveden na decentraliziran način (hrvatske institucije su preuzele nadležnost za provedbu), a u pogledu tematskog usmjerenja nastavio je jačati procese započete kroz CARDS program – jačanje kapaciteta i proces pristupanja EU – no također je sve više postajao dostupan korisnicima izvan državne uprave (nevladine udruge, malo i srednje poduzetništvo, županije i drugi lokalni dionici). Neki od projekata financirani u sklopu PHARE programa uključuju, među ostalim, *Jačanje inspekcije zaštite okoliša za provedbu novog zakonodavstva u području zaštite okoliša, Razvoj sustava upravljanja opasnim otpadom uključujući identifikaciju i upravljanje lokacijama visoko onečišćenim opasnim otpadom (hot spot sites) u Hrvatskoj, Institucionalno jačanje i provedba ekološke mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj, Uspostava državne mreže za praćenje kakvoće zraka*, i mnoge druge.

Program **ISPA**, koji je postao dostupan od 2005. godine, bio je svojevrsno mjerilo buduću da je po prvi put ponudio mogućnost financiranja važnih infrastrukturnih mjera u sektorima okoliša i prometa. Korištenje ISPA programa provedeno je u skladu s nacionalnom ISPA Strategijom za sektor zaštite okoliša i obuhvaćalo je provedbu 2 infrastrukturna i jedan projekt tehničke pomoći –*Regionalni centar za gospodarenje otpadom Bakarac, faza 1* (6 mil. EUR iz ISPA), Program za vode i otpadne vode *Karlovac* (22,5 mil. EUR iz ISPA) i Tehnička pomoć za pripremu liste projekata za *IPA* (1 mil. EUR iz ISPA). Važnost ISPA programa dvojaka je; s jedne strane postavljen je institucionalni temelj za provedbu infrastrukturnih projekata te su prikupljena početna iskustva koja su bila vrlo vrijedna za IPA, ali i za strukturne fondove. Radovi na projektu *Regionalni centar za gospodarenje otpadom Bakarac* završeni su krajem 2011. godine i izgrađeno je novo odlagalište u skladu sa zahtjevima Direktive o odlagalištu. Daljnje aktivnosti na uspostavi integriranog sustava za tu županiju nastavit će se s izgradnjom pretovarnih stanica i uvođenjem tehnologija za obradu otpada.

U aktualnom razdoblju od 2007. godine, **IPA – Instrument pretpripravnne pomoći** zamijenio je sve prethodne instrumente financiranja i osigurao jedinstven okvir za EU pomoć do dana pristupanja. Opći cilj IPA programa je pružiti podršku zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima pri usvajanju pravne stečevine i u pripremama za strukturne fondove kroz 5 komponenti: izgradnja institucija, prekogranična suradnja, regionalni razvoj, razvoj ljudskih resursa i ruralni razvoj. U sklopu **IPA Komponente I Pomoć u tranziciji i izgradnja**

institucija, okolišni sektor imao je koristi od brojnih projekata tehničke pomoći usmjerenih na izgradnju. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode provodi projekt IPA 2008 *Provedba novog Zakona o zaštiti okoliša usklađenog s EU zakonodavstvom u slučajevima kaznenih djela protiv okoliša* kojemu je cilj povećanje kapaciteta za otkrivanje i vođenje sudskih postupaka u slučajevima kaznenih djela protiv okoliša, kao i projekt koji se zajednički provodi s Ministarstvom zdravlja IPA 2007 *Kemijska sigurnost – jačanje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu od opasnih kemikalija* s ciljem jačanja pravnog okvira i institucionalne infrastrukture za zaštitu od opasnih kemikalija. Provodi se IPA I 2009 projekt *Izgradnja sposobnosti za provedbu pravne stečevine o okolišu u područjima gospodarenja otpadom, integriranog sprečavanje i kontrole onečišćenja i zaštita od buke*, a (osim komponente zaštite od buke) cilj mu je izgradnja sposobnosti za kontrolu prekograničnog prometa otpadom i uspostava centara za provedbu integriranog sprečavanja i kontrole onečišćenja na regionalnoj razini. Pored toga, u sklopu IPA I 2010 odobrena je pomoć za razvoj sposobnosti za procjenu učinaka sektorskih planova i programa na okoliš (projekt *Izgradnja sposobnosti za stratešku procjenu utjecaja na okoliš na regionalnoj i lokalnoj razini*). Značajna pomoć pruža se podsektoru zaštite prirode za uspostavu i provedbu različitih aspekata mreže NATURA 2000 u Hrvatskoj (IPA 2007 TAF projekti *Uspostavljanje faunističke i speleološke baze podataka (CRO Fauna i CRO Speleo) kao dijela Nacionalnog informacijskog sustava zaštite prirode (NISZP)* i *Utvrdjivanje potencijalnih NATURA 2000 područja u moru u cilju uspostave mreže NATURA 2000 za Hrvatsku – Marine Natura 2000* i IPA 2009 *NATURA 2000: Uspostava upravljanja i monitoringa (MAN-MON)*). Posebno je važno spomenuti IPA 2010 projekt *Izrada karata opasnosti od poplava i rizika od poplava* s ciljem izrade karata opasnosti od poplava i karata rizika od poplava na pilot područjima te skup dokumenata sa smjernicama. IPA I 2009 projekt *Izgradnja kapaciteta za provedbu Direktive o onečišćenju uzrokovanom ispuštanjem određenih opasnih supstanci u vodeni okoliš i Okvirne direktive o vodama* za cilj ima usklađivanje sustava praćenja sa zahtjevima Okvirne direktive o vodama i Direktive o onečišćenju uzrokovanom ispuštanjem određenih opasnih supstanci u vodeni okoliš te uspostavu certificiranog sustava osiguranja kvalitete.

Pored toga, okoliš se obrađuje kao podkomponenta 'B' **IPA Komponente III Regionalna konkurentnost** uz vrstu intervencija koje su jednake programu ISPA i izravno prethode ovom OP-u. Ove su intervencije programirane i provode se putem višegodišnjeg Operativnog programa zaštite okoliša 2007 – 2013⁶³ (OPZO) s indikativnim proračunom od 161 mil. EUR (136,9 mil. EUR iz IPA) i sljedećim prioritetnim osima: 1) razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom (uspostava županijskih centara za gospodarenje otpadom); 2) zaštita vodnih resurse Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama; i 3) tehnička pomoć.

IPA OPZO intervencije u sektoru otpada slijede ciljeve Strategije gospodarenja otpadom i usredotočene su na uspostavu novih CGO-a na županijskoj/regionalnoj razini (16 utvrđenih projekata) i sanaciju lokacija visoko onečišćenih otpadom (1 projekt). Zasad su odobrena dva velika projekta "Županijski centar za gospodarenje otpadom Marišćina" i "Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštijun". Za dva velika projekta (CGO-e "Kaštijun" i Marišćina") ugovori za izvođenje radova potpisani su u studenom/prosinu 2011., a provedba ugovora započet će pod uvjetima „projektiraj i izgradi“ ("design & build"). Oba CGO-a uključuju postrojenje za mehaničku i biološku obradu otpada te nova odlagališta. Na županijskoj su razini uspostavljena poduzeća za gospodarenje otpadom koja su nadležna za izradu prijave velikih projekata i pripremu natječajne dokumentacije u suradnji s nacionalnim tijelima nadležnim za upravljanje IPA-om. Ova dva CGO-a treba također smatrati projektima „predvodnicima“ (*flag-ship*) kroz koje će se prikupiti važno iskustvo kako u pripremi/ugovaranju projekata financiranih od strane EU tako i u uvođenju tehnologija mehaničke i biološke obrade otpada u Hrvatskoj. U pogledu sanacije lokacija visoko onečišćenih otpadom odobren je projekt TP za izradu dokumentacije za sanaciju jedne lokacije visoko onečišćene otpadom te je trenutno u fazi javne nabave.

IPA OPZO intervencije u sektoru voda usredotočene su na uspostavu suvremenih sustava i mreža opskrbe vodom (mjera 2.1); i izgradnju postrojenja obrade otpadnih voda za otpadne vode iz kućanstava i industrije te unaprjeđenje mreže odvodnje (mjera 2.2). Od 15 projekata prvotno uključenih u popis trenutno se financiraju 3 – "Sustav vodoopskrbe i odvodnje s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda Slavenskog Broda", "Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje i izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Općini Drniš" i "Poboljšanje sustava vodoopskrbe i odvodnje i izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u Općini Knin". Svi su ugovori za provedbu ova tri projekta potpisani (ukupno 13 ugovora) a radovi su započeti i u tijeku su. Europskoj komisiji (EK) dostavljene su još dvije prijave velikih IPA projekata na odobrenje: "Sisak"- Program

⁶³ Do 1. srpnja 2013.

otpadnih voda" i "Poreč – Postrojenja za obradu otpadnih voda i sustav odvodnje". Za projekt "Sisak" EK je donijela odluku o odobrenju projekta u siječnju 2012. Projekt "Poreč" prvi je put dostavljen za odobrenje u kolovozu 2011., a preliminarni komentari EK primljeni su u prosincu 2011. te se traži dodatna razrada određenih dijelova prijave.

Mjere TP u sklopu Prioritetne osi 3 OP-a pomogle su operativnoj strukturi u svim aspektima upravljanja OPZO-om i promidžbenim aktivnostima, također i u pogledu predstojećeg korištenja Strukturnih fondova. U ovom je kontekstu važno spomenuti da je Operativna struktura primila IPA TP pomoć i jačanje kapaciteta za procjenu i evaluaciju velikih projekata.

Iskustva i kapaciteti izgrađeni tijekom provedbe EU programa pomoći ugrađeni su u ovaj OP i svakako su imali utjecaja na strateške odabire i mogućnosti financiranja odabrane u sklopu ovog dokumenta. Posebna je pažnja posvećena naučenom iz ISPA i IPA IIIB budući da ovaj OP predstavlja "prošireni nastavak" ova dva programa.

U pogledu **stečenih iskustava i naučenog** iz pripreme i provedbe EU programa i projekata, mogu se izvući sljedeći zaključci:

- ✓ Administrativni kapaciteti od ključne su važnosti za učinkovito i uspješno korištenje fondova; kapaciteti se postupno jačaju na svim razinama, i u horizontalnom i u vertikalnom pogledu. Međutim, ključ uspjeha ne leži u rastućem i nepovezanom razvoju određenih kapaciteta već u ugradnji razvoja administrativnih kapaciteta u svakodnevnu praksu, tj. potpuno usuglašavanje postupaka, sustava i struktura primjenjivo na EU i nacionalne programe.
- ✓ Stručno i motivirano osoblje od ključne je važnosti za uspjeh te su potrebni daljnji napor za prepoznavanje, obuku, razvoj, a posebno za zadržavanje visoko stručnog osoblja.
- ✓ Posebnu važnost treba pridati izgradnji kapaciteta potencijalnih krajnjih korisnika kako bi mogli izraditi dobru projektnu/natječajnu dokumentaciju u ograničenom roku. Time će se osnažiti osjećaj vlasništva nad projektima.
- ✓ Uspostava sustava upravljanja (provedbe) je vrlo dugotrajan proces i napor potrebni za osiguravanje produktivnog sustava upravljanja (provedbe) u svakom podsektoru mogu biti i uobičajeno jesu podcijenjeni. Stoga uvođenje novih sektora i možda i novih institucija u provedbu SF treba provesti postupno i tijekom duljeg razdoblja.
- ✓ Nedostatni i slabo pripremljeni projekti su kontraproduktivni za korištenje sredstava i potrebno je vrijeme za primjerenu pripremu projekata, posebno velikih projekata. U tom pogledu postoji ograničeni kapacitet za pripremu projekata te se uglavnom nalazi na nacionalnoj razini (ne na regionalnoj). Treba staviti dodatni naglasak na pripremu projekata budući da samo dobro pripremljeni projekti za aktualne i predstojeće financijske perspektive mogu garantirati apsorpciju dodijeljenih EU sredstava unutar postavljenog n+x razdoblja i minimizirati rizik od automatske obustave izdavanja (*de-commitment*).
- ✓ Negativno iskustvo s određenim projektima vezanim za otpad u sklopu IPA istaknulo je potrebu za primjerenom promidžbom i dostupnošću informacija svim ključnim dionicima, ali i široj javnosti. Kao što je prethodno navedeno, napredak je moguće postići kroz bolju uključenost lokalnih vlasti u čitav projektni ciklus, ali i kroz službenu uključenost nevladinog sektora u strukturne fondove.

U skladu s gore opisanim općim iskustvima i naučenom sljedeće je prepoznato kao ključ za uspjeh te su primjerene mjere za njihovo rješavanje ugrađene u strategiju za programsko razdoblje 2007.-2013.:

- Uspostavljen je sustav upravljanja koji objedinjuje zahtjeve EU i postojeću nacionalnu strukturu. Ovaj je proces dugotrajan i zahtijeva postupno unaprjeđenje kako bi se održala njegova stabilnost. Navedeno je u potpunosti prihvaćeno razvojem upravljačke strukture za SF koja je praktično identična onoj za IPA, tj. iste institucije sa sličnim opsegom poslova uključene u IPA ostati će za SF, te se očekuje da će učinkoviti radni postupci i iskustva razvijena u sklopu IPA osigurati provedbu SF bez velikih teškoća, temeljeno na potvrđenom načinu upravljanja i provedbe.
- Provedba ISPA i IPA ukazala je na određene nedostatke u organizacijskom sustavu gospodarenja otpadom i vodama, posebno na lokalnoj razini. Komunalna poduzeća kao korisnici projekata nemaju dostatne kapacitete za pripremu i provedbu projekata. U okviru IPA i OPO operacija, to pitanje se rješava sudjelovanjem nacionalnih institucija – Hrvatskih voda i FZOEU kao Tijela za provedbu (IPA), tj. Korisnika (SF). Trenutno, dok se kapaciteti na lokalnoj razini dovoljno ne razviju, provedba projekata gospodarenja otpadom i vodama financiranih sredstvima EU osigurava se na sljedeći način:

- Hrvatske vode i FZOEU kao Tijela za provedbu (IPA) i Korisnici (SF) zaduženi su za provedbu projekta i pomažu komunalnim poduzećima pri preuzimanju izgrađene infrastrukture i njezinom održavanju i radu;
 - Pripremni rad na projektima također sadrži analizu komunalnog poduzeća (krajnji primatelj); na temelju toga predlažu se mjere za organizacijska unaprjeđenja (plan upravljanja).
- Postoji potreba da se razvije lista projekata s dovoljnim brojem dobro pripremljenih projekata prije početka programskog razdoblja što bi osiguralo najbolju iskorištenost dostupnih sredstava. S obzirom da su iskustvo i stručnost na području pripreme projekta koncentrirani u dvije sektorske agencije (Hrvatske vode i FZOEU), odlučeno je odvojiti značajna sredstva iz njihovih godišnjih proračunskih planova za pripremu projekata u cilju stvaranja liste projekata i osiguranja kakvoće i pravovremenosti procesa pripreme projekata. U cilju osiguranja visoke kakvoće projekata, odlučeno je dodijeliti što je više moguće sredstava za aktivnosti pripreme projekata.
 - Budući da je dokazano da uspostava učinkovitog sustava upravljanja/provedbe (strukture, procedure, sposobnosti) u svakom podsektoru zahtijeva znatno vrijeme i napore, smatra se da bi uključivanje svakog dodatnog sektora pored voda i otpada (poput energetike, zaštite prirode, kakvoće zraka, itd.) iziskivalo ulaganje značajne količine vremena i resursa u izgradnju potpuno operativnog i učinkovitog sustava. Nužno je uvođenje novih sektora, a uslijed toga i novih institucija u provedbu SF, no to je potrebno učiniti postupno i tijekom dužeg razdoblja. Imajući na umu vrijeme dostupno za uporabu SF unutar perspektive 2007.-2013., uključivanje novih prioriteta i područja i novih institucija u upravljanje OP-om smatra se visoko rizičnim i donijeta je odluka da se zadrži OP usredotočen na područja u kojima iskustvo i kapaciteti za provedbu već postoje – gospodarenje otpadom i vodama (IPA prioriteti). Stoga se uključivanje gore navedenih novih sektora (tj. aktivnosti) odgađa za sljedeće programsko razdoblje što će osigurati dovoljno vremena i sredstava kako bi ih se primjereno uvelo u financiranje EU.

1.4 SWOT analiza (analiza snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje)

SNAGE	SLABOSTI	MOGIĆNOSTI	PRIJETNJE
Okoliš općenito			
<ul style="list-style-type: none"> - Jedinstven prirodni okoliš i biološka raznolikost - Niska razina onečišćenja zraka - Usvojeni osnovni strateški dokumenti i zakoni u području zaštite okoliša (općenito i za pojedine relevantne pod-sektora) - Provedbeni i zakonski okvir usklađen s EU standardima - Institucije za zaštitu okoliša uspostavljene u svim relevantnim pod-sektorima (otpad, vodno gospodarstvo, zaštita zraka, priroda, itd.) - Snažne organizacije nevladinog sektora i tradicija društvenog aktivizma na području zaštite okoliša - Povoljni prirodni uvjeti za korištenje obnovljivih izvora energije (hidro, biomasa, vjetar, solarna, geotermalna, itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljna integriranost zaštite okoliša u druge sektorske politike - Nedovoljni kapaciteti institucija zaštite okoliša na nacionalnoj i lokalnoj razini - Relativno velik broj javnih komunalnih poduzeća - Limitirana sredstva za ulaganja u zaštitu okoliša koja su nužna za harmonizaciju / provedbu financijski zahtjevnih direktiva - Nedovoljna svijest šire javnosti o problematici okoliša - Nepovoljna struktura izvora energije i tehnologija za smanjenje sektorskih pritisaka (visoka ovisnost o neobnovljivim izvorima energije) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontinuirano usklađenje s EU standardima otvara mogućnosti za poboljšanja trenutnog stanja u zaštiti okoliša općenito - Dostupnost EU fondova za podršku infrastrukturnim ulaganjima u zaštitu okoliša - Interes domaćih i stranih ulagača u sektor okoliša - Unaprjeđenje okoliša i poticanje ekonomskog razvoja kroz stvaranje novih radnih mjesta putem investicija u okolišnu infrastrukturu - Sudjelovanje javnosti u procesu donošenja odluka o pitanjima zaštite okoliša i doprinos civilnog društva donošenju odluka i općenitom jačanju svijesti - Racionalizacija javnog komunalnog sektora - Potencijal za iskorištenje obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti - Razvoje NATURA 2000 mreže u EU 	<ul style="list-style-type: none"> - Ne-održivi razvoj i ugrožavanje okoliša zbog ekonomskih pritisaka i kratkoročnih dobitaka - Potreba za dugotrajnim i značajnim investicijama, nedostatak investicija i pritisci interesnih skupina u nekim industrijskim granama odgađaju usklađivanje sa zahtjevima zaštite okoliša u nekim granama (npr. kvaliteta zraka, vodno gospodarstvo, itd.) - Nedostatak investicija u infrastrukturu i aktivnosti zaštite okoliša uzrokovan globalnom ekonomskom krizom - Velik dio okolišno osjetljivih područja u zemlji osjetljivo na zagađenje (naročito krško područje) - Izloženost prekograničnim učincima zagađivanja (zrak, voda) - Negativni učinci globalne promjene klime - Gubitak biološke raznolikosti zbog degradacije i gubitka staništa
Otpad			
<ul style="list-style-type: none"> - Operativni i učinkoviti programi sanacije nekontroliranih odlagališta, divljih odlagališta i lokacija visoko onečišćenih otpadom - Započeta uspostava nacionalnog sustava županijskih / regionalnih centara za gospodarenje komunalnim otpadom - Jačanje svijesti, razumijevanja i primjene načela <i>onečišćivač plaća</i> i 	<ul style="list-style-type: none"> - Povećano nastajanje otpada - Nedovoljne količine odvojeno sakupljenog otpada i niske stope oporabe otpada - Nedovoljni kapaciteti za zbrinjavanje i obradu otpada - Nedovoljni kapaciteti za zbrinjavanje posebnih kategorija otpada, naročito za opasni otpad - Velik broj divljih odlagališta i lokacija 	<ul style="list-style-type: none"> - Poboljšanje gospodarenja otpadom uvođenjem cjelovitog sustava na županijskoj/regionalnoj razini - Povećana oporaba otpada - Uvođenje tehnologija za okolišno prihvatljiv način zbrinjavanja određenih vrsta opasnog otpada - Velike količine biomase i otpada iz poljoprivrednih, drvnih i drvno prerađivačkih industrija kao potencijalni izvor 	<ul style="list-style-type: none"> - Otpor javnosti i negativan stav prema izgradnji objekata za zbrinjavanje otpada - Rizik po ljudsko zdravlje i okoliš uzrokovan visoko onečišćenim lokacijama

SNAGE	SLABOSTI	MOGIĆNOSTI	PRIJETNJE
<i>odgovornost korisnika</i>	<p>visoko onečišćenih otpadom ("crne točke")</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neadekvatna koordinacija i upravljanje tokovima otpada na lokalnom nivou uslijed nedovoljnih kapaciteta - Nepostojanje pouzdanih podataka o količinama i vrstama otpada 	<p>obnovljive energije</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uporaba „brown-field“ lokacija kako bi se privukli novi investitori - Investicije u novu tehnologiju za gospodarenje otpadom s pozitivnim učinkom u obliku otvaranja novih radnih mjesta 	
Vodno gospodarstvo			
<ul style="list-style-type: none"> - Relativno velike količine podzemnih voda dobre kakvoće - Relativno niska razina onečišćenja površinskih kopnenih voda - Dobro stanje izvora vode za opskrbu stanovništva kroz javne sustave - (državne) institucije za upravljanje vodama iskusne u upravljanju međunarodno financiranih projekata - Vrlo dobro razvijen sistem za otkrivanje i obavještanje o rizicima od poplava 	<ul style="list-style-type: none"> - Znatni gubici pitke vode zbog starih i nedovoljno održanih vodoopskrbnih mreža - Moguća zagađenja vode zbog poroznosti mreža vodoopskrbe - Nedovoljno izgrađena i zastarjela infrastruktura za odvodnju i obradu otpadnih voda - Neravnomjerna priključenost na sustave vodoopskrbe i odvodnje; niski postotak stanovništva priključenih na javne sustave vodoopskrbe i odvodnje u pojedinim naseljima - Niski postotak otpadnih voda koje se obrađuju prije ispuštanja u okoliš - Neki dijelovi zemlje nemaju ekonomski isplativu vodoopskrbu i resurse - Javno-zdravstveni rizik zbog opskrbe iz lokalnih sustava koji nisu pod javnim nadzorom i redovnim kontrolama - Nedovoljna infrastruktura za zaštitu od prirodnih katastrofa (poplave) u mnogim područjima - Ograničene količine dostupne za navodnjavanje iz nekih vodnih tokova, posebice tijekom sušnih razdoblja 	<ul style="list-style-type: none"> - Poboljšanje kvalitete površinskih voda i daljnji razvitak sustava za praćenje kvalitete voda - Investicije u novu infrastrukturu i restrukturiranje ima pozitivni učinak u smislu otvaranja novih radnih mjesta - Prekogranični značaj mjera u sektoru vodnog gospodarstva, dobra suradnja sa susjednim zemljama - Sudjelovanje u prekograničnim inicijativama kao što je ICPDR (International Commission for the Protection of the Danube) / DABLAS (Danube Black Sea Task Force) i posljedično razvoj mjera za cjelovito upravljanje pograničnih vodnih tokova - Dovođenje analize o rizicima od poplava u cilju procjene potreba za investicijama u budućnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Neke zone sanitarne zaštite pitke vode se protežu izvan Hrvatskog teritorija - Prirodne nepogode (poplave, suše)

POGLAVLJE 2: STRATEGIJA

2.1 Opći cilj Operativnog programa

Strategija Operativnog programa „Okoliš“ nastala je kao odgovor na stvarne izazove zaštite okoliša, uzimajući u obzir druge sektorske politike, inicijative, strategije i smjernice, kako Republike Hrvatske, tako i EU. Poblje, strategija je nastala kao odgovor na slijedeće elemente koji su opisani u Poglavlju 1:

1. Socio-ekonomska, sektorske i usporedne analize;

Analize ukazuju na činjenicu da su loša kvaliteta i nedovršenost infrastrukture jedan od glavnih disbalansa koji rezultira nedovoljnom zaštitom okoliša i smanjenom atraktivnosti regija, što posljedično zahtjeva dodatne investicije ili mjere države u tim regijama kako bi se privukle / razvile poslovne aktivnosti i osigurao potrebna kvaliteta životnog okoliša i zadovoljenje društvenih potreba. Socio ekonomska analiza – statistički i činjenični podaci prezentirani u Poglavlju 1 ovog dokumenta su analizirani i interpretirani kako bi se detektirali glavni problemi i izazovi. Dodatno, usporedne analize su pokazale da je infrastruktura zaštite okoliša i kvaliteta zaštite u Hrvatskoj na razini koja još uvijek niža u usporedbi s razvijenim EU zemljama u većini podsektora (npr. gospodarenje otpadom, vodama). To usmjerava OPO strategiju prema dovršenju i unaprjeđenju infrastrukture za upravljanje otpadom (uključujući odvajanje, recikliranje i oporabu, zbrinjavanje i obradu otpada), te infrastrukture za vodoopskrbu i odvodnju (uključujući sprječavanje onečišćenja površinskih i podzemnih voda, racionalno korištenje i zaštitu izvorišta i dr.), prepoznajući ih kao dva ključna područja koja zahtijevaju najznačajnija ulaganja i mjere sanacije i razvitka. U tom smislu OPO strategija se čvrsto naslanja na strategiju već uspostavljenu i potvrđenu kroz IPA pomoć.

2. Zahtjevi proizašli iz pregovaračkog procesa, odnosno pravne stečevine Europske unije (*acquis*) u području okoliša;

Strategija OP za programsko razdoblje 2007-2013 odgovara na identificirane potrebe istovremeno osiguravajući ispunjenje zahtjeva koji proizlaze iz pravne stečevine EU, uz davanje prioriteta onim zahtjevima koji sa sobom povlače značajna ulaganja i tehničko kompliciranu provedbu. U tom smislu OP direktno doprinosi provedbi Direktiva u prioritetnim sektorima otpada i voda, uz nužno referiranje na prijelazna razdoblja koja su dogovorena tijekom pregovora (kako je opisano u Poglavlju 1.3) i kontinuitet ulaganja u spomenutim područjima koji su započeti kroz IPA Operativni program Zaštite okoliša.

3. Iskustvo s provedbom pomoći EU u relevantnim sektorima (ISPA / IPA);

Iskustvo i lekcije naučene tijekom korištenja ISPA i IPA pretpristupnih programa su ugrađeni u OPO strategiju i očekuje se da osiguraju adekvatnu apsorpciju dostupnih sredstava u vremenski vrlo ograničenom programskom razdoblju; prvenstveno to se osigurava fokusiranjem na sektore za koje je EU pomoć već prethodno bila namijenjena, tj. na područja u kojima postoje znanja i strukture za provedbu i upravljanje EU sredstvima – gospodarenje otpadom i vodno gospodarstvo, što je praktički nastavak IPA prioriteta.

Na temelju analize stanja (uključujući prioritete koje definiraju nacionalni strateški dokumenti), procesa pristupanja i pregovora o pravnoj stečevini EU, te iskustva u provedbu EU programa izveden je opći cilj Operativnog programa „Okoliš“:

Unaprijediti pristup i učinkovito pružanje okolišnih usluga i objekata u pod-sektorima otpada i voda

2.2 Konzistentnost OP Ciljeva s prioritetima definiranim u strateškim dokumentima i politikama EU i RH

NACIONALNI DOKUMENTI

Strateški okvir za razvoj (SOR) 2006-2013 je nacionalni strateški dokument koji služi kao okvir za postojeće i razvoj sektorskih strategija. SOR definira nacionalne razvojne ciljeve i prepoznaje 10 strateških područja u kojima je nužna simultana i koordinirana akcija kako bi se postigli utvrđeni razvojni ciljevi. Za svako strateško područje utvrđena je grupa ciljeva s pripadajućim instrumentima i aktivnostima koje potrebno provesti da bi se ostvario glavni strateški cilj SOR-a, a to je: *razvoj i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u europskoj socijalnoj državi 21.-og stoljeća*. Za ovaj OP relevantno je šesto područje: "prostor, priroda, okoliš i regionalni razvoj". Među instrumentima i aktivnostima koje SOR definira u području okoliša jesu:

- "briga za okoliš i zaštita postojeće biološke raznolikosti te očuvanje prirodnih resursa... ...kao integrirane dimenzije razvoja infrastrukture, energetike, poljoprivrede..."
- "uspostava integriranog kompjuteriziranog sustava za upravljanje otpadom, saniranje i zatvaranja postojećih i divljih odlagališta i uspostave centara za gospodarenje otpadom"
- "očuvanje kakvoće voda,povećanje obuhvata stanovništva javnom vodoopskrbom, poboljšanje kvalitete obrade otpadnih voda i dostupnosti kanalizacijske mreže, kao i unaprjeđenje sustava za obranu od poplava"

Koncept održivog razvoja za svaku državu, pa tako i globalno, pruža pozitivnu dugoročnu viziju društva koje je prosperitetno i temeljeno na boljoj kvaliteti života za sadašnje i buduće generacije. U praksi to znači da ekonomski rast podržava društveni napredak i odgovoran je prema okolišu. Hrvatski Sabor je 20. veljače 2009. usvojio Strategiju održivog razvoja Republike Hrvatske, kao ključni dokument za usmjeravanje dugoročnog ekonomskog i društvenog razvoja prema održivom razvojnom putu, koji je u suglasju sa zahtjevima zaštite okoliša. Strategija sadrži osnovna načela i smjernice za dugoročne aktivnosti u 8 ključnih područja te definira ciljeve i mjere za provedbu: 1) Poticanje rasta populacije u Republici Hrvatskoj; 2) Okoliš i prirodni resursi; 3) Promicanje održive proizvodnje i potrošnje; 4) Osiguravanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde; 5) Osiguravanje energetske neovisnosti i povećanje učinkovitosti korištenja energije; 6) Jačanje javnog zdravstva; 7) Povezivanje Republike Hrvatske; i 8) Zaštita Jadranskog mora, obalnog područja i otoka. OPO će direktno doprinijeti drugom i trećem području ove strategije.

Hrvatska ima dobro razvijenu hijerarhiju strateških dokumenata koji proizlaze (ili su usklađeni) iz Strateškog okvira za razvoj 2006-2013, kao što su: više-sektorska Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske, pojedine sektorske strategije, prvenstveno Nacionalna strategija zaštite okoliša (2002.), razne sektorske strategije (energetika, promet, itd.) te strateške i planske dokumente za pod-sektore zaštite okoliša (uključujući otpad i vode).

Nacionalna strategija zaštite okoliša (2002) je krovni strateški dokument za okoliš u Hrvatskoj, koji naglašava koncept održivog razvoja kao glavnu odrednicu razvojne strategije Hrvatske. Dugoročni ciljevi zaštite okoliša su očuvanje i unaprjeđenje kvalitete vode, mora, zraka i tla, očuvanje biološke raznolikosti i prirodnih resursa. Definira dvije grupe prioriteta: glavne i ostale, a obje grupe priorite su usklađene s nacionalnim prioritetima, EU politikama i strategijama. Glavni prioriteti su: 1) Otpad; 2) Vode; 3) Kakvoća zraka; 4) Jadran, otoci i obalno područje; 5) Tlo; 6) Priroda i očuvanje biološke raznolikosti, te 7) Okoliš u urbanim područjima. Nadalje, Strategija pokazuje sektorske pritiske na okoliš koji dolaze iz svih grana gospodarstva. Prema tome, strategija ovog Operativnog programa odnosi se na dvije teme koje su definirane kao prioritete u nacionalnoj strategiji – otpad i vode.

Što se tiče nacionalnih sektorskih strategija, cilj ovog Operativnog programa u skladu je i doprinijet će ostvarenju sljedećih strateških ciljeva utvrđenih u sljedećim dokumentima:

- a) Strategija upravljanja otpadom:
 - Smanjenje količina otpada odloženog na odlagalištima i smanjenje biorazgradivog udjela u komunalnom otpadu;
 - Uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom i izgradnja centara za gospodarenje otpadom i odgovarajuća obrada otpada.

b) Strategija upravljanja vodama:

- Izgradnja sustava opskrbe pitkom vodom koji će povećati razinu priključenosti stanovništva javnim sustavima vodoopskrbe i poboljšati učinkovitost istog
- Stvoriti preduvjete za investicije u mjere zaštite od poplava
- Izgradnja infrastrukture za otpadne vode čime će se povećati razina priključenosti stanovništva na javne sustave odvodnje te odgovarajuća obrada otpadnih voda

EU DOKUMENTI I STRATEGIJE ZA KORIŠTENJE EU FONDOVA

Strateške smjernice Zajednice za koheziju postavljaju jedinstvenu, koherentnu strategiju za EU regionalnu i kohezijsku politiku i njezin doprinos ostvarenju dugoročnih ciljeva održivog razvoja. Strateške smjernice Zajednice za koheziju za programsko razdoblje 2007-2013 postavljaju 3 glavna cilja kohezijske politike EU:

1. Učiniti Europu i njene regije privlačnijim mjestom za ulaganje i rad
2. Unaprijediti znanje i inovacije u svrhu rasta
3. Stvoriti više i boljih radnih mjesta

Aktivnosti predviđene ovim OP-om su sukladne sa Strateškim smernicama Zajednice i uglavno doprinose prvom cilju, tj. jednom od njegovih prioriteta koji ima za cilj *'jačanje sinergije između zaštite okoliša i rasta'*. Drugim riječima, Strateške smjernice podržavaju koncept održivog razvoja i kohezijske programe koji će uravnotežiti potrebe gospodarstva i zaštite okoliša. U tom smislu, značajni naglasak stavlja se na usluge u sektoru okoliša, što uključuje infrastrukturu za upravljanje vodama i otpadnim vodama, upravljanje prirodnim resursima, dekontaminaciju onečišćenog zemljišta radi pripreme istog za nove ekonomske aktivnosti, te zaštitu od određenih rizika za okoliš (promicanjem upravljanja prirodnim resursima, bolje korištenje IC tehnologija, fokusirana istraživanje, itd.). Kao što je gore navedeno, strategija ovog OP-a fokusirana je na ulaganja u infrastrukturu koja odgovaraju identificiranim potrebama i osiguravaju ispunjenje međunarodnih obveza koje je preuzela Republika Hrvatska. Ova će ulaganja povećati atraktivnost regija i doprinijeti dugoročno održivom gospodarskom razvoju kroz smanjenje eksternih „okolišnih“ troškova za gospodarstvo (kao što su izdvajanja za zdravstvo, troškovi uklanjanja posljedice onečišćenja, sanacija nastalih šteta i dr.), te poticati inovativnosti i stvaranja radnih mjesta. Stoga OPO direktno doprinosi postizanju prvog cilja Strateških smjernice Zajednice za koheziju, t. provodi četiri aktivnosti koje su preporučene za postizanje cilja:

- Osnovni cilj OP-a je omogućiti investicije u okolišnu infrastrukturu kako bi se ispunile obveze koje proizlaze iz zakonodavstva s područja gospodarenja otpadom i upravljanja vodama;
- Kroz pružanje osnovnih okolišnih usluga, doprinosi se većoj atraktivnosti područja i poboljšanju uvjeta za poslovanje i investicije
- Aktivnosti financirane iz OP-a će omogućiti učinkovitije korištenje resursa i tako pridonijeti smanjenju emisija u okoliš
- Provedbom OP-a smanjit će se rizici vezani uz javnozdravstvenu problematiku i zaštitu prirode.

LISABONSKI PROCES, GOTHENBURG STRATEGIJA I EUROPA 2020

Na **Lisabonskom samitu** održanom u ožujku 2000., EU lideri su definirali novu strategiju temeljenu na konsenzusu zemalja članica i zajedničkoj viziji moderne Europe. Rezultat je postao poznat kao Lisabonska strategija ili Lisabonski proces u širem smislu, s jasnom vizijom – razvoj EU kao najdinamičnije i na znanju bazirane konkurentne ekonomije do 2010. Strategija se fokusirala na rast i zapošljavanje, s jasnim i konkretnim ciljevima:

- Do 2010. ukupne investicije (javne i privatne) u visini od 3% od BDP-a EU ulažu se u istraživanje i razvoj
- Do 2010. stopa zaposlenosti do razine od 70% od ukupnog radno sposobnog stanovništva EU

Europski **Samit u Gothenburgu** održan u lipnju 2001. nadopunio je Lisabonsku strategiju dodajući joj dimenziju zaštite okoliša. Ovaj 'treći stup' Lisabonske strategije je reafirmirao naglasak na okoliš i naglasio imperativ postizanja održivog modela razvoja. Ova 'obnovljena' Lisabonska strategija je bila konzistentna u orijentaciji na usuglašenost, ravnotežu i sinergiju između tri osnovne politike/razvojne dimenzije – ekonomske, socijalne i okolišne. Strategija održivog razvoja EU koja je prihvaćena 2001. u Gothenburgu je revidirana 2006. Ponovo je naglašeno opredjeljenje za načelo održivosti kroz definiranje dugoročnih ciljeva i aktivnosti u nekoliko područja koja trebaju omogućiti kontinuirano i dalekosežno poboljšanje kvalitete života u EU, kroz upravljanje i učinkovito korištenje resursa, ekološkog i socijalnog inovativnog potencijala ekonomije te osigurati prosperitet, zaštitu okoliša i socijalnu uključenost. Strategija je definirala 7 prioriteta, od kojih su mnoga dominantno okolišno orijentirana:

- Promjena klime i čista energija
- Održivi transport
- Održiva potrošnja i proizvodnja
- Zaštita i upravljanje prirodnim resursima
- Javno zdravstvo
- Socijalna uključenost, demografija i migracije
- Globalno siromaštvo i izazovi održivog razvoja

Projekti predloženi u sklopu ovog Operativnog programa pomoći će u rješavanju negativnih učinaka po javno zdravstvo koji nastaju ispuštanjem nepročišćenih komunalnih i industrijskih otpadnih voda i ostataka obrade kemikalijama poljoprivrednih površina i omogućit će adekvatnu obradu otpadnih voda i otpada unaprjeđenjem i izgradnjom infrastrukture. Prema tome, OP će doprinijeti četvrtom i petom prioriteta području: zaštita i upravljanje prirodnim resursima i javno zdravstvo.

Nadalje, zatvaranjem odlagališta otpada i uvođenjem sustava koji uključuju uređaje za razvrstavanje i obradu otpada, kako je predviđeno pod Prioritetnom osi 1, omogućit će se djelomična oporaba materijala i proizvodnja goriva iz kojeg je moguće proizvoditi energiju. Može se zaključiti da će projekti s područja otpada predviđeni ovim OP-em u dugoročnom smislu doprinijeti učinkovitom korištenju resursa.

Uvođenjem ekonomične naknade za vodoopskrbu i odvodnju može se povećati motiviranost za smanjenje potrošnje vode, a time i otpadnih voda. Uvođenjem ekonomične naknade za otpad, tj. formiranjem cijene na osnovu količine proizvedenog otpada, može se direktno doprinijeti smanjenju nastajanja otpada i potaknuti selektivno prikupljanje i/ili oporaba otpada.

Zaključno, cjeloviti sustav gospodarenja otpadom i vodama koji se predlaže ovim Operativnim programom, kao i primjena načela 'onečišćivač plaća' doprinose učinkovitijem korištenju resursa kako je predloženo Gothenburg Agenda-om.

Europska Komisija je 2005. objavila "**Revidiranu Lisabonsku strategiju**" kako bi uzela u obzir promjene nastale u Europi od vremena kad je nastala originalna Lisabonska strategija i prilagodila EU politike tim promjenama. U odnosu na sektor zaštite okoliša, strategija u poglavlju 3.2.4 definira slijedeće: «Proširenje i poboljšanje Europske infrastrukture: Jedinstveno tržište mora biti opremljeno suvremenom infrastrukturom koja omogućava trgovinu i mobilnost. Napredak je u ovom polju bio razočaravajuće spor i to treba riješiti. Moderna infrastruktura je značajan faktor koji utječe na konkurentnost i poslovne odluke čineći lokacije manje ili više ekonomski i socijalno atraktivnim. Ona garantira mobilnost osoba, roba i usluga kroz cijelu uniju. Nadalje, infrastrukturne investicije naročito u novim zemljama članicama će potaknuti rast i doprinijeti konvergenciji, u ekonomskom, društvenom i okolišnom smislu. S obzirom na dugoročne učinke infrastrukture, odluke bi trebale značajno doprinijeti održivosti. Slično tome, pravedan i ekonomičan cjenovni sustav infrastrukture će služiti istom cilju.»

Ciljevi Revidirane Lisabonske strategije su implicitno predmet ovoga OP-a, i to na način da je naglasak stavljen na unaprjeđenje infrastrukture osobito u sektorima otpada i voda što dugoročno može doprinijeti gospodarskom i društvenom napretku pojedinog područja.

Kao odgovor na ozbiljnu ekonomsku krizu, u lipnju 2010. Europska komisija je prihvatila novu razvojnu strategiju EU koja definira viziju Europske tržišne ekonomije za novo desetljeće – Strategija **Europa 2020**. Ova strategija počiva na tri prioriteta:

- Pametan rast, razvoj gospodarstva baziran na znanju i inovacijama;

- Održiv rast, promicanje „low-carbon“ tržišnog gospodarstva koja je učinkovito u korištenju resursa, te
- Uključiv rast, poticanje gospodarstva s visokom stopom zaposlenosti koja ostvaruje socijalnu i teritorijalnu koheziju.

Napredak prema ovim ciljevima mjerit će se prema pet povezanih i međuvisnih ciljeva na EU razini, koje svaka od zemalja članica treba prevesti u nacionalne ciljeve u odnosu na početne vrijednosti:

- 75 % stanovništva između 20-64 godina starosti treba biti zaposleno.
- 3% BDP-a EU treba se ulagati u istraživanje i razvoj.
- "20/20/20" cilj se treba ostvariti u području klime / energije. To znači smanjenje emisije stakleničkih plinova za 20% u odnosu na 1990, 20% energije proizvedeno iz obnovljivih izvora energije, te 20% veća energetska učinkovitost.
- Postotak ljudi koji rano napuste školovanje treba biti ispod 10%, a najmanje 40% ljudi starih između 30-34 godine koji dovrše treći stupanj obrazovanja (ili ekvivalent) treba imati svjedodžbu ili diplomu.
- 20 miliona ljudi manje pod rizikom od siromaštva.

U odnosu na OPO važno je naglasiti da je jedan od glavnih prioriteta strategije Europe 2020 jest održivi razvoj – promicanjem učinkovitog korištenja resursa, 'zelenija' i konkurentnija gospodarstva postižu smanjenje emisija ugljika uz sprječavanje degradacije okoliša, biološke raznolikosti i neodrživog korištenja resursa. Komisija je također definirala 7 predvodničkih inicijativa kako bi potaknula napredak pod svakom od prioriteta; jedna od njih jest 'Europa – učinkovito korištenje resursa', inicijativa koja ima za cilj razdvojiti gospodarski rast od rastuće potrošnje resursa, potaknuti prelazak na nisko-karbonsko gospodarstvo i intenzivnije korištenje obnovljivih izvora energije, modernizaciju prometa i veću energetska učinkovitost.

Kao što je već spomenuto, zatvaranje odlagališta i uvođenje sustava koji uključuje uređaje za odvajanje i obradu otpada predloženo pod Prioritetnom osi 1, omogućuje oporabu materijala i proizvodnju energije iz otpada. Prema tome se da zaključiti da će dugoročno projekti u okviru OP-a doprinijeti učinkovitosti korištenja resursa, kao što će zatvaranje odlagališta smanjiti emisije stakleničkih plinova. To će Republici Hrvatskoj olakšati postizanje ciljeva Europe 2020 strategije, kao i ciljeva sprječavanja promjene klime.

Nadalje, procjenjuje se da će integrirani sustavi upravljanja vodama predloženi pod Prioritetnom osi 2 dovesti do veće ekonomičnosti u korištenju vodnih resurse i time potaknuti onečišćivače da investiraju u smanjenje i kontrolu štetnih emisija u okoliš.

Već je rečeno da se uvođenjem ekonomične naknade za vodoopskrbu i odvodnju može povećati motiviranost za smanjenje konzumacije vode, a time i količine otpadnih voda. Uvođenjem ekonomične naknade za otpad, tj. formiranjem cijene na osnovu količine proizvedenog otpada može se direktno doprinijeti smanjenju generiranja otpada i potaknuti odvojeno prikupljanje i/ili uporaba otpada.

Zaključno, cjeloviti sustav gospodarenja otpadom i vodama koji se predlaže ovim Operativnim programom, kao i primjena načela 'onečišćivač plaća' doprinose drugom prioritetu Europe 2020 strategije, kao i sedmoj inicijativi 'Europa – učinkovito korištenje resursa'. Takav pristup učinkovitom korištenju resursa može dugoročno smanjiti emisije, ostvariti uštede i potaknuti gospodarski razvoj. Indirektno to također potiče ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju.

Kohezijska politika EU je najvažniji instrument za promicanje ciljeva Lisabona, Gothenburga i Europe 2020. EU usmjerava sve prikladne nacionalne i kapacitete Zajednice, uključujući instrumente kohezijske politike, prema ostvarenju zadanih ciljeva. Veza između Strategije održivog razvoja EU i kohezijske politike EU stvara platformu za doprinos ciljevima europskih politika kroz ovaj Operativni program.

Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO)

Glavni strateški dokument za korištenje strukturnih fondova u Hrvatskoj po pristupanju EU jest NSRO koji definira prioritete koje će se zajednički financirati iz EU i nacionalnih izvora. Opći strateški pristup za trenutno programsko razdoblje je orijentacija na postizanje stvarne konvergencije s EU, poboljšanje životnog standarda građana i promicanje održivog i ravnomjernog razvitka. U području okoliša, konvergencija će se ostvariti putem ovog Operativnog programa, što je u skladu s **općim ciljem NSRO**, tj. 'ubrzanje ekonomskog rasta i promicanje održivog razvitka, u cilju postizanja stvarne konvergencije'.

NSRO definira tri **glavna strateška cilja** koji odražavaju stratešku orijentaciju razvitka Hrvatske:

- brži gospodarski razvitak baziran na integraciji tržišta i institucionalnoj reformi
- veća zaposlenost – brže stvaranje radnih mjesta
- promicanje održivog razvitka

Operativni program „Okoliš“ će doprinijeti promicanju održivog razvitka i okolišno prihvatljivog rasta, što je jedan od ključnih strateških ciljeva NSRO, kako bi se usklađenje hrvatskog gospodarstva s prosjekom EU-15 postiglo na održiv način.

Slijedećih **pet tematskih prioriteta** i pripadajućih pet operativnih programa NSRO-a su identificirani na osnovu socio-ekonomske analize i rezultata strateško-planskog procesa:

- razvoj modernih prometnih mreža i bolja pristupačnost regija
- investicije u infrastrukturu zaštite okoliša radi održivog razvitka i unaprjeđenja prirodnog i životnog okoliša
- povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva
- zapošljavanje i razvoj ljudskog kapitala
- razvoj administrativnih kapaciteta

Ovaj OP stavlja naglasak na drugi tematski prioritet, tj. 'investicije u infrastrukturu zaštite okoliša radi održivog razvitka i unaprjeđenja prirodnog i životnog okoliša' što je u vezi s trećim strateškim ciljem promicanja održivog modela razvitka kroz okolišno prihvatljivi rast. Imajući u vidu da je cijeli teritorij RH u kategoriji cilja Konvergencije (Cilj 1), unutarnja kohezija zemlje i ravnomjeran regionalni razvoj su prepoznati kao horizontalni prioritet svih operativnih programa, uključujući ovaj. Stoga će intervencije pod OPO-om promicati ujednačen regionalni razvitak kroz pružanje odgovarajuće okolišne infrastrukture, kao jednog od ključnih predujeta za poboljšanje konkurentnosti i regionalni razvoj, kao i za povećanje atraktivnosti i kvalitete života u svim hrvatskim regijama.

Tablica niže prikazuje doprinos OPO-a nacionalnim i EU strateškim dokumentima:

Prioritetna os	Okvir EU politika					Strateški okvir za EU programe pomoći		Nacionalni strateški okvir		
	Strateške smjernice Zajednice, 2007-2013 (Smjernice za kohezijsku politiku 2007-2013)					Europe 2020		Strateški okvir za razvoj 2006-2013	Strateški okvir za koheziju 2007-2013	Strategija zaštite okoliša
	Smjernica 4.2: Učiniti Europu i njene regije atraktivnijim za investicije i rad (ojačati sinergiju između zaštite okoliša i rasta)					Održivi rast – 'resursno-učinkovitija', 'zelenija' i konkurentnija ekonomija				
	Razvoj infrastrukture	Povećanje atraktivnosti	Investicije u smanjenje emisija (Kyoto)	Prevenција rizika			NSOF 2012-2013	ISPA/IPA Environment Strategy		
PA 1. Infrastruktura za otpad	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
PA 2. Infrastruktura vodnog gospodarstva	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
PA 3. Tehnička pomoć						X	X	X	X	X

2.3 Posebni ciljevi

Opći strateški pristup za programsko razdoblje 2007-2013 usmjeren je na provedbu politika koje za cilj imaju konvergenciju s EU, podizanja životnog standarda građana i promicanje održivog i ravnomjernog razvitka. Stoga OP sadržava dva posebna cilja koji su osmišljeni na način da odgovore na glavne izazove u područjima gospodarenja otpadom i vodama. Posebni ciljevi identificirani su temeljem analize stanja, strateške ocjene i SWOT analize, iskustava i pouka naučenih kroz protekle intervencije, te strateških dokumenata na nacionalnoj i EU razini. Ti posebni ciljevi koji će doprinijeti ostvarenju općeg cilja OPO-a su slijedeći:

1. Smanjenje količine nastalog i odloženog otpada, razvoj odgovarajuće infrastrukture za gospodarenje otpadom i smanjenje rizika od otpada

Ovaj cilj ima dva operativna pod-cilja:

- i) Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom kao osnovnog infrastrukturnog preduvjeta za uvođenje cjelovitog sustava gospodarenja otpadom
- ii) Sanacija i rekonstrukcija neuređenih odlagališta i lokacija visoko onečišćenih otpadom

Ciljevi cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj su: smanjenje količine nastalog otpada; smanjenje količine otpada odloženog na odlagališta uz primarno odvajanje korisnog udjela; smanjenje udjela biorazgradivog otpada u odloženom komunalnom otpadu; ublažavanje negativnih učinaka odloženog otpada na okoliš, klimu i ljudsko zdravlje; gospodarenje nastalim otpadom u potpunosti usklađeno s načelima održivog razvitka; i korištenje otpada u svrhu proizvodnje energije. Gospodarenje otpadom u Hrvatskoj će se organizirati kao usklađeni sustav koji objedinjuje sve aktere na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

2. Opskrba kvalitetnom pitkom vodom uz povećanu priključenost stanovništva, racionalnije korištenje vodnih resursa i postizanje i održavanje dobrog statusa zaštite voda kroz unaprijeđeno sakupljanje i obradu otpadnih voda, i razinu priključenosti

Ovaj je cilj ima dva operativna pod-cilja:

- i) Uspostava modernih mreža i sustava vodoopskrbe
- ii) Izgradnja postrojenja za obradu otpadnih voda za komunalne i industrijske potrebe te proširenje kanalizacijske mreže.

Strateški cilj održivog *korištenja voda* u Hrvatskoj jest osigurati dovoljne količine kvalitetne pitke vode u skladu s planiranim potrebama, te postići potrebnu razinu sigurnosti opskrbe vodom za sve korisnike, uključujući vodne eko sustave i one povezane s vodom. Opća politika povećanja životnog standarda i zdravstvene zaštite stanovništva zahtjeva daljnji razvoj javne vodoopskrbne mreže, u smislu veće priključenosti, sigurnosti opskrbe i smanjenja gubitka u mrežama.

Strateški cilj *zaštite voda* jest očuvati kvalitetu vode i spriječiti njezinu degradaciju, prvenstveno u cilju očuvanja ljudskog zdravlja i okoliša te postizanja dobrog ekološkog statusa voda kako bi bila prikladna za planiranu namjenu. Ovo će se postići izgradnjom i modernizacijom postrojenja i mreža za prikupljanje i obradu otpadnih voda.

2.4 Prioritetne osi

Sukladno definiranim posebnim ciljevima, intervencije OPO-a su podijeljene u tri prioritetne osi.

Prioritetna os 1 Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj (financiranje iz EFRR)

Ova prioritetna os ima za cilj poduprijeti provedbu koncepta cjelovitog sustava gospodarenja otpadom što uključuje izgradnju centara za gospodarenje otpadom i sanaciju/rekonstrukciju neuređenih odlagališta i lokacija visoko onečišćenih otpadom. U tom smislu, projekti će biti koncentrirani na dva ključna područja intervencija (KPI):

- a) KPI 1.1 Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj i regionalnoj razini

b) KPI 1.2 Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom – postojeća odlagališta i 'crne točke'

Na taj će način PO1 doprinijeti ostvarenju prvog posebnog cilja.

Prioritetna os 2 Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama (financiranje iz EFRR)

Ova prioritetna os ima za cilj pružiti podršku za razvoj infrastrukture i to izgradnjom novih i/ili rekonstrukcijom postojećih objekata za opskrbu pitkom vodom te odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda i putem javnih mreža i uređajima za pročišćavanje. Projekti će se financirati pod dva ključna područja intervencija (KPI):

- a) KPI 2.1 Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža
- b) KPI 2.2 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže.

Na taj će način PO2 doprinijeti ostvarenju drugog posebnog cilja.

Prioritetna os 3 Tehnička pomoć (financiranje iz EFRR)

Ova prioritetna os ima za cilj dati podršku upravljanju i provedbi Operativnog programa, kao i pripremnim aktivnostima i programiranju za slijedeću financijsku perspektivu 2014 – 2020.

Kao što je navedeno u poglavlju 2.2, OPO se općenito fokusira na drugi tematski prioritet NSRO – «investicije u infrastrukturu zaštite okoliša radi održivog razvitka i unaprjeđenja prirodnog i životnog okoliša». Doprinos svake prioritetne osi provedbi pojedinih tematskih prioriteta NSRO i horizontalnom prioritetu je ilustriran u tablici niže.

Tablica 6: Usklađenost između NSRO i OPO

NSRO prioriteti		OP prioritetne osi	Prioritet 1: Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj (EFRR)	Prioritet 2: Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama (EFRR)	Prioritet 3: Tehnička pomoć (EFRR)
1	Razvoj modernih prometnih mreža i bolja dostupnost regija		+	+	
2	Investicije u infrastrukturu zaštite okoliša radi održivog razvitka i unaprjeđenja prirodnog i životnog okoliša		++	++	++
3	Povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva		+	+	
4	Zapošljavanje i razvoj ljudskog kapitala		+	+	
5	Razvoj administrativnih kapaciteta		+	+	+
Horizontalni prioritet	Uravnotežen regionalni razvitak		+	+	

++ Izravni i značajni doprinos

+ Neizravni doprinos

Postizanje općeg cilja OPO-a doprinijet će poboljšanom stanju okoliša i unaprijediti zaštitu okoliša u ovim podsektorima, čime će se podržati održivi model razvitka koji prepoznaje okoliš kao jedan od tri stupa razvoja. Izgradnja i proširenje okolišne infrastrukture na teritoriju Hrvatske će povećati društveni i gospodarski potencijal regija, stvoriti bolje životne uvjete za građane, te pomoći podizanju životnog standarda i poboljšanju javnog zdravlja.

OPO će se financirati iz EFFF-a.

Indikativni specifikacija prema kategoriji intervencije (Earmarking)

U vidu doprinosa EU prioritetima promicanja konkurentnosti i stvaranja radnih mjesta, uključujući postizanje ciljeva Integriranih smjernica za rast i nova radna mjesta (Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005 to 2008)), OPO će doprinijeti kategorijama izdataka od 34 do 43 prema specifikaciji opisanoj u Prilogu IV. EZ Uredbe br. 1083/2006. Tablica s indikativnom specifikacijom izdataka po kategorijama nalazi se u Poglavlju 5.3.

2.5 Ex-ante evaluacija

Po dovršetku ex-ante evaluacije sredinom 2012.

2.6 Strateška procjena utjecaja na okoliš

Strateška procjena utjecaja na okoliša (SPUO) Operativnog programa „Okoliš“ 2007-2013 je u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prirode. Između ostalih, provedene su slijedeće aktivnosti kao dio postupka strateške procjene utjecaja na okoliš:

- Odluka o provođenju strateške procjene OPO je objavljena na web stranicama Ministarstva.
- Odluka o sadržaju strateške studije objavljena na web stranicama Ministarstva.
- Imenovano je Povjerenstvo za stratešku procjenu – stručno savjetodavno tijelo imenovano od strane tijela zaduženog za provedbu SPUO koje ocjenjuje rezultate stručne studije i procjenjuje vjerojatni učinak koji plan ili program može imati na okoliš, uključujući alternativne opcije.
- Nacrt strateške studije utjecaja je pripremljen i dostavljen Povjerenstvu na razmatranje.
- Povjerenstvo za stratešku procjenu sastalo se 28. prosinca 2010. te ocijenilo kompletnost studije i ostale stručne aspekte u odnosu na definiran, obavezan sadržaj studije i nacrt Operativnog programa te zaključilo da ista sadržava određene nedostatke koje je potrebno ispraviti, iako isti nisu prepreka za ocjenu kvalitete i kompletnosti studije; Povjerenstvo je dalo konkretne preporuke – revidiranje i nadopuna studije u odnosu na novu verziju Operativnog programa, definiranje jasnih ciljeva u području zaštite zraka te u odnosu na CAFE Direktivu; preporučena je izrada karte područja na kojima se planiraju intervencije u odnosu na ekološku mrežu, te tehničke i činjenične ispravke teksta.
- Revidirana verzija OP-a je dostavljena izrađivaču u veljači 2011., te je pripremljena nova revidirana verzija dokumenta.
- Povjerenstvo za SPUO je održalo drugu sjednicu u lipnju i srpnju 2011. Članovi su preporučili daljnju doradu Studije, što je bilo neophodno s obzirom na značajne izmjene OP-a koji je reduciran u opsegu isključivo na područje otpada i vodnog gospodarstva, a radi vrlo kratkog, šestomjesečnog programskog razdoblja. Nalazi Povjerenstva naglasili su da smanjeni opseg OP-a ne utječe na rezultate studije u području otpada i voda.
- Treća sjednica Povjerenstva održana je 24. listopada 2011. Studija je prihvaćena, ali je naknadno bilo potrebno prilagoditi opseg Mišljenja novom opsegu OP-a i planiranim intervencijama.

2.7 Partnerske konzultacije (načelo partnerstva)

Priprema OP-a odvijala se paralelno s postupkom konzultacija, a pod vodstvom budućeg Upravljačkog tijela OP-a – Ministarstva zaštite okoliša i prirode (MZOP). Postupkom konzultacija primijenjeno je jedno od ključnih načela za pripremu operativnih programa i strateškog planiranja općenito – načelo partnerstva, kao što je definirano i Uredbom Vijeća br. 1083/2006 (Okvirna uredba). Sukladno Uredbi, načelo partnerstva mora biti bezrezervno primijenjeno u svim fazama programskog ciklusa, od pripreme, provedbe do praćenja i procjene OP-ja.

Načelo partnerstva uvedeno je kroz uspostavu Radne skupine za izradu OP-a. Članstvo radne skupine činili su predstavnici svih relevantnih partnera i vladinih institucija koje dijele nadležnosti za pojedine pod-sektore okoliša, kao što su:

- Ministarstvo zaštite okoliša i prirode (buduće Upravljačko tijelo)
- Ministarstvo poljoprivrede (nadležno za vodnogospodarstvo)
- Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova
- Ministarstvo gospodarstva
- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
- Ministarstvo financija
- Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
- Hrvatske Vode
- Agencija za zaštitu okoliša
- Zajednica županija
- Zajednica gradova i općina Republike Hrvatske
- Hrvatska gospodarska komora
- Komunalno poduzeće Vodovod i Kanalizacija, Rijeka
- Udruga "Sunce"

Radna skupina (RS) za izradu OP-a započela je s radom 20. svibnja 2009. kada je održan *prvi sastanak* RS, te je usvojen poslovnik Radne skupine. Poslovnikom su definirane uloge i odgovornosti članskih institucija, kao i zadaci budućeg Upravljačkog tijela OP-a u smislu vođenja cijelog procesa. Iako se od članstva očekivao prvenstveno doprinos iz svog područja odgovornosti, odnosno pružanje specifične sektorske ekspertize, tipično su rad i odluke ovog partnerskog tijela bazirani na demokratskom i transparentnom procesu, informiranom donošenju odluka i konsenzusu.

Na *drugom sastanku* 15. lipnja 2009. članovi radne skupine su dali svoje mišljenje na politike, mjere i potencijalne projekte u sklopu OP-a, kao i brojne komentare na prvi grubi nacrt OP-a. Uskoro je uslijedio i *treći sastanak*, održan 29. lipnja 2009. kada je dogovoren niz bilateralnih sastanaka konzultanata koji su pripremali tekst dokumenta s predstavnicima pojedinih pod-sektora. Također je raspravljeno o mjerama prioriteta 'tehnička pomoć', te pitanjima identifikacije, razvoja i zrelosti infrastrukturnih projekata. *Četvrti sastanak* Radne skupine održan je godinu dana kasnije, 12. travnja 2010., kada se raspravilo o slijedećim pitanjima: izmjene OP-a od zadnjeg sastanka RS i pitanja koja je potrebno dodatno raspraviti i unaprijediti u tekstu dokumenta; vremenski rokovi za OP i NSRO; Strateška procjena utjecaja na okoliš OP-a; razvoj zalihe projekata i pitanja identifikacije i pripreme projekata. *Peti sastanak* skupine je održan 20. siječnja 2011., kada su u centru pažnje bili komentari Europske komisije na nacrt OP-a iz svibnja 2010. te daljnji razvoj dokumenta, uključujući nalaze i postupak SPUO.

Prema potrebi, Ministarstvo je organiziralo posebne konzultacijske sastanke kako sa članovima Radne skupine, tako i s drugim akterima koje je bilo potrebno aktivno uključiti u pripremu dokumenta. Nadalje, svaki od članova / predstavnika u Radnoj skupini bio je zadužen za provedbu svojih 'neovisnih' konzultacija s relevantnim partnerima iz svog sektora, kako bi se osigurala sinergija i kvaliteta kroz kombinaciju 'top-down' i 'bottom-up' pristupa.

Javne partnerske konzultacije o Nacionalnom strateškom referentnom okviru su održane 18. lipnja 2010. Sudjelovali su predstavnici regionalne i lokalne samouprave, javnih i znanstvenih institucija iz cijele zemlje. Tom prilikom predstavljen je NSRO i pojedini Operativni programi, uključujući OPO i njegove strateške ciljeve, prioritete, područja intervencije i potencijalne korisnike. Tijekom tzv. sektorskih diskusija u popodnevnom

dijelu programa, prezentirane su vrste projekata i intervencija koje se planiraju pod operativnim programima, pa su tako sve zainteresirane strane dobile informaciju i mogućnost utjecaja na pitanja kao što su zalih projekata, preduvjeti za nominiranje projekata i razrada prioriteta OP-a.

Na pristupnoj konferenciji održanoj 30. lipnja 2011., EU i Hrvatska su zaključile pregovore i utvrđen je datum pristupanja – 01. srpnja 2013. Utvrđivanje datuma ulaska Hrvatske u EU omogućilo je razgraničenje i pravodobno planiranje aktivnosti koje se tiču IPA-e, odnosno strukturnih fondova u tekućem programskom periodu. Uslijedila je značajna revizija svih OP dokumenata od strane resornih ministarstava i tadašnjeg Središnjeg ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju EU fondova (SDURF), kao odgovor na ove nove elemente i znatno skraćeni vremenski raspon provedbe prve generacije operativnih programa za strukturne fondove.

Organizacija slijedećeg kruga konzultacija o OPO uslijedila je u trenutku kada je dokument bio u uznapredovaloj fazi – u studenom i prosincu 2011. Održane su odvojene partnerske konzultacije s akterima iz sektora otpada, te vodnog gospodarstva; 30. studenog 2011. održan je sastanak s partnerima iz sektora otpada u organizaciji budućeg Upravljačkog tijela na kojem su sudjelovali predstavnici regionalne samouprave zaduženi za područje gospodarenja otpadom, predstavnici županijskih komunalnih tvrtki, zajednice gradova i općina, Hrvatske gospodarske komore i mreže zelenih udruga "Zeleni Forum". Tadašnje Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (danas: MZOP), FZOEU i tadašnji SDURF kao tijelo zaduženo za koordinaciju NSRO su predstavili OPO, provedbenu strukturu i prioritete. Naglasak rasprave bio je na mogućnostima, uvjetima i problemima koji se tiču planiranih projekata iz pod-sektora gospodarenja otpadom. Predstavnici Zajednice općina i gradova su tražili pojašnjenje planirane strukture su-financiranja projekata sanacije odlagališta i izgradnje centara za gospodarenje otpadom po kojoj je planiran udio regionalne/lokalne samouprave u iznosu od 20% od ukupnih troškova projekta. Dano je pojašnjenje uloge FZOEU koji će osigurati nacionalni dio sufinanciranja tako što će pokriti troškove koji nadilaze one prihvatljive za financiranje EU sredstvima, dakle osigurati će uz EU sredstva pokrivanje 80% od ukupnog troška projekta. Predstavnik Osječko baranjske županije istaknuo je nedostatak kapaciteta u lokalnim i regionalnim administrativnim jedinicama za upravljanje tako kompleksnim projektima, na što je tadašnji državni tajnik podsjetio na obveze koje je RH preuzela tijekom pregovora na području jačanja administrativnih kapaciteta na svim razinama. Po pitanju pripreme projekata, posebnu pažnju je potrebno staviti na jačanje kapaciteta komunalnih poduzeća na županijskoj/regionalnoj razini. Predstavnik Primorsko goranske županije iznio je pitanja u vezi provedbene strukture i uloge koju će u njoj imati županijske komunalne tvrtke, na što mu je odgovoreno da će FZOEU preuzeti ulogu direktnog korisnika projekata, tj. potpisnika ugovora u ime krajnjeg primatelja pomoći (županijska komunalna tvrtka). Iznosena su mišljenja o neprimjereno strogom uvjetu da sva javna poduzeća na lokalnoj razini potpišu ugovor o korištenju CGO prije početka projekta. Pojašnjeno je da je potrebno prije početka projekta sa sigurnošću kvantificirati parametre o kojima ovisi opseg i sadržaj budućeg centra za gospodarenje otpadom. Državni tajnik naglasio je obvezu provođenja studije utjecaja na okoliš, čemu bi komunalne tvrtke trebala pristupiti s dužnom pažnjom i žurnosti. Predstavnici županija koje započinju izgradnju CGO sredstvima iz IPA-e podijelili su svoja iskustva i istaknuli zahtjevnost procesa pripreme projekta, javne nabave i općenito resursa koje je potrebno angažirati. Predstavnik komunalnog poduzeća Osječko baranjske županije interesirao se o mogućnostima financiranja projekata koji neće imati tehnologiju mehaničko-biološke obrade otpada, na što je državni tajnik potvrdio da u slučaju da studije izvedivosti pokažu da postoje isplativija i bolja rješenja od MB tehnologija, nema prepreke financiranju i takvih projekata, dokle god su u skladu s Planom gospodarenja otpadom. Što se tiče sanacije odlagališta, Upravljačko tijelo i FZOEU predložili su novi koncept po kojem bi se pojedinačne sanacije trebale grupirati u jedan veliki projekt na razini županije, radije nego da se projekti sanacije odlagališta pojedinačno pripremaju i ugovaraju. Sanacije odlagališta trebalo bi provesti povezano s procesom uspostave CGO. Ovaj koncept neće se primjenjivati za pojedinačne sanacije gdje su već započeli radovi uz sufinanciranje FZOEU. Za sve ostale slučajeve, predloženo je lokalnim tijelima da prihvate grupiranje pojedinačnih projekata sanacije u jedan projekt na razini županije. Neki od sudionika su potvrdili primitak takvog prijedloga od strane FZOEU, ali su izrazili negodovanje zbog kratkog roka koji im je ostavljen za odgovor. Državni tajnik je istaknuo da je ovaj koncept tek u fazi prijedloga koji se treba raspraviti s partnerima, te da su lokalne samouprave slobodne predložiti drugačije rješenje i/ili ostati pri trenutnim aranžmanima s FZOEU po kojima se sanacije po pojedinom ugovoru sufinanciraju iz nacionalnih sredstava u iznosu između 40-80% (sukladno unaprijed utvrđenim uvjetima).

Sve predstavnike županija podsjetilo se na obveze proizašle iz Ugovora o pristupanju na području gospodarenja otpadom, te se naglasila važnost pravodobne i temeljite pripreme projekata.

Konzultacije s partnerima u sektoru voda organiziralo je Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva (MRRŠVG, danas Ministarstvo poljoprivrede) i Hrvatske vode (HV) 12. prosinca 2011. Sudjelovali

su predstavnici komunalnih poduzeća, općina i gradova, zajednice općina, nevladinog sektora, te predstavnici tadašnjeg Središnjeg ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju EU fondova (SDURF) i tadašnjeg Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Predstavnici MRRŠVG i HV su prezentirali mogućnosti za financiranje projekata u ovom sektoru nakon modifikacije OPO i otvaranja mogućnosti korištenja EU fondova, po ulasku u EU.

Naglasak je stavljen na modifikaciju IPA Operativnog programa, pripreme OP-a za strukturne fondove, mogućnosti za financiranje pripreme i provedbe projekata, uključujući kriterije prihvatljivosti i zrelost projekata za financiranje iz EU sredstava.

Rasprava se koncentrirala na pripremu projekata i pitanja rješavanja imovinsko pravnih odnosa, te ispunjavanja uvjeta za uspješnu provedbu projekata koji se tiču konsolidacije komunalnog sektora. Istaknuto je i pitanje poštivanja 'N+3' pravila, mogućnosti i načina prijavljivanja projekata koji se tiču horizontalnih problema, kao npr. projektiranje postrojenja za pročišćavanje prikladnog kapaciteta.

2.8 Horizontalna pitanja

OPO uzima u obzir načela sljedećih EU horizontalnih politika: održivi razvitak, jednake mogućnosti i ravnopravnost spolova, informacijsko društvo.

ODRŽIVI RAZVITAK

Održivi razvitak kao horizontalni prioritet ima presudnu važnost za OPO u smislu njegove opće orijentacije i glavnog strateškog opredjeljenja.

Održivi razvitak je temeljni i krovni cilj EU koji usmjerava nastojanja ka kontinuiranom unaprjeđenju kvalitete života i blagostanja postojećih i budućih generacija, a kroz povezivanje tri stupa: gospodarski razvitak, zaštita okoliša i društvena pravda. Potiče se razvoj dinamičnog gospodarstva s potpunom zaposlenošću, visoko obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalna i teritorijalna uključenost, te visoka razina zaštite okoliša. Činjenica da je zaštita okoliša jedan od tri stupa na kojima počiva koncept održivog razvitka, znači da je sam koncept istovremeno i horizontalno i središnje pitanje ovog Operativnog programa. Mjere koje OPO predlaže imat će dvostruki učinak u smislu koncepta održivog razvitka:

- Ulaganja u područja otpada i voda će direktno doprinijeti zaštiti okoliša u tim područjima;
- Doprinijet će gospodarskom razvitku kroz nove investicije, stvaranje radnih mjesta i prikladnog okoliša za život i poslovnu aktivnost.

Prioritetne osi OPO-a doprinose zaštiti i unaprjeđenju pojedinih sastavnica okoliša, dok OP u cjelini doprinosi očuvanju dobrog stanja okoliša za buduće generacije. Osim direktnih učinaka na okoliš kao što je učinkovitije gospodarenje otpadom i promicanje uporabe otpada, smanjenje onečišćenja voda i poboljšanje kvalitete pitke vode, OPO će doprinijeti boljoj kvaliteti života i gospodarskim ciljevima. Izgradnja potrebne infrastrukture za gospodarenje otpadom, vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje će doprinijeti smanjenim rizicima za javno zdravlje i okoliš, te omogućiti građanima visokokvalitetne usluge u području zaštite okoliša. Nadalje, investicije u okolišnu infrastrukturu imaju gospodarsku dimenziju, jer potiču rast, otvaranje radnih mjesta i potencijal za nove investicije, na taj način doprinoseći ujednačenom razvitku, konkurentnosti i privlačnosti regija. Sve navedeno direktno će doprinijeti postizanju ciljeva Strategije održivog razvitka EU i jednom od glavnih strateških ciljeva NSRO – promicanje održivog razvitka.

Pravni instrumenti kao što je procjena utjecaja na okoliš i strateška procjena utjecaja na okoliš će osigurati primjenu preventivnih aktivnosti i koncepta održivog razvitka na operativnoj razini. Pojedinačna intervencija u sklopu ovog OP-a bit će, sukladno propisima, predmetom procjene utjecaja na okoliš, dok je program u cjelini predmetom strateške procjene koja treba definirati moguće učinke OPO-a na okoliš, u nacionalnom i prekograničnom kontekstu. Nadalje, održivost i zahtjevi zaštite okoliša će biti posebno ocjenjivani, među ostalim, i tijekom selekcije projekata, gdje je jedan od glavnih kriterija: ekonomski / socijalni / okolišni učinci. Također, održivost i zahtjevi zaštite okoliša predmet su praćenja provedbe i ocjene učinaka Operativnog programa. Na ovaj će se način načelo održivosti dodatno naglasiti i osigurati na svim razinama i u svim elementima OP-a, od pojedinačnih intervencija do razine programa i njegovog općeg učinka.

JEDNAKE MOGUĆNOSTI I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Poštivanje osnovnih prava, ne-diskriminacija i jednake mogućnosti su jedno od osnovnih načela primjenjivih u EU. Načelno jednakih mogućnosti je ugrađeno u osnove Europske strategije zapošljavanja i Okvirne europske strategije o ne-diskriminaciji i jednakim mogućnostima. Načelo jednakih mogućnosti znači uklanjanje i izbjegavanje svake diskriminacije i socijalne isključenosti na bilo kojoj osnovi – npr. spol, rasa, etničko porijeklo, religijsko opredjeljenje, invaliditet, godine ili seksualna orijentacija. Poseban naglasak se stavlja na načelo ravnopravnosti spolova (jednakost mogućnosti za muškarce i žene); u kontekstu strukturnih fondova, to znači potrebu da se poštivanje ovog načela ugradi u sve faze planskog i provedbenog procesa – od programiranja, provedbe, praćenja i evaluacije.

U cilju osiguravanja djelotvorne primjene načela jednakih mogućnosti, Hrvatska je preuzela pravnu stečevinu s područja radnog prava i anti-diskriminacijskih zakona. Zakon o ravnopravnosti spolova⁶⁴ definira i regulira sprječavanje diskriminacije na temelju spola, kao i mehanizme stvaranja jednakih mogućnosti. Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova je odgovoran/na za praćenje provedbe ovog Zakona. Hrvatska Vlada utvrdila je Nacionalnu politiku za ravnopravnosti spolova za razdoblje 2011.-2015.⁶⁵ Ciljevi ove politike uključuju smanjenje nezaposlenosti žena i uklanjanje diskriminacije, promoviranje poduzetništva među ženama i djelotvorniju provedbu relevantnih zakona iz radnog prava. Nadalje, promovira mjere koje imaju za cilj olakšati pomirbu profesionalnih i obiteljskih obaveza. U tom smislu, od izuzetnog je značaja je bilo donošenje jedinstvenog zakona o anti-diskriminaciji iz 2008. Kojim se uspostavlja sveobuhvatan okvir za borbu protiv diskriminacije i koji je usklađen s pravnom stečevinom EU. Središnje tijelo za borbu protiv diskriminacije je Pučki pravobranitelj.

Sve intervencije koje će se financirati u sklopu ovog OP-a će se provoditi u skladu s načelima jednakih mogućnosti i prevencije bilo kakvog oblika diskriminacije, kako je definirano hrvatskom regulativom usklađenom s pravnom stečevinom EU. Načelo jednakih mogućnosti je integrirano u sve operativne programe, pa tako i ovaj, i podrazumijeva sve mjere i aktivnosti provedene tijekom planiranja, provedbe, praćenja i kontrole, a koje utječu ili doprinose jednakosti između spolova, socijalnoj uključenosti i uklanjanju svih oblika diskriminacije. Tražit će se sudjelovanje društvenih grupa i lokalnih zajednica u izgradnji infrastrukture, njezinom funkcioniranju i održavanju kako bi se doprinijelo smanjenju nezaposlenosti i siromaštva.

OPO podržava načelo jednakih mogućnosti u pristupu okolišnoj infrastrukturi i uslugama, kao jednom od bitnih faktora koji utječe na kvalitetu života i standard stanovištva, kao i pravo na zdravi okoliš koji je Ustavom zajamčeno pravo svih građana Republike Hrvatske. Na operativnoj razini primjena načela jednakih mogućnosti tijekom provedbe OPO-a će se osigurati putem indikatora koji će biti uspostavljeni za planiranje i ocjenu doprinosa pojedinih projekata u ovom području, tamo gdje je to primjereno i moguće (na primjer: utjecaj projekta na horizontalni prioritet „jednakost mogućnosti“ će se ocijeniti u projektnoj aplikaciji, gdje će prijavitelj utvrditi utječe li projekt na jednake mogućnosti).

INFORMACIJSKO DRUŠTVO

Cilj ovog horizontalnog prioriteta jest dati podršku djelotvornijoj i kvalitetnoj provedbi NSRO prioriteta i to korištenjem modernih informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ICT - information-communication technology).

Razvojem informacijskog društva svijet je suočen s promjenom tradicionalnog poimanja informacijskog trokuta - obrazovanje, istraživanje i inovacija – u informacijski četverokut u kojem se trima pojmovima dodaje i četvrti – informatizacija. Uvođenje informacijsko komunikacijskih tehnologija i time povećana učinkovitost procesa znatno doprinose djelotvornosti i ekonomičnosti razmjene informacija, a time i kvalitetnoj provedbi programa i projekata.

U kontekstu OPO-a, korištenje i promicanje ICT će nastati na razini programa u cjelini (kroz kompjuterizirani sustav upravljanja i praćenja), te na razini pojedinačnih projekata. U okviru prioritete osi 1, na primjer, projekti će u velikoj mjeri ovisiti o korištenju ICT – već sada kartografske baze podataka npr. Agencije za zaštitu okoliša o odlagalištima otpada su dostupne na bazi GIS⁶⁶-a, a AZO je razvila i druge GIS baze i aplikacije dostupne na Internet stranici <http://www.azo.hr/ISZO-Info>. Međutim, GIS-bazirana informacija nije dostupna za

⁶⁴ "Narodne novine" br. 82/2008

⁶⁵ "Narodne novine" br. 88/2011

⁶⁶ GIS – Geographic Information System – je sistem dizajniran za prikupljanje, arhiviranje, distribuciju, analiziranje i prezentiranje svih vrsta prostorno definiranih podataka; jednostavnije rečeno, GIS spaja kartografiju, statistiku i tehnologiju baza podataka (Izvor: Wikipedia)

nelegalna odlagališta, tako da se očekuje kroz OPO intervencije indirektno doprinijeti i ovom elementu sustava, dakle daljnjem razvoju i dogradnji digitalnih baza podataka i GIS aplikacija relevantnih za intervencije u području okoliša.

POGLAVLJE 3: PRIORITETNE OSI

3.1 Prioritetna os 1 – Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj

Prioritetna os 1 će biti sufinancirana iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR).

3.1.1 Glavni ciljevi

Glavni cilj Prioritetne osi 1 je poduprijeti uspostavu cjelovitog sustava gospodarenja otpadom ulaganjima u infrastrukturu gospodarenja otpadom, izgradnju i/ili rekonstrukciju objekata, te pripremu projekata u ovom pod-sektoru. Sastoji se od **dva ključna područja intervencija (KPI)**:

KPI 1.1 Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj i regionalnoj razini

Ovo ključno područje intervencija ima za cilj unaprijediti uporabu i zbrinjavanje komunalnog otpada izgradnjom županijskih / regionalnih centara za gospodarenje otpadom, prvenstveno za komunalni i neopasni otpad; centri će imati uređaje za pred-obradu otpada, pretovarne stanice, reciklažna dvorišta i ostalu povezanu infrastrukturu koja je potrebna za funkcioniranje cjelokupnog sustava. KPI 1.1. će doprinjeti ostvarenju ciljeva OP-a kako slijedi:

- Smanjenje količine proizvedenog i odloženog otpada izdvajanjem korisnog udjela iz komunalnog otpada; izdvajanje biorazgradivog udjela iz otpada te u konačnici smanjenje pritisaka na okoliš i povećanje učinkovitosti;
- Osiguravanje infrastrukture za cjeloviti sustav gospodarenje otpadom izgradnjom županijskih/regionalnih centara za gospodarenje otpadom (koji uključuju zonu za odlaganje, razvrstavanje i pred-obradu otpada, uporabu, pretovarne stanice, reciklažna dvorišta te ostalu povezanu infrastrukturu), čime se poboljšava dostupnost i kvaliteta komunalnih usluga za stanovništvo.

KPI 1.2 Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom – postojeća odlagališta i 'crne točke'

Ovo ključno područje intervencija ima za cilj smanjiti rizike uzrokovane otpadom, posebice rizike onečišćenja površinskih i podzemnih voda, zraka i tla, kao i rizike za ljudsko zdravlje koji nastaju nekontroliranim zbrinjavanjem otpada. Ključno područje intervencija obuhvaća zatvaranje i sanaciju neuređenih odlagališta i/ili njihovo privođenje namjeni za daljnje korištenje do uspostava CGO-a, kao i sanaciju lokacija visoko onečišćenih opasnim otpadom. KPI 1.2 će doprinjeti ostvarenju ciljeva OP-a kako slijedi:

- Uklanjanje rizika uzrokovanih otpadom, tj. eliminiranje negativnih učinaka nekontroliranog odlaganja otpada sanacijom lokacija visoko onečišćenih otpadom i postojećih neuređenih odlagališta, te u konačnici zaštita podzemnih i površinskih voda, ljudskog zdravlja i okoliša općenito.

Horizontalni cilj OP-a i ovog prioriteta jest i priprema projekata za ulaganje u gospodarenje otpadom, čime se podržava učinkovita i pravovremena provedba OPO-a, povećava apsorpcijski kapacitet i pomaže priprema za narednu financijsku perspektivu EU. Ovaj cilj je dio Prioritetne osi 1 kao sastavni dio oba ključna područja intervencija.

3.1.2 Očekivani učinci

- Povećane koristi za okoliš i gospodarstvo smanjenjem količina otpada koji se proizvede, prikupljanjem i zbrinjavanjem otpada, te ponovnom upotrebom materijala i energije oporabljenih iz otpada;
- Očuvanje prirodnog okoliša koje donosi društvene i gospodarske koristi;
- Doprinos smanjenju regionalnih i lokalnih nejednakosti u stupnju razvoja putem povećanja kvalitete života, privlačnosti i konkurentnosti regija;
- Doprinos ispunjenju međunarodnih obveza, posebno u pogledu preuzimanja pravne stečevine EU i obveza koje proizlaze iz punopravnog članstva u EU;
- Povećane izravne i neizravne gospodarske koristi od investicija;
- Učinkovita apsorpcija dostupnih EU fondova.

3.1.3 Indikativne vrste projekata

KPI 1.1 Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj i regionalnoj razini

- Izgradnja novih županijskih/regionalnih centara za gospodarenje otpadom
- Izgradnja pripadajućih objekata i postrojenja za odlaganje otpada, razvrstavanje, pred-obrađu, uporabu otpada;
- Izgradnja sustava za odvojeno prikupljanje i pretovarne stanice
- Nabava odgovarajućih uređaja za postupanje s posebnim tokovima otpada
- Priprema projekata
- Razvoj kapaciteta krajnjih primatelja pomoći za provedbu predloženih projekata i za upravljanje i održavanje izgrađenih postrojenja, te razvoj kapaciteta komunalnog sektora općenito (npr. poboljšanja organizacijske strukture, poslovnih procesa i sl.).

KPI 1.2 Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom – postojeća odlagališta i 'crne točke'

- Zatvaranje i sanacija odlagališta komunalnog otpada
- Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom
- Priprema projekata
- Razvoj kapaciteta krajnjih primatelja pomoći za provedbu predloženih projekata i za upravljanje i održavanje izgrađenih postrojenja, te razvoj kapaciteta komunalnog sektora općenito (npr. poboljšanja organizacijske strukture, poslovnih procesa i sl.).

3.1.4 Indikativna lista korisnika / krajnjih primatelja pomoći

U ovom poglavlju se koriste dva termina – korisnici i krajnji primatelji - za opis tijela koja će imati koristi od pojedinih projekata iz danog područja intervencija: ili kao direktni primatelji sredstava, tj. tijela koja predlažu/provode projekte (korisnici)⁶⁷ ili kao tijela koja će preuzeti na korištenje rezultate projekata (krajnji primatelji).

KPI 1.1 Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na nivoima županija i regija

Korisnik:

- Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

Krajnji primatelj:

- Jedinice regionalne i lokalne samouprave i lokalna/županijska/regionalna komunalna poduzeća i druga javna tijela nadležna za gospodarenje otpadom kao budući korisnici / operateri izgrađene infrastrukture

⁶⁷ U smislu članka 2. Opće Uredbe o strukturnim fondovima - 1083/2006

- Upravljačko tijelo kroz aktivnosti pripreme projekata

KPI 1.2 Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom – postojeća odlagališta i 'crne točke'

Korisnik:

- Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

Krajnji primatelj:

- Ministarstvo zaštite prirode i okoliša
- Jedinice regionalne i lokalne samouprave i komunalna poduzeća

3.1.5 Kvantificirani ciljevi i pokazatelji

Pokazatelji se odnose na učinak intervencija, a jedna od ključnih stavki planskog procesa i programiranja jest definiranje 'mjerljivih ciljeva' koji se potom mogu iskoristiti za postavljanje ciljanih vrijednosti. Pokazatelji OPO-a su definirani, kolikogod je moguće, u skladu s radnim dokumentom EU br. 2, 'Indikativni vodič za metode procjene: indikatori praćenja i procjene' («Indicative guidelines on evaluation methods: monitoring and evaluation indicators»).

Ciljane vrijednosti, tj. željena postignuća u svim ključnim područjima intervencija su definirana temeljem projekata koji se planiraju provesti u programskom periodu ovog Operativnog programa. Pokazatelji će omogućiti mjerenje učinaka operativnih izdataka u smislu njihovih neposrednih rezultata (*output*) i rezultata, dok će mjerenje učinka u pravilu biti moguće tek nakon nekog vremena s obzirom na prirodu intervencija – veliki infrastrukturni projekti koji zahtjevaju znatno vrijeme za pripremu i provedbu. Izvješća o praćenju bit će glavni izvor podataka o indikatorima – redovna izvješća o napretku projekata, kao i godišnji i završni izvještaji o provedbi.

Isti pristup je primjenjen pri definiciji kvantificiranih ciljeva i indikatora za Prioritetnu os 2.

Indikator	Vrsta	Jedinica	Početna vrijednost (godina)	Ciljana vrijednost (2016)	Učestalost praćenja	Izvor informacija ⁶⁸
Prioritetna os 1: Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj						
Stanovništvo obuhvaćeno uslugom novih centara za gospodarenje otpadom	R	br	0 (2007)	1.323.387	3-god. razdoblje	MZOP, korisnik
Smanjenje količine otpada odloženog na odlagališta (na razini županije)	R	%	0 (2007)	70	3-god. razdoblje	MZOP, korisnik
Smanjenje količine otpada odloženog na odlagalištima na nacionalnoj razini, kao rezultat otvorenih ŽCGO	R	%	0 (2007)	22	3-god. razdoblje	MZOP, korisnik

3.1.6 Indikativna lista velikih projekata

U skladu sa člankom 37 (1) h) Opće Uredbe, niže se nalazi indikativna lista velikih projekata. Lista se sastoji od projekata s ukupnom vrijednošću iznad 50 mil €, sukladno Članku 39 Opće Uredbe.⁶⁹

Br	Naziv projekta	Sektor	Procjenjeni proračun [M€]
1	Regionalni CGO Piškornica (Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka županija)	Otpad (KPI 1.1)	50-70
2	ŽCGO Zadarske županije Biljane Donje	Otpad (KPI 1.1)	50

⁶⁸ Stupac valja obrisati u konačnoj verziji OP-a

⁶⁹ Lista je indikativna i podložna promjenama tijekom procesa pripreme OP-ja

Br	Naziv projekta	Sektor	Procjenjeni proračun [M€]
3	Sanacija lokacije visoko onečišćene otpadom – crna točka Sovjak	Otpad (KPI 1.2)	**

3.1.7 Pravilo fleksibilnosti (tzv. 'flexibility rule')

Sukladno Članku 34(2) Uredbe Vijeća (EZ) 1083/2006, dozvoljeno je financiranje operacija koje inače pripadaju u kategoriju drugog fonda. Ovo pravilo može se iskoristiti za operacije predviđene ovim Operativnim programom koje su namjenjene jačanju kapaciteta regionalnih/županijskih komunalnih poduzeća koje će biti budući operater CGO. Iz EFRR-a je moguće financirati, do iznosa od 10% svake prioritetne osi, aktivnosti koje pripadaju u kategoriju drugog fonda (u ovom slučaju ESF – Europski socijalni fond), pod uvjetom da su neophodne za uspješnu provedbu projekata i u direktnoj su vezi s projektom. Te mogućnosti financiranja mogu se iskoristiti kao nekapitalna, dodatna potpora za pokrivanje troškova tehničke pomoći vezane za jačanje regionalnih/županijskih javnih poduzeća i uspostavu cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u županijama.

3.2 Prioritetna os 2 – Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama

Prioritetna os 2 će biti sufinancirana iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR).

3.2.1 Glavni ciljevi

Glavni cilj ove prioritetne osi je unaprijeđenje vodnogospodarske infrastrukture i povezanih usluga ulaganjima u izgradnju i/ili rekonstrukciju uređaja i građevina, te pripremu projekata u ovom pod- sektoru. Sastojat će se od dva ključna područja intervencija (KPI):

KPI 2.1 Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža

Ovo ključno područje intervencija ima za cilj postići i očuvati održivo upravljanje vodnim resursima ulaganjima u sustave vodoopskrbe, uključujući regionalne sustave, povećanje priključenosti na mrežu, smanjenje gubitaka i opće povećanje pouzdanosti i učinkovitosti vodoopskrbnog sustava. KPI 2.1. će doprinjeti ostvarivanju ciljeva OP-a na slijedeći način:

- Opskrba kvalitetnom pitkom vodom i povećanje priključenosti stanovništva na javnu vodoopskrbnu mrežu kroz izgradnju / rekonstrukciju / dogradnju vodoopskrbnih mreža i uređaja za kondicioniranje vode;
- Racionalnije korištenje voda i smanjenje gubitaka u vodoopskrbnim distribucijskim mrežama smanjenjem propuštanja iz vodoopskrbnih sustava i učinkovitija provedba prikladnih zaštitnih mjera u zonama sanitarne zaštite.

KPI 2.2 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže

Ovo ključno područje intervencija ima za cilj očuvati kakvoću voda i spriječiti onečišćenje voda prvenstveno radi očuvanja ljudskog zdravlja i okoliša te postizanja dobrog ekološkog stanja voda, a time i održivost za planiranu upotrebu. Cilj će se postići ulaganjima u objekte za prikupljanja i obradu otpadnih voda. KPI 2.1. će doprinjeti ostvarivanju ciljeva OP-a (podizanju i očuvanju dobrog statusa zaštite voda) na slijedeći način:

- Povećanje priključenosti stanovništva na javne kanalizacijske sustave odvodnje izgradnjom / rekonstrukcijom / dogradnjom tih javnih sustava odvodnje (uključujući opremu za čišćenje mreža, vozila za čišćenje septičkih jama i sl.);

- Izgradnja / rekonstrukcija / dogradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda s uređajima za obradu mulja (uključujući nabavu laboratorijske i druge opreme, itd.);
- Smanjenje propuštanja u postojećoj kanalizacijskoj mreži (uključujući nabavu opreme za detekciju propuštanja i dr.).

Horizontalni cilj OP-a i ovog prioriteta jest i priprema projekata s područja gospodarenja vodama, čime se podržava učinkovita i pravovremena provedba OPO-a, povećava apsorpcijski kapacitet i pomaže priprema za narednu financijsku perspektivu EU. Ovaj cilj je dio Prioritetne osi 2 kao sastavni dio oba ključna područja intervencija. Kako je argumentirano kroz analitički i strateški dio ovog dokumenta, ovaj prioritet izravno utječe na ispunjenje investicijski zahtjevnih vodnokomunalnih direktiva u aglomeracijama s više od 2,000 ekvivalent stanovnika, putem ulaganja koja su u skladu s prijelaznim razdobljima dogovorenim tijekom pregovora o Poglavlju 27. Treba naglasiti da će se ovaj učinak postići uglavnom integriranim pristupom – rješavajući pitanja vodoopskrbe paralelno s odvodnjom i pročišćavanjem u datoj aglomeraciji.

3.2.2 Očekivani učinci

- Poboljšana kvaliteta usluga zaštite okoliša u javnom sektoru osiguravanjem dostatnih količina pitke vode dobre kakvoće za opskrbu stanovništva
- Doprinos uspostavi cjelovitog i usklađenog vodnog režima na teritoriju cijele države, s naglaskom na postizanje i očuvanje dobre kakvoće voda u cilju očuvanja vodnih i o vodi ovisnih ekosustava;
- Doprinos smanjenju regionalnih i lokalnih različitosti u razvitku povećanjem kvalitete života, privlačnosti i konkurentnosti regija;
- Doprinos ispunjenju međunarodnih obveza, posebno u pogledu preuzimanja pravne stečevine EU i obveza koje proizlaze iz punopravnog članstva u EU;
- Povećane izravne i neizravne gospodarske koristi od investicija;
- Učinkovita apsorpcija dostupnih EU fondova.

3.2.3 Indikativne vrste projekata

KAO 2.1 Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža

- Izgradnja / obnova vodoopskrbnih mreža te ulaganja u detekciju i uklanjanje gubitaka
- Omo gućavanje primjerenog kondicioniranja vode za piće na uređajima za obradu pitke vode u slučajevima nedostatne kakvoće vode koja se distribuira sustavima vodoopskrbe
- Nabava mjerne opreme za javne sustave vodoopskrbe, opreme za detekciju gubitaka i laboratorijske opreme
- Priprema projekata
- Razvoj kapaciteta krajnjih primatelja pomoći izgradnjom kapaciteta za provedbu predloženih projekata, za upravljanje i održavanje izgrađenih uređaja, te kapaciteta komunalnog sektora općenito (npr. poboljšanja organizacijske strukture, poslovnih procesa i sl.).

KAO 2.2 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže

- Izgradnja / obnova i proširenje mreža odvodnje – kanalizacija, otkrivanje i eliminiranje propuštanja
- Izgradnja novih uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i/ili rekonstrukcija/ dogradnja postojećih uređaja
- izgradnja / obnova uređaja za obradu mulja
- Priprema projekata

- Razvoj kapaciteta krajnjih primatelja pomoći izgradnjom kapaciteta za provedbu predloženih projekata, za upravljanje i održavanje izgrađenih uređaja, te kapaciteta komunalnog sektora općenito (npr. poboljšanja organizacijske strukture, poslovnih procesa i sl.).

3.2.4 Indikativna lista korisnika / krajnjih primatelja pomoći

U ovom poglavlju se koriste dva termina – korisnici i krajnji primatelji - za opis tijela koja će imati koristi od pojedinih projekata iz danog područja intervencija: ili kao direktni primatelji sredstava, tj. tijela koja predlažu/provode projekte (korisnici) ili kao tijela koja će preuzeti na korištenje rezultate projekata (krajnji primatelji).

KPI 2.1 Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža i KPI 2.2 Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže

Korisnik:

- Hrvatske vode

Krajnji primatelj:

- Jedinice regionalne i lokalne samouprave, operateri vodno komunalne infrastrukture – (javna) komunalna poduzeća na lokalnoj razini, upravna/javna tijela u sektoru vodnoga gospodarstva, Ministarstvo poljoprivrede kao Posredničko tijelo

3.2.5 Kvantificirani ciljevi i pokazatelji

Pokazatelji se odnose na učinak intervencija, a jedna od ključnih stavki planskog procesa i programiranja jest definiranje 'mjerljivih ciljeva' koji se potom mogu iskoristiti za postavljanje ciljanih vrijednosti. Pokazatelji OPO su definirani, kolikogod je moguće, u skladu s radnim dokumentom EU br. 2, 'Indikativni vodič za metode procjene: indikatori praćenja i procjene' («Indicative guidelines on evaluation methods: monitoring and evaluation indicators»).

Ciljane vrijednosti, tj. željena postignuća u svim ključnim područjima intervencija su definirana temeljem projekata koji se planiraju provesti u programskom razdoblju ovog Operativnog programa. Pokazatelji će omogućiti mjerenje učinaka operativnih izdataka u smislu njihovih neposrednih rezultata (*output*) i rezultata, dok će mjerenje učinka u pravilu biti moguće tek nakon nekog vremena s obzirom na prirodu intervencija – veliki infrastrukturni projekti koji zahtjevaju znatno vrijeme za pripremu i provedbu. Izvješća o praćenju bit će glavni izvor podataka o pokazateljima – redovna izvješća o napretku projekata, kao i godišnji i završni izvještaji o provedbi.

Pokazatelj	Vrsta	Jedinica	Početna vrijednost (godina)	Ciljana vrijednost (2016)	Učestalost praćenja	Izvor informacija ⁷⁰
Prioritetna os 2: Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama						
Stanovništvo priključeno na novu / obnovljenu javnu vodoopskrbnu mrežu	R	br	0 (2007)		Godišnje	MP, JKP, izvješća o napretku projekta
Stanovništvo priključeno na novu / obnovljenu mrežu odvodnje	R	br	0 (2007)		Godišnje	MP, JKP, izvješća o napretku projekta
Stanovništvo obuhvaćeno novim uređajima za pročišćavanje otpadnih voda (kapacitet PPOV)	R	br	0 (2007)		Godišnje	MP, JKP, izvješća o napretku projekta

⁷⁰ Stupac valja obrisati u konačnoj verziji OP-ja

3.2.6 Indikativna lista velikih projekata

U skladu sa člankom 37 (1) h) Opće Uredbe, niže se nalazi indikativna lista velikih projekata. Lista se sastoji od projekata s ukupnom vrijednošću iznad 50 mil €, sukladno Članku 39 Opće Uredbe⁷¹.

Br	Naziv projekta	Sektor	Rok prioriteta	Procjenjeni proračun [M€]
1	Izgradnja regionalnog vodoopskrbnog sustava Bjelovarsko-bilogorske županije	VO KPI 2.1		55
2	Izgradnja regionalnog vodoopskrbnog sustava Koprivničko-križevačke županije	VO KPI 2.1		52
3	Osijek: vodoopskrba, prikupljanje otpadnih voda i uređaj za pročišćavanje za Osijek	VO/OV KPI 2.1/2.2	2018	85
4	Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Velika Gorica	OV KPI 2.2	2018	40
5	Zaprešić: kanalizacija i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda	OV KPI 2.2	2018	41
6	Poreč: kanalizacija i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda	OV KPI 2.2	2018	58
7	Unaprijeđenje vodnokomunalne infrastrukture u Gradu Vukovaru	VO/OV KPI 2.1/2.2	2018	49*
8	Istarski sustav za zaštitu voda	OV KPI 2.2	2023	40
9	Regionalni vodoopskrbni sustav Zagreb, podsistem Zagreb Istok	VO KPI 2.1		70
10	Integrirani ekološki projekt za zaštitu Kaštelanskog zaljeva	VO/OV KPI 2.2	2018	44
11	Regionalni vodoopskrbni sustav Istočna Slavonija	VO KPI 2.1		75
12	Zabok-Zlatar: pročišćavanje otpadnih voda	KPI 2.2	2018	73
13	Rijeka: kanalizacija i uređaj za pročišćavanje otpadnih voda	OV KPI 2.2	2018	115

VO = vodoopskrba; OV = otpadne vode

3.2.7 Pravilo fleksibilnosti (tzv. 'flexibility rule')

Sukladno Članku 34(2) Uredbe Vijeća (EZ) 1083/2006, dozvoljeno je financiranje operacija koje inače pripadaju u kategoriju drugog fonda. Ovo pravilo može se iskoristiti za operacije predviđene ovim Operativnim programom koje su namjenjene jačanju kapaciteta komunalnih poduzeća koje su konačni primatelji pomoći pod ovim OP-0m. Iz EFRR-a je moguće financirati, do iznosa od 10% svake prioritetne osi, aktivnosti koje pripadaju u kategoriju drugog fonda (u ovom slučaju ESF – Europski socijalni fond), pod uvjetom da su neophodne za uspješnu provedbu projekata i u direktnoj su vezi s projektom. Te mogućnosti financiranja mogu se iskoristiti kao nekapitalna, dodatna potpora za pokrivanje troškova tehničke pomoći vezane za jačanje komunalnih poduzeća.

3.3 Prioritetna os 3 – Tehnička pomoć

⁷¹ Lista je indikativna i podložna promjenama tijekom procesa pripreme OP-a

Prioritetna os 3 Tehnička pomoć će biti sufinancirana iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR).

3.3.1 Glavni ciljevi

Glavni cilj ove prioritetne osi je omogućiti djelotvorno i učinkovito upravljanje i provedbu OP-a, podržati jačanje administrativnih kapaciteta te u pružiti podršku za uspješnu pripremu za slijedeće programsko razdoblje.

Posebni ciljevi aktivnosti u okviru ovog prioriteta su slijedeći:

- Jačanje sustava za provedbu OPO-a i pomoć pri provedbi OPO-a
- Jačanje i razvoj kapaciteta institucija koje sudjeluju u upravljanju OP-om u cilju djelotvornog izvršavanja dužnosti pod pojedinim područjima intervencija OP-a
- Povećanje razine znanja i kapaciteta korisnika i potencijalnih korisnika programa
- Širenje znanja u javnosti o mogućnostima financiranja iz EU fondova
- Pomoć u pripremi za slijedeće programsko razdoblje strukturnih fondova 2014 - 2020

3.3.2 Očekivani učinci

Tehnička pomoć će pružiti podršku kvalitetnom upravljanju i provedbi OP-a, uz jačanje administrativnih kapaciteta struktura koje su uključene u taj proces kao i korisnika i primatelja pomoći, a sve u cilju osiguravanja najboljih mogućih učinaka programa.

3.3.3 Indikativne vrste operacija predviđene za financiranje

Operacije pod ovom prioritetom odnose se na 3 skupine aktivnosti:

a) Podrška upravljanju / provedbi OP-a

Opće administrativne procedure vezane uz korištenje EU fondova su po prirodi kompleksne i uobičajeno zahtijevaju visoku razinu stručnosti u vrlo velikom broju različitih područja. Ovo ključno područje interencija će obuhvatiti aktivnosti na pripremi, upravljanju, praćenju, ocjeni, kontroli i informiranju.

Okvirne operacije:

- Pomoć u pripremi programskih dokumenata (uključujući procedure za odabir i ocjenu projekata) i evaluacije na razini OP-a;
- Evaluacije projekata, kontrola tehničke dokumentacije i pružanje vanjske ekspertize u iste svrhe;
- Pomoć u kontroli javne nabave, kontroli natječajne dokumentacije i upravljanju ugovorima/projektima;
- Nadzor primjene pravila o državnim potporama, uključujući pružanje vanjske ekspertize na tom području;
- Pomoć u pripremi, unaprijeđenju i reviziji procedura i alata za sve aspekte provedbe / upravljanja (kao što su: kontrolirano okruženje provedbe poslovnih procesa, revizije, ovjeravanja i provjere na licu mjesta, itd.);
- Aktivnosti Odbora za praćenje, radnih grupa, povjerenstava i komisija aktivnih u sklopu OP-a;
- Aktivnosti vezane uz praćenje/monitoring, uključujući pripremu studija i izvješća o napretku provedbe OP-a, priprema prateće dokumentacije za pripremu godišnjih i završnih izvješća;
- Osiguranje unosa kvalitetnih i vjerodostojnih podataka u MIS (Management Information System), te povezane aktivnosti za učinkovito upravljanje, praćenje i ocjenu OP-a i razmjenu informacija s EK i otalim dionicima;
- Pomoć u pripremi Komunikacijskog plana i provođenju promidžbenih aktivnosti uključujući organizaciju informativnih i promotivnih događanja, izdavanje promidžbenih materijala i provođenje analiza o učincima istih.

b) Jačanje kapaciteta Upravljačkog tijela, Posredničkih tijela, javnih institucija i korisnika za provedbu OP-a

Jačanje administrativnih kapaciteta ima za cilj poboljšati djelotvornost i učinkovitost javnih tijela koja su uključena u provedbu OP-a.

Okvirne operacije:

- Jačanje kapaciteta i institucionalni razvoj (putem treninga, radionica i seminara, učenja uz rad, studijskim putovanjima i drugim mjerama):
 - o Institucija koje sudjeluju u provedbi, upravljanju i kontrolnim procesima OP-a za učinkovito upravljanje programom, uključujući identifikaciju, pripremu i ocjenu projektnih aplikacija;
 - o Korisnika i potencijalnih korisnika programa na temu pripreme, provedbe, praćenja i upravljanja projektima
- Jačanje kapaciteta o horizontalnim pitanjima relevantnim za provedbu OP-a (kao što je PUO, NATURA 2000 itd.);
- Osnaživanje administrativnih kapaciteta Upravljačkog tijela i posredničkih tijela kroz razmjenu (*secondment*) državnih službenika / dužnosnika ili drugog osoblja tijekom razdoblja prihvatljivosti izdataka, te kroz mjere za zadržavanje obučenog i iskusnog osoblja u tijelima odgovornim za upravljanje, provedbu, praćenje, procjenu i kontrolu OPO (uključujući plaće sa svukupnim davanjima).

c) Pripreme za slijedeće programsko razdoblje SF 2014-2020

Na kratkoročnoj i srednjoročnoj osnovi, tehnička pomoć potrebna je za pripremu svih potrebnih dokumenata za slijedeće programsko razdoblje, kao i jačanje kapaciteta za upravljanje i provedbu novom generacijom operativnih programa.

Okvirne operacije:

- Priprema OP-a i ostalih potrebnih programskih dokumenata;
- Priprema studija i analiza prikladnosti i učinkovitosti provedbenih struktura OP-a, uspostavljenih procedura i kontrolnih mehanizama, a u cilju definiranja preporuka za poboljšanje učinkovitosti upravljanja programom ili izvlačenje pouka koje se trebaju iskoristiti u narednom programskom razdoblju;
- Pomoć u pripremi svih potrebnih institucionalnih i pravnih procedura (kao npr. Priručnik s procedurama) za provedbu SF 2014-2020;
- Priprema Komunikacijskog plana;
- Priprema sektorskih studija, analiza, konceptualnih i metodoloških dokumenata i izvještaja koji će biti baza za programiranje i doprinjeti unaprijeđenjima u datom sektoru;
- Identifikacija potencijalnih projekata i priprema projekata u područjima koja nisu uključena u Prioritetne osi 1 i 2 ovog Operativnog programa;
- Jačanje kapaciteta i institucionalni razvoj (putem treninga, radionica i seminara, učenja uz rad, studijskim putovanjima i drugim mjerama):
 - o Novih institucija koje će sudjelovati u provedbi, upravljanju i kontroli OP-a, bilo kao dio formalne strukture (čime postaju predmetom službene ocjene sukladnosti) bilo kao institucije sa sektorskim nadležnostima za dijelove OP-a
 - o Korisnika i potencijalnih korisnika programa na temu provedbe, praćenja i upravljanja projektima

3.3.4 Indikativna lista korisnika / krajnjih primatelja pomoći

Za sva ključna područja intervencija pod ovim prioritetom:

- Upravljačko tijelo OP
- Posrednička tijela
- NSRO Koordinacijsko tijelo
- Tijelo za ovjeravanje
- Tijelo za reviziju
- Relevantne organizacijske jedinice MZOP i MP
- Postojeći i potencijalni korisnici OPO
- Javna tijela (poput ministarstava i agencija) sa sektorskim nadležnostima

3.3.5 Kvantificirani ciljevi i pokazatelji

Indikator	Vrsta	Jedinica	Početna vrijednost (godina)	Ciljana vrijednost (2016)	Učestalost praćenja	Izvor informacija ⁷²
Prioritetna os 3. Tehnička pomoć						
Zaposleni u nacionalnim tijelima osposobljeni za neovisnu identifikaciju, pripremu i ocjenu projektnih aplikacija	R	br	0 (2007)		Godišnje	MZOP
Iskorištena financijska alokacija OP-a	R	%	0 (2007)		Godišnje	MZOP

3.4 Razgraničenje sa sličnim intervencijama u sklopu drugih operativnih programa i projekata financiranih EU sredstvima

OPO će doprinjeti ostvarivanju globalnih ciljeva hrvatskog NSRO poboljšanjem uvjeta za rast i zapošljavanje kroz zaštitu i unaprijeđenje okoliša kao i administrativnih kapaciteta. U tom smislu OPO je u sinergiji s drugim operativnim programima strukturnih fondova koji doprinose povećanju i unaprijeđenju ljudskog kapitala, razvoju inovativnosti i društva baziranog na znanju i prilagodljivosti gospodarskim i društvenim promjenama.

OPO doprinosi jačanju gospodarske integraciji kroz razvoj okolišne infrastrukture i povećanje dostupnosti usluga od opće društvenog interesa, kroz unaprijeđenje javnog upravljanja za poboljšanje kvalitete javnih politika, te poboljšanjem vještina u zaštiti okoliša.

Svih 5 operativnih programa pod strukturnim fondovima (promet, okoliš, regionalna konkurentnost, ljudski resursi i javna uprava) su međuovisni, jer je učinak u svim sektorima zajedno ključni preduvjet za ostvarenje održivog razvitka. U tom smislu svi su integrirani u doprinosu ekonomskoj, okolišnoj i društvenoj budućnosti Hrvatske.

Komplementarnost i sinergija između pet OP-jeva je najrazvidnija u NSRO čiji je glavni cilj osigurati konzistentnost između prioriteta odabranih za pomoć iz strukturnih fondova. Tekst niže opisuje odnos i usklađenost OPO-a s ostala četiri operativna programa.

Promet

Razvoj prometnih veza i modaliteta je s jedne strane neophodan preduvjet ekonomskog razvitka, ali je istovremeno i jedna od djelatnosti koja ima veliki utjecaj na okoliš. U tom smislu razvoj održivih modela prometa je blisko povezano sa zaštitom i očuvanjem okoliša. OP Promet ima dva prioriteta, komplementarna

⁷² Stupac valja obrisati u konačnoj verziji OP-ja

aktivnostima na zaštiti okoliša: Prioritet 1 – Razvoj hrvatskog željezničkog prometa i Prioritet 2 – Razvoj hrvatskog riječnog prometa. Ova strateška odluka je u skladu s orijentacijom na multi modalne oblike prometa i prelazak sa cestovnog na manje štetni i energetski učinkovitiji željeznički/riječni promet, te u tom smislu oba OP-ja doprinose NSRO cilju 'promoviranje održivog razvitka'.

Regionalna konkurentnost

Prikladno razvijena komunalna (uključujući okolišnu) i socijalna infrastruktura su preduvjet ekonomskog razvoja, privlačenja investicija i poboljšanja kvalitete života. Razvitak poslovne i komunalne infrastrukture je preduvjet za rast produktivnih investicija i poduzetničkih aktivnosti. Dodatno, investicije pokrenute u okviru OPO će stvoriti mogućnosti za razvitak malih i srednjih poduzeća i poboljšanje poslovne klime, te povećati interes domaćih i stranih investitora. Izgradnja regionalne vodne infrastrukture (vodoopskrba i odvodnja) u sklopu OPO se ne odnosi na onu koja je vezana uz turističke i poslovne zone, jer će iste biti financirane iz OP-a Regionalna konkurentnost.

Iako će investicije u području otpada i voda predviđene u sklopu OPO imati učinak na kvalitetu života i privlačnost regija, iste se ne preklapaju s Prioritetom 3 OPRK – Izgradnja i razvitak regionalne infrastrukture i povećanje atraktivnosti hrvatskih regija. Aktivnosti predviđene u sklopu tog prioriteta OPRK-a se odnose na izgradnju, između ostalih, turističke infrastrukture koja se uglavnom odnosi na kulturne/povijesne lokacije, za razliku od OPO intervencija koje se odnose na generalno pružanje javnih usluga koje neizravno doprinose regionalnom razvitku. Ipak, generalno uzimajući u obzir sve predviđene mjere, može se reći da se dva OP-a međusobno nadopunjuju, uz razliku u ciljanim korisnicima – dok je OPRK koncentriran na privatni sektor, OPO se odnosi na pružanje javnih usluga.

Razvoj ljudskih resursa

Investicije u okolišnu infrastrukturu će poticati kratkoročno zapošljavanje u građevinskom sketoru, ali će također generalno poduprijeti ekonomsku aktivnost u ciljanim regijama. U svakom slučaju, bitno je osigurati da potražnje na tržištu rada bude popraćena odgovarajućom ponudom i vještinama.

Razvoj administrativnih kapaciteta

Cilj OP-a za razvoj administrativnih kapaciteta jest pružiti podršku za poboljšanu učinkovitost hrvatske javne uprave i racionalizaciju javnih službi kako bi se osigurao njihov konkretan i značajan doprinos socio-ekonomskom razvitku zemlje. Jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovitosti javne uprave i javnih službi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini na području zaštite okoliša je preduvjet za provedbu prioriteta OPO-a, ali i razvoj općenito. S druge strane, provedba OPO-a će također pomoći razvitku ljudskih resursa i boljoj učinkovitosti javne uprave koja se bavi EU fondovima.

Ruralni razvoj

IPARD program 2007 – 2013 služi kao planski dokument za programiranje fondova za poljoprivredu i ribarstvo tijekom cijelog razdoblja. Od aktivnosti koje su relevantne za OPO treba napomenuti da IPARD program daje mogućnost investiranja u izgradnju ili obnovu kanalizacijskim mreža i/ili uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, ali isključivo za jedinice lokalne samouprave s manje od 10.000 stanovnika. Stoga upravo ta veličina naselja predstavlja jasno razgraničenje između inače sličnih intervencija u sklopu IPARD-a odnosno OPO-a. IPARD program će ostati na snazi do kraja 2013 godine, što znači također tijekom prvih 6 mjeseci EU članstva.

3.5 Usklađenost s drugim izvorima financiranja

KOORDINACIJA S MEĐUNARODNIM FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA (MFI)

Međunarodne financijske institucije mogu odgovoriti na specifične potrebe i interese Hrvatske, kao što je provedba određenih dijelova pravne stečevine EU, ili mogu pružiti pomoći u područjima gdje im njihova stručnost ili dosadašnje iskustvo u zemlji pruža komparativnu prednost. Sufinanciranje od MFI također može biti dostupno za pokrivanje dijela su-financiranja ili za pred-financiranje projekata koji su predviđeni za financiranje iz strukturnih fondova.

Zahvaljujući iskustvu iz drugih novih EU članica i dosadašnjih aktivnosti u Hrvatskoj, programske osnove MFI su u skladu s izazovima s kojima se RH susreće. Njihov doprinos hrvatskim strateškim razvojnim ciljevima bi mogao biti i učinkovitiji ako bi se aktivnosti direktno povezale s programiranjem za Strukturne fondove.

Opću koordinaciju MFI aktivnosti i EU pomoći provodi Ministarstvo financija (MFIN) koje je nacionalna kontak točka za međunarodne financijske institucije, te MRRFEU kao Nacionalni koordinator za IPA-u. Ta se koordinacija odvija kroz redovne konzultacije s relevantnim MFI kako bi se osigurala maksimalna sinergija i učinak. Pored MRRFEU i MFIN, Upravljačko tijelo i druge relevantne institucije uključene u programiranje i provedbu OP-a održavaju i nastaviti će održavati kontakte s MFI kako bi ih kontinuirano obavještavali o razvoju i pripremi projekata.

Prijedlozi niže ističu neke od mogućnosti za usuglašavanje EU i MFI aktivnosti, a temelje se trenutnim odredbama NSRO i OPO. Valja ih uzeti kao polaznu točku za daljnju razmatranje doprinosa MFI programiranju EU strukturnih fondova.

Svjetska banka (SB) primjenjuje svoje strateške prioritete u programu Povećanje održivosti dugoročnog razvitka i u tom smislu može doprinjeti mnogim operacijama OPO-a.

Nadalje, postoji niz primjera izravnih sinergija ili veza između konkretnih projekata SB i OPO intervencija. U sektoru voda naprimjer, Svjetska banka je prisutna kroz projekt Unutarnje vode (Inland Waters Project) i projekt zaštite od onečišćenja na priobalnom području (Costal Cities Pollution Control Project).

Cilj Projekta zaštite od onečišćenja voda na priobalnom području je izgradnja, obnova i dogradnja kanalizacijskih sustava zajedno s uređajima za pročišćavanje otpadnih voda u obalnim gradovima RH i trenutno je u drugoj fazi provedbe. Cilj Projekta unutarnje vode odnosi se na investicije u vodnom sektoru (vodoopskrba, odvodnja, obrada otpadnih voda i zaštita od poplava) u području dunavskog sliva. Oba projekta se financiraju iz zajma Svjetske banke i direktno će se nadopuniti s financiranjem iz strukturnih fondova na dva načina: alociranjem dijela sredstava iz zajma za pripremu projekata koji će se provesti uz pomoć SF, te kroz financiranje pojedinih faza istog projekta. Ovo posljednje odnosi se uglavnom za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kada je prva faza investicije predmet financiranja od strane SB, dok će se neophodne kasnije faze financirati iz EU fondova.

Europska Banka za obnovu i razvoj (EBOR) ima jedan od svojih strateških prioriteta usmjeren na podršku nacionalnim infrastrukturnim projektima, energetske učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije. Iako se u prvom programskom razdoblju OP-a ne predviđaju investicije u energetici, može se pretpostaviti da će energetika biti vrlo važan sektor u slijedećem programskom razdoblju. Stoga, koordinacija s EBOR u pripremi prikladne zalihe projekata je razumna i preporučljiva opcija.

Od velike je važnosti činjenica da EBOR radi s velikim brojem velikih i srednjih gradova i općina na pripremi infrastrukturnih projekata za EU financiranje (uključujući zajmove za istu svrhu). Primjeri takvih projekata odnose se na angažman EBOR u ISPA projektu Program za vodoopskrbu i odvodnju Grada Karlovca i planiranu suradnju na IPA projektu otpadnih voda za grad Sisak.

Europska investicijska banka (EIB) ima niz strateških prioriteta, jedan od kojih je i infrastruktura u području okoliša, zdravstva i obrazovanja. Stoga, realno je razmišljati o suradnji u smislu pomoći za izgradnju vodoopskrbe i odvodnje u malim aglomeracijama.

Hrvatski Sabor je 26. studenog 2010. usvojio zakon o Potvrđivanju Financijskog ugovora između RH i EIB o sufinanciranju ISPA i IPA projekata. Vrijednost ovog zajma je 200 milijuna eura, i osigurat će nacionalno sufinanciranje za odobrene ISPA i IPA projekte u sektoru voda i otpada.

Nadalje, u 2011. potpisana su još dva okvirna zajma s EIB koja će financirati aktivnosti komplementarne ovom operativnom programu:

- "Mainland infrastructure facility (Integral development of local communities)" podržava multi-sektorske investicijske sheme (promet, električna energija, društvena i okolišna infrastruktura) u 13 županija u hrvatskoj unutrašnjosti. Projekt će podržati otprilike 130 relativno malih komunalnih infrastrukturnih shema. One koje se odnose na zaštitu okoliša će biti usmjerene na izgradnju i obnovu malih pod-projekata u općinama i gradovima, kao što su reciklažna dvorišta i mjesta za razdvajanje otpada, zatvaranje starih odlagališta. Ukupna vrijednost ove sheme je 67.8 m€ od čega je 25€ m EIB zajam.
- "Municipal water financing facility" podržava investicije u vodoopskrbne sustave, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, kao i zbrinjavanje oborinskih voda u općinama iz svih hrvatskih županija, s izuzetkom grada Zagreba. Također se sastoji od niza projekata manjeg opsega koji su locirani u manjim lokalnim samoupravama. Ukupna vrijednost sheme je 150 m€ od čega je 75 m€ EIB zajam.

Veličina projekta je glavna karakteristika koja razgraničava investicije predviđene ovim operativnim programom i one navedene kao prihvatljive pod gore spomenutim EIB shemama; za razliku od EIB zajma koji cilja na male projekte na lokalnoj razini, OP će financirati uglavnom velike projekte koji su od nacionalne važnosti s obzirom na preuzete obveze iz Ugovora o pristupanju.

Zaključno, aktivnosti i strategije MFI u Hrvatskoj imaju veliki potencijal za komplementarnost i sinergiju s OPO intervencijama. Već uspostavljena suradnja i koordinacija se trebaju dalje razvijati u skladu s dugoročnom vizijom, kako bi se osigurala apsorpcija sredstava u sektoru zaštite okoliša, u ovom i narednim programskim razdobljima.

JASPERS

JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions) je instrument za pomoć novim EU članicama u pripremi velikih projekata koji će se predložiti za financiranje iz strukturnih fondova. Europska Komisija omogućila je Hrvatskoj pristup JASPERS instrumentu i prije pristupanja EU u skladu s praksom primjenjenom i na prijašnje zemlje pristupnice, pa je tako Hrvatska počela koristiti inicijativu u travnju 2011. Tim JASPERS stručnjaka pruža podršku u pripremi visokokvalitetnih infrastrukturnih projekata putem video-konferencija, posjeta lokacijama i brojnim radnim sastancima. Nacrt JASPERS Akcijskog plana za Hrvatsku iz studenog 2011 predviđa više infrastrukturnih projekata u sektoru zaštite okoliša koji će se ocjeniti i/ili pripremiti uz pomoć JASPERS-a, kao i dodatne horizontalne aktivnosti. Nadalje, JASPERS tim je za hrvatske partnere pripremio velik broj uputa (Guidance Notes) za zrele projekte u sektoru otpada i voda. Putem pomoći iz ovog instrumenta očekuje se značajan transfer znanja i vještina kako bi se izgradili kapaciteti u relevantnim ministarstvima i agencijama potrebni za pripremu zrele zalihe projekata i za ocjenjivanje kvalitete projektnih aplikacija.

POGLAVLJE 4: PROVEDBA

Ovo poglavlje opisuje sustav provedbe Operativnog programa „Okoliš”, u skladu s odredbama propisanim u Uredbi Vijeća (EZ-a) br. 1083/2006. Sadržaj ovog poglavlja uključuje osnovne informacije za razumijevanje glavnih značajki provedbe OP-a.

4.1 Upravljanje

Institucionalni sustav za provedbu struktirnih instrumenata je propisan Odlukom Vlade o strateškim dokumentima i institucionalnom okviru za korištenje struktirnih instrumenata Europske unije u Republici Hrvatskoj, od 06. listopada 2010.⁷³

Odgovornosti

Sveukupnu odgovornost za ispravnu i učinkovitu provedbu obveza navedenih u dokumentima koji se tiču Struktirnih fondova i Kohezijskog fonda snosi Vlada Republike Hrvatske, koju zastupaju Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU), Ministarstvo financija, Agencija za reviziju sustava provedbe programa EU (ARPA) te upravljačka tijela.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije je određeno za obavljanje uloge središnjeg Koordinacijskog tijela za Nacionalni strateški referentni okvir. Na njemu je da osigura stratešku usklađenost EU i nacionalnih politika, kao i komplementarno korištenje nacionalnih i EU izvora financiranja u ostvarivanju nacionalnih razvojnih ciljeva. Nadalje, Ministarstvo koordinira i pruža podršku za programiranje, praćenje i evaluaciju financiranja kohezijske politike i pomaže kod horizontalnih pitanja pri upravljanju EU fondovima, čime osigurava apsorpciju EU pomoći u suradnji sa svim relevantnim državnim institucijama.

Nacionalni fond pri Ministarstvu financija imenovan je tijelom za ovjeravanje za sve OP-ove, sukladno zahtjevima iz članka 59. Opće Uredbe br. 1083/2006.

Agencija za reviziju sustava provedbe programa EU imenovana je tijelom nadležnim za reviziju za sve OP-ove, sukladno zahtjevima iz članka 59. Opće Uredbe br. 1083/2006. Tijelo nadležno za reviziju je operativno neovisno od upravljačkih tijela i tijela za ovjeravanje.

UPRAVLJAČKO TIJELO OP-A “OKOLIŠ”

Upravljanje i provedba Operativnog programa “Okoliš” odvija se u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1828/2006, izmjenjene i dopunjene sa (EZ) 846/2009.

Ulogu Upravljačkog tijela za OP “Okoliš” ima Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, (Samostalni sektor za Europsku uniju). Prema odredbama članka 60. Uredbe Vijeća (EZ), Upravljačko tijelo za OP “Okoliš” je odgovorno za upravljanje i provedbu OP-a u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja i jasnog razdvajanja funkcija.

Odgovornosti i funkcije Upravljačkog tijela su sljedeće:

- a) osigurati da su projekti (operacije) za financiranje odabrani u skladu s kriterijima primjenjivim na operativni program i da oni odgovaraju primjenjivim pravilima Zajednice te nacionalnim pravilima za svo vrijeme provedbe;
- b) ovjeravanje da su sufinancirani proizvodi i usluge isporučeni te da su izdaci prijavljeni od strane korisnika točni i da su u skladu sa pravilima Zajednice te nacionalnim pravilima; ovjere pojedinih operacija na licu mjesta mogu biti obavljene na temelju uzoraka, sukladno pravilima usvojenima od strane Komisije;
- c) osigurati da postoji računalni sustav za bilježenje i pohranjivanje računovodstvenih podataka vezanih za svaku od operacija u okviru operativnog programa, kao i da se prikupljaju podaci o provedbi nužni za financijsko upravljanje, praćenje, provjere, revizije i evaluacije;

⁷³ “Narodne novine” br. 116/2010

- d) osigurati da korisnici i druga tijela uključena u provedbu operacija vode ili zaseban računovodstveni sustav ili odgovarajuće računovodstvene šifre za sve transakcije, ne dovodeći u pitanje nacionalna računovodstvena pravila;
- e) osigurati da se evaluacije operativnih programa provode u skladu s člankom 47. Uredbe (EZ) 1083/2006;
- f) uspostavljanje postupaka koji će osigurati da se svi dokumenti koji se odnose na izdatke i revizije, potrebni da se osigura odgovarajući revizijski trag, čuvaju u skladu sa zahtjevima iz članka 90. Uredbe (EZ) 1083/2006;
- g) osigurati da tijelo za ovjeravanje dobije sve neophodne informacije o postupcima i provjerama izvršenim u vezi izdataka za potrebe potvrđivanja;
- h) voditi rad odbora za praćenje i pružiti mu dokumente potrebne kako bi se omogućilo praćenje kvalitete provedbe operativnog programa u odnosu na posebne ciljeve;
- i) sastavljanje te nakon odobrenja od strane odbora za praćenje i podnošenje Komisiji godišnjeg i završnih izvješća o provedbi;
- j) osigurati poštivanje pravila promidžbe i informiranja iz članka 69. Uredbe (EZ) 1083/2006;
- k) pružiti Komisiji informacije koji će joj omogućiti ocjenu velikih projekata.

Unutar Upravljačkog tijela poštivat će se zahtjevi za razdvajanje funkcija za odabir i odobravanja projekata te upravljačkih ovjeravanja. Interno će provedba i praćenje aktivnosti biti odvojeni od kontrole.

POSREDNIČKA TIJELA

Funkcije Upravljačkog tijela definirane člankom 60. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 pružaju prikladan okvir za raspodjelu funkcija između Upravljačkog tijela i Posredničkih tijela. U skladu s člancima 2.6 i 59.2 Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006, Upravljačko tijelo OP-a "Okoliš" povjerava provedbu određenih prioritetnih osi/ključnih područja intervencije Posredničkom tijelu.

Posredničko tijelo OP-a "Okoliš" za prioritetnu os 2 (sektor voda) je Ministarstvo poljoprivrede:

Posredničko tijelo	Prioritetne osi/Ključno područje intervencije
-	Projekti u sektoru gospodarenja otpadom
Ministarstvo poljoprivrede	Projekti u sektoru upravljanja vodama

Sve nužne izmjene ili prilagodbe gore navedenog sustava nakon identifikacije potrebe za poboljšanjem provedbe OP-a "Okoliš" će biti formalizirane prije procjene sukladnosti iz članka 71. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006.

Posredničko tijelo će preuzeti, za pojedina područja, zadatke delegirane od strane Upravljačkog tijela OP-a "Okoliš" na temelju odgovarajućeg pravnog akta, kao što proizlazi iz članka 60. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006.

Upravljačko tijelo zadržava krajnju odgovornost da osigura da su zadaci povjereni Posredničkom tijelu ispravno izvršeni. Stoga Upravljačko tijelo, u svojoj nadzornoj ulozi, mora biti uvjeren da su svi zadaci pravilno izvršeni na način da provodi kontrolu kvalitete onih provjera koje radi Posredničko tijelo.

KORISNICI

Potencijalni korisnici projekata predviđenih OP-om "Okoliš" su tijela koja podnose zahtjev za potporu za provedbu projekata u skladu s odredbama OP-a. To su javna tijela koje sudjeluju u upravljanju i provedbi OP-a (Upravljačko tijelo i Posredničko tijelo) kao i ostala javna tijela i agencije, poimence: Hrvatske vode i Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost.

Korisnici će u prvom redu biti odgovorni za:

- a) priprema aplikacija za pružanje pomoći;
- b) ispravnu provedbu operacija/projekta;
- c) izvještavanje Posredničkom tijelu (ili Upravljačkom tijelu ako za određeno područje nije predviđeno Posredničko tijelo) o financijskom i fizičkom napretku operacije/projekta;

- d) poštivanje pravila promidžbe i informiranja, sukladno EU pravilima i Planu komunikacije (na razini operacije/projekta).

Korisnici su odgovorni da su troškovi koje prijave za sufinanciranje zakoniti i ispravni, u skladu s primjenjivim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima. Kao bi to osigurali, korisnici moraju imati vlastite interne kontrolne procedure.

U podnošenju zahtjeva za plaćanje izdataka prihvatljivih za sufinanciranje, korisnici moraju dokazati nastale izdatke i njihovu sukladnost s uvjetima iz odluke o financiranju sredstvima koja se dodjeljuju u okviru pomoći. Svi zahtjevi za plaćanjem moraju biti popraćeni potvrđenim računima i drugim dokumentima jednake dokazne vrijednosti.

Korisnici moraju voditi evidencije projekata kako bi omogućili odgovarajući revizijski trag. Upute za korisnike uključivat će detaljne odredbe za revizijski trag.

U slučaju inspekcije od strane ovlaštenih osoba ili tijela, korisnici moraju u bilo kojem trenutku omogućiti uvid u projektnu dokumentaciju. Dokumenti se moraju arhivirati u skladu s važećim propisima.

Glavna načela s obzirom na odabir i odobravanje projekata

U cjelokupnom procesu provedbe OP-a "Okoliš" Upravljačko tijelo snosi ukupnu odgovornost za odabir projekata, kao i za postupke ugovaranja u okviru programa. Ono razvija osnovne kriterije prihvatljivosti i kriterije za odabir projekata, u suradnji s nadležnim ministarstvima, te predaje ih na odobrenje Odboru za praćenje. Upravljačko tijelo jamči transparentnost, objektivnost i učinkovitost postupka odabira, a time i kvalitetu odabranih projekata.

Operacije/projekti OP-a "Okoliš" odabiru se za financiranje pomoću sljedećih postupaka odabira:

- poziva za prijavu projekata koji provodi Upravljačko tijelo/Posredničko tijelo;
- izravnog postupka dodjele bespovratnih sredstava, kad je korisnik izričito naveden pod odgovarajućom prioritetnom osi i područjem pomoći.

4.2 Praćenje i evaluacija

PRAĆENJE (MONITORING)

Praćenje provedbe OP-a "Okoliš" odgovornost je Upravljačkog tijela, a pod kontrolom Odbora za praćenje OP-a "Okoliš". Praćenje se obavlja po načelu partnerstva. Na svim razinama upravljanja primjenjivat će se jedinstvena načela praćenja, kako u fizičkom tako i u financijskom monitoringu. Informacije i izvješća prezentirat će se u dogovorenom obliku i bit će ograničena na određene pokazatelje (indikatore).

Odbor za praćenje osnovat će se u roku od tri mjeseca od odluke o odobrenju OP-a, sukladno članku 63. Uredbe Vijeća br. 1083/2006. Glavna zadaća Odbora za praćenje je da osigura efikasnost i kvalitetu provedbe OPO-a. OPO Odbor za praćenje će biti sastavljen od predstavnika Upravljačkog tijela, Koordinacijskog tijela za NSRO, tijela za ovjeravanje, tijela nadležnog za reviziju, Posredničkog tijela i ostalih nadležnih institucija, društvenih partnera te dionika iz privatnog, javnog i društvenog sektora zainteresiranih za aktivno sudjelovanje u provedbi OP-a. Predstavnici Europske komisije će u Odboru za praćenje imati savjetodavnu ulogu; prema potrebi će i predstavnici Europske investicijske banke i Europskog investicijskog fonda ili drugih financijskih ustanova biti pozivani da sudjeluju u radu Odbora.

Svaka institucija nominira po jednog člana i jednog zamjenika za Odbor za praćenje, s visoke razine odlučivanja. Nastojat će se da sastav OP-a "Okoliš" odgovara zahtjevima za ravnotežom spolova. Naknadne promjene članova ili sastava Odbora za praćenje mogu se dogovoriti unutar samog Odbora, ovisno o nacionalnom zakonodavstvu, bez zahtjeva za izmjenama OP-a "Okoliš". Odborom za praćenje će predsjedati čelnik Upravljačkog tijela. Djelatnici Upravljačkog tijela obavljat će funkciju tajništva Odbora za praćenje. Odbor za praćenje će sastaviti i usvojiti pravilnik o radu u okviru nacionalnog institucionalnog, pravnog i financijskog okvira.

EVALUACIJA

Evaluacija OP-a je važan alat, neophodan za cjelokupno upravljanje OP-om. Namijenjena je procjeni primjerenosti, učinkovitosti i djelotvornosti pružene financijske pomoći, kao i učinaka i održivosti postignutih rezultata.

Sustavna evaluacija OP-a "Okoliš" obavljat će se u punoj sukladnosti s odredbama utvrđenim u člancima 47. - 49. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006.

Provodit će se tri vrste evaluacije:

- *ex-ante* evaluacija;
- privremena evaluacija (za vrijeme trajanja provedbe OP-a);
- *ex-post* evaluacija.

Nacionalni institucionalni okvir za evaluaciju podrazumijeva dvije razine:

- cjelokupnu koordinaciju koju osigurava koordinacijsko tijelo NSRO-a;
- funkcionalnu razinu koju osigurava Upravljačko tijelo.

Evaluacije će se financirati uglavnom iz proračuna za tehničku pomoć, a rezultati evaluacije moraju biti javno dostupni preko lako prepoznatljivih i dostupnih sredstava komunikacije.

Pod koordinacijom MRRFEU, mehanizam za primjenu preporuka evaluacije utvrdit će se u Priručniku za postupke evaluaciju kojeg će Upravljačko tijelo OP-a "Okoliš" biti u obvezi primijenjivati.

4.3 Ovjeravanje izdataka

Nacionalni fond u Ministarstvu financija ima ulogu tijela za ovjeravanje za OP. U skladu s odredbama članka 61. Opće Uredbe 1083/2006, Nacionalni fond koji djeluje kao tijelo za ovjeravanje obavlja sljedeće funkcije i odgovoran je za:

- primanje uplata iz EU Strukturnih i Kohezijskog fonda od strane Europske komisije, vodeći zasebne račune (koji ostvaruju kamate) za svaki Operativni program po Strukturnom fondu;
- vođenje evidencija o svim transakcijama;
- nadoknadu troškova iz EU Strukturnih i Kohezijskog fonda na temelju pojedinačnih zahtjeva za nadoknadu; tijelo za ovjeravanje propisuje formu tih zahtjeva i izdaje upute za sastavljanje istih;
- primanje i provjeru svih zapisa i dokumenata vezanih za projekte financirane iz Strukturnih i Kohezijskog fonda, kao i provjere na licu mjesta na svim razinama;
- obavljanje relevantnih kontrola u skladu s člankom 61. Uredbe Vijeća (EZ) 1083/2006, kako bi se za svrhe ovjeravanja osiguralo da:
 - a) je primilo adekvatne informacije od strane Upravljačkog tijela ili Posredničkih tijela o postupcima i provjerama izvršenim provedenim u odnosu na prijavljene izdatke;
 - b) se podnešeni zahtjevi za naknadom troškova odnose na ispravno odabrani projekt/operaciju i uključuju samo prihvatljive troškove, potkrijepljene potvrdama uplata ili računovodstvenim dokumentima jednake dokazne vrijednosti;
 - c) su relevantni financijski podaci u sustavu praćenja potpuni i dosljedni;
 - d) za naknada troškova iz Strukturnih i Kohezijskog fonda nisu otkrivene nikakve prepreke opće naravi.
- vođenje evidencije i informiranje Posredničkih tijela i Upravljačkih tijela o primljenim, odobrenim i odbijenim zahtjevima za naknadom troškova;
- vođenje evidencije o iznosima za povrat sredstava i iznosima povučenim nakon otkazivanja cjelokupnog ili dijela doprinosa za određenu operaciju/projekt;
- sastavljanje i podnošenje ovjerene izjave o privremenim i završnim izdacima iz EU Strukturnih i Kohezijskog fonda s aplikacijama za plaćanjem iz EU Strukturnih i Kohezijskog fonda podnesenim

Europskoj komisiji, na temelju evidencija, u skladu s relevantnim informacijskim sustavom i u skladu s odredbama članka 61. Uredbe Vijeća (EZ) 1083/2006;

- izdavanje smjernica Upravljačkim i Posredničkim tijelima o načinu podnošenja podataka i relevantnih izvješća tijelu za ovjeravanje vezano uz ovjeravanje izjava o izdacima i aplikacijama za plaćanje iz sredstava EU Strukturnih i Kohezijskog fonda;
- pripremanje i podnošenje izvješća o nepravilnostima i aktivnostima za ispravljanje nepravilnosti.

Tijelo za ovjeravanje neće prenositi svoje dužnosti drugim tijelima.

4.4 Revizija

Vlada Republike Hrvatske imenovala je Agenciju za reviziju sustava provedbe programa Europske unije (ARPA) tijelom nadležnim za reviziju u skladu s člankom 62. Uredbe Vijeća br. 1083/2006. ARPA je osnovana Uredbom o osnivanju Agencije za reviziju sustava provedbe programa Europske unije usvojenom od strane Vlade Republike Hrvatske 20. lipnja 2008.

Zadaće tijela nadležnog za reviziju su sljedeće:

(a) osigurati provođenje revizija kako bi se provjerilo učinkovito funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole OP-a;

(b) osigurati da se revizije projekata obavljaju na temelju odgovarajućeg uzorka za provjeru iskazanih izdataka;

(c) predstavljanje Komisiji u roku od devet mjeseci od odobrenja Operativnog programa strategija revizije za tijela koja će provoditi reviziju navedena pod (a) i (b), metode koja će se koristiti, metode odabira uzoraka za revizije projekata i planiranje revizija kako bi se osiguralo da su glavna tijela predmetom revizije te da se revizije ravnomjerno provode tijekom programskog razdoblja.

Tijelo nadležno za reviziju Komisiji predaje i dopunjuje godišnji plan revizije kao što stoji u članku 29(2)(a) Uredbe Komisije (EZ) br. 718/2007 od 12. lipnja 2007 kojom se primjenjuje Uredba Vijeća (EZ) br. 1085/2006 kojom se uspostavlja instrument pretprijetne pomoći (IPA) u roku od 3 mjeseca od datuma pristupanja.

Gdje se zajednički sustav primjenjuje na nekoliko operativnih programa, može se podnijeti zajednička strategija za reviziju;

(d) do 31. prosinca svake godine od 2014 nadalje:

i) podnošenje Komisiji godišnjeg kontrolnog izvješća o nalazima revizija provedenih tijekom proteklih 12 mjeseci, završno s 30. lipnjom određene godine, u skladu sa strategijom revizije operativnog programa, kao i izvještavanje o bilo kakvim nedostacima otkrivenim u sustavima za upravljanje i kontrolu programa. Prvo godišnje kontrolno izvješće treba predati do 31. prosinca 2013., za razdoblje od 01. listopada 2012 do 30. lipnja 2013. Naredni izvještaji koji pokrivaju razdoblja od 01. srpnja 2013. do 30. lipnja 2014., od 01. srpnja 2014. do 30. lipnja 2015. i od 01. srpnja 2015. do 30. lipnja 2016. podnose se Komisiji do 31. prosinca 2014., 31. prosinca 2015., odnosno 31. prosinca 2016. Informacije o revizijama izvršenim nakon 01. srpnja 2016. uključit će se u završno kontrolno izvješće koje dopunjuje završnu izjavu iz točke (e);

ii) izdavanje mišljenja, na temelju kontrola i revizija provedenih pod njegovom nadležnošću, da li sistem upravljanja i kontrole funkcionira učinkovito, kako bi se pružilo razumno jamstvo da su izjave o izdacima podnešene Komisiji točne i time razumno osiguranje da su sve glavne transakcije zakonite i ispravne;

iii) podnošenje deklaracije za djelomično zatvaranje temeljem procjene pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih izdataka, kada je primjenjivo prema članku 88. Kada se zajednički sustav primjenjuje na nekoliko operativnih programa, informacije iz točke (i) mogu se grupirati u jedinstveno izvješće, a mišljenje i izjava pod točkama (ii) i (iii) mogu pokrivati sve predmetne operativne programe.

(e) Podnošenje Komisiji, najkasnije do 31. svibnja 2018., završne deklaracije kojom se ocjenjuje valjanost aplikacija za plaćanje završne bilance te zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija obuhvaćenih završnom izjavom o izdacima, što ima biti popraćeno završnim kontrolnim izvješćem.

Tijelo nadležno za reviziju neće prenositi svoje dužnosti drugim tijelima.

4.5 Informiranje i promidžba

Akcije informiranja i promidžbe OP-a "Okoliš" bit će uključene u Komunikacijski akcijski plan (KAP) i pripremljene u skladu s Uredbom Komisije (EZ) br. 1828/2006, sa sljedećim ciljevima:

- podizanje svijesti javnosti o kohezijskoj politici EU i o mogućnostima koje nude Strukturni fondovi i Kohezijski fond u Hrvatskoj;
- isticanje uloge Europske unije u sufinanciranju aktivnosti OP-a "Okoliš", uloge podršci hrvatskoj gospodarskoj konkurentnosti, poticanju gospodarskog razvoja i smanjenju regionalnih nejednakosti;
- podizanje svijesti javnosti o OP-u "Okoliš" i njegovim ciljevima, prioritetnim osima, mehanizmima;
- obavještanje (potencijalnih) korisnika o uvjetima prihvatljivost za financiranje u okviru OP-a "Okoliš", o procedurama za ocjenu prijave za financiranje, o predviđenom vremenskom razdoblju, kriterijima odabira projekata za financiranje te kontaktima na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini za pružanje informacija o OP-u;
- širenje informacija o odobrenim i financiranim projektima, kao i postignutim rezultatima i najboljim primjerima;
- osiguravanje dostupnosti informacija svim ciljnim skupinama;
- osiguravanje maksimalne razumljivosti informacija koje se daju javnosti na uvid, o sredstvima EU fondova i upravljanju tim sredstvima.

Za informacijske i komunikacijske aktivnosti iz OP-a "Okoliš" identificirane su sljedeće ciljne skupine:

- a) šira javnost
- b) (potencijalni) korisnici
- c) Kreatori javnog mijenja i mediji, s posebnim osvrtom na: vodeće ekonomske i financijske novine, vodeće TV i radio stanice, ključne lokalne medije
- d) "partneri za komunikacije", tj. sva ona tijela koja mogu pomoći Upravljačkom tijelu i Posredničkom tijelu u širenju informacija

Korisnici će biti obaviješteni o svojim obvezama kao što je: informiranje javnosti o pomoći dobivenoj iz Strukturnih fondova i Kohezijskog fonda, postavljanje oglasnih tabli, trajnih plaketa s objašnjenjima i znakom Europske unije iz članka 8. Uredbe Komisije (EZ) br. 1828/2006, u skladu s tehničkim karakteristikama informiranja i promidžbe navedenim u članku 9. Uredbe Komisije (EZ) br. 1828/2006.

Korisnici će također biti obaviješteni da su njihovi projekti dio prioritetne osi Operativnog programa sufinanciranog od strane EFRR-a te da će njihova imena, imena projekata i iznosi javnog financiranja izdvojeni za te projekte biti objavljeni.

Zadaci Odbora za praćenje OP-a "Okoliš" koji se tiču informiranja i promidžbe uključuju usvajanje plana komunikacije i praćenje njegove provedbe. Komunikacija i promidžba bit će predmetom redovitih evaluacija provedenih od strane Upravljačkog tijela i Odbora za praćenje. NSRO koordinaciono tijelo će osigurati koordinaciju komunikacijskih aktivnosti između institucija uključenih u aktivnosti informiranja i promidžbe za sve OP-ove unutar sustava Strukturnih fondova.

Upravljačko tijelo i Posredničko tijelo dogovorit će se o podjeli odgovornosti za objavu i širenje informacija, pružajući podršku jedno drugome u sljedećim glavnim zadaćama:

- informiranju potencijalnih korisnika o kriterijima prihvatljivosti, postupcima odabira, evaluacijskim kriterijima, projektima odabranim za financiranje, te sredstvima;
- savjetovanju korisnika o pitanjima koja se odnose na mjere promidžbe;

- informiranju šire javnosti o projektima koji se provode;
- pružanju korisnih informacija za izradu studija i izvješća iz članka 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1828/2006 koja će Upravljačko tijelo podnijeti Odboru za praćenje i Europskoj komisiji.

Zadaci i aktivnosti predviđeni KAP-om navedeni su u prioritetnoj osi OP-a "Tehnička pomoć".

4.6 Informacijski sustav upravljanja

Hrvatska je uspostavila elektronički Informacijski sustav upravljanja (*Management and Information System - MIS*) za potrebe praćenja Instrumenta pretprikladne pomoći u Hrvatskoj. Modul financijskog upravljanja u primjeni su od srpnja 2010., dok je dorada funkcionalnosti s obzirom na indikatore fizičkog nadzora u skladu s preporukama revizije EK dovršena sredinom 2011.

S obzirom da će se IPA projekti nastaviti u okviru Strukturnih fondova i nakon pristupanja, Informacijski sustav upravljanja za Strukturne fondove uspostaviti će se na temelju elemenata i lekcija naučenih kroz provedbu IPA MIS-a. Informacijski sustav upravljanja utvrdit će se prije nego što Hrvatska podnese zahtjev za ocjenu sukladnosti.

POGLAVLJE 5: FINANCIJSKE TABLICE

Važna napomena: ovaj dio će biti dovršen nakon što se objavi revidirani financijski okvir za Hrvatsku

5.1 Godišnja izdvajanja

Referentni broj Operativnog programa (CCI):

Godina - prema izvoru za program, u eurima:

<i>Godina / Izvor</i>	<i>IPA</i>	<i>Europski fond za regionalni razvoj</i>	<i>Kohezijski fond</i>	<i>Ukupno</i>
<i>2007.</i>	<i>16 999 500</i>	-	-	<i>16 999 500</i>
<i>2008.</i>	<i>18 000 000</i>	-	-	<i>18 000 000</i>
<i>2009.</i>	<i>18 500 250</i>	-	-	<i>18 500 250</i>
<i>2010.</i>	<i>21 300 000</i>	-	-	<i>21 300 000</i>
<i>2011.</i>	<i>21 900 000</i>	-	-	<i>21 900 000</i>
<i>2012.</i>	<i>28 230 127</i>	-	-	<i>28 230 127</i>
<i>2013.</i>	<i>12 000 000⁷⁴</i>	<i>140 000 000</i>	-	<i>152 000 000</i>
<i>Ukupno 2007.-2013.</i>	<i>136 929 877</i>	<i>140 000 000</i>	-	<i>276 929 877</i>

5.2 Ukupna financijska alokacija

Tablica ispod pokazuje financijski plan OP-a, dajući za čitavo razdoblje programiranja iznos ukupne financijske alokacije iz svakog fonda u operativnom programu, nacionalni udio i stopu naknade po prioritetnoj osi.

Referentni broj Operativnog programa (CCI):

Prioritetne osi prema izvoru financiranja, u eurima:

Prioritetna os	Fond	Doprinos zajednice	Nacionalni izvori	Indikativna raščlamba nacionalnih izvora		Sredstva ukupno	Razina sufinanciranja	Za informaciju	
				Nacionalno javna sredstva	Nacionalno privatna sredstva				
				a	b = c + d			c	d
PO 1. OTPAD	IPA / EFRR	75.000.000	13.000.000			88.00.000	85		
PO 2. VODE	IPA / EFRR	195.000.000	35.000.000			230.000.000	85		
PO 3. TEHNIČKA POMOĆ	IPA / EFRR	6.929.877	1.222.919			8.152.796	85		
Ukupno	IPA+EFRR	276.929.877	49.222.919			326.152.796	85		
Ukupno	IPA	136.929.877	24.164.105			161.093.982	85		
Ukupno	EFRR	140.000.000	25.058.814			165.058.814	85		

5.3 Indikativna raščlamba doprinosa Zajednice po kategorijama

OPO sadrži indikativnu raščlambu sredstava raspodijeljenih po kategorijama u skladu s člankom 37., stavkom 1 (d) Uredbe Vijeća br. 1083/2006 i prema Uredbi Komisije br. 1828/2006. Kategorizacija predstavlja ex-ante procjenu korištenja sredstava iz OPO-a; kategorije u pitanju su kodovi prema dimenzijama (prioritetna tema, način financiranja i vrsta područja), kao što su navedeni u Prilogu II Uredbe Komisije br. 1828/2006.

Referentni br. Komisije:.....

Ime programa: Operativni program „Okoliš“

Datum zadnje odluke Komisije koja se odnosi na Operativni program:..../..../....

Kod *	Dimenzija prioritetne teme	EU doprinos (€)**
Zaštita okoliša i sprečavanje rizika		
44	Upravljanje otpadom iz kućanstva te industrijskim otpadom	
45	Upravljanje i distribucija vode za piće	
46	Obrada vode (otpadne vode)	
50	Sanacija industrijskih zona i zagađenog zemljišta	
Tehnička pomoć		
85	Priprema, provedba, praćenje i inspekcija	
86	Evaluacija i studije; informiranje i promidžba	
Kod *	Dimenzija načina financiranja	EU doprinos (€)**
01	Nepovratna pomoć	140.000.000
Kod *	Vrsta područja(teritorijalna dimenzija)	EU doprinos (€)**
00	Nije primjenjivo	140.000.000

* Kategorije su za svaku dimenziju kodirane prema standardnoj klasifikaciji.

** Procijenjeni iznos doprinosa Zajednice za svaku kategoriju – bit će osiguran u kasnijoj fazi.

PRILOZI

Prilog 1: Dodatne informacije i statistike uz sektorsku analizu

KOMUNALNI OTPAD

Tablica 7: Ukupne količine komunalnog otpada u 2010. po županijama

Županija	Ukupna količina skupljenog (proizvedenog komunalnog otpada (t))	Ukupna količina skupljenog (proizvedenog miješanog komunalnog otpada (200301) (t))	Odvojeno skupljene količine (t)	Predano odlagalištu (t)	Direktno predano oporabilju (t)	Predano na postupak D15- (skladištenje prije zbrinjavanja) (t)
Zagrebačka	77.467	69.465	8.002	70.793	2.683	3.974
Krapinsko – zagorska	28.791	27.372	1.419	24.674	160	3.677
Sisačko – moslavačka	72.286	69.986	1.995	71.629	349	305
Karlovačka	39.632	34.827	4.806	39.111	219	304
Varaždinska	37.446	34.907	2.540	32.905	2.188	2.353
Koprivničko – križevačka	22.616	21.190	1.426	21.568	1.047	
Bjelovarsko – bilogorska	35.346	34.010	1.335	35.169	176	
Primorsko – goranska	132.608	107.299	25.309	125.575	7.034	
Ličko – senjska	31.459	31.358	101	31.358	101	
Virovitičko – podravska	36.379	25.711	10.668	26.031	3.112	
Požeško – lavonska	14.525	13.982	543	14.495	30	
Brodsko – posavska	48.274	47.051	1.223	47.623	126	
Zadarska	83.605	78.579	5.026	82.928	676	
Osječko – baranjska	93.357	77.321	16.036	91.407	1.950	
Šibensko – kninska	52.630	48.987	3.642	51.775	855	
Vukovarsko – srijemska	66.366	61.889	4.477	62.772	5	
Splitsko – dalmatinska	223.369	200.972	22.397	222.655	714	
Istarska	108.803	102.216	6.587	106.434	2.346	
Dubrovačko – neretvanska	75.515	66.189	9.326	72.266	3.249	
Međimurska	18.346	14.427	3.919	13.690	3.209	1.371
Grad Zagreb	310.581	234.221	76.360	292.370	18.204	
Prijava reciklažnih dvorišta	20.514		20.514		20.514	
UKUPNO:	1.629.915	1.401.959	227.651	1.537.228	68.947	11.984

ELEKTRIČNI I ELEKTRONIČKI (EE) OTPAD

Tablica 8: Količina prikupljenog EE otpada u 2008. i 2009. po županijama

Županija	Prikupljeni EE otpad 2008. (kg)	Udio pojedine županije (u ukupno prikupljenom EE otpadu) (%)	Kg po stanovniku 2008.	Prikupljeni EE otpad 2009. (kg)	Udio pojedine županije (u ukupno prikupljenom EE otpadu) (%)	Kg po stanovniku 2009.
Zagrebačka i Grad Zagreb	2 542 885	44,47	2,34	4 708 218	34,82	4,32
Krapinsko - zagorska	55 723	0,97	0,39	629 270	4,65	4,42
Sisačko - moslavačka	126 890	2,22	0,68	306 054	2,26	1,65
Karlovačka	82 438	1,44	0,58	287 480	2,13	2,03
Varaždinska	201 895	3,53	1,09	290 231	2,15	1,57
Koprivničko - križevačka	90 374	1,58	0,73	941 78	0,70	0,76
Bjelovarsko - bilogorska	72 687	1,27	0,55	843 89	0,62	0,63
Primorsko - goranska	653 008	11,42	2,14	1 167 604	8,63	3,82
Ličko - senjska	35 071	0,61	0,65	93 748	0,69	1,75
Virovitičko - podravska	134 782	2,36	1,44	252 691	1,87	2,71
Požeško - slavonska	23 280	0,41	0,27	88 242	0,65	1,03
Brodsko - posavska	194 820	3,41	1,10	5148 01	3,81	2,91
Zadarska	114 899	2,01	0,71	154 971	1,15	0,96
Osječko - baranjska	128 183	2,24	0,39	419 966	3,11	1,27
Šibensko - kninska	19 893	0,35	0,18	259 546	1,92	2,30
Vukovarsko - srijemska	40 292	0,70	0,20	1 396 540	10,33	6,82
Splitsko - dalmatinska	240 892	4,21	0,52	935 800	6,92	2,02
Istarska	386 375	6,76	1,87	848 113	6,27	4,11
Dubrovačko - neretvanska	488 982	8,55	3,98	821 292	6,07	6,68
Međimurska	85 191	1,49	0,72	168 903	1,25	1,43
UKUPNO:	5 718 560	100,00	Prosjek: 1,0265	13 522 037	100,00	Prosjek: 2,6595

MAZIVA I JESTIVA OTPADNA ULJA

Tablica 9. Količine prikupljenog mazivog i jestivog otpadnog ulja u razdoblju 2007. – 2009. u Hrvatskoj

Vrsta otpadnog ulja	Količine prikupljenog mazivog i jestivog otpadnog ulja (tone)		
	2007.	2008.	2009.
Mazivo otpadno ulje	6 115,27	7 068,22	6 784,47
Jestivo otpadno ulje	1 132,28	1 605,93	2 145,07
UKUPNO	7 247,55	8 674,15	8 929,54

Izvor: Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

OTPADNE BATERIJA I AKUMULATORI

Tablica 10. Količina prikupljenih otpadnih baterija i akumulatora u 2009. po županijama

Županija	Prikupljeno otpadnih baterija i akumulatora 2009. (t)	Udio pojedine županije (od ukupno prikupljenih otpadnih baterija i akumulatora) (%)
Zagrebačka i Grad Zagreb	2 238,47	28,52
Krapinsko-zagorska	33,66	0,43
Sisačko-moslavačka	123,12	1,57
Karlovačka	297,22	12,32
Varaždinska	273,60	3,49
Koprivničko-križevačka	1 408,50	17,94
Bjelovarsko-bilogorska	474,62	6,05
Primorsko-goranska	586,96	7,48
Ličko-senjska	39,48	0,50
Virovitičko-podravska	198,47	2,53
Požeško-slavonska	59,16	0,75
Brodsko-posavska	37,30	0,48
Zadarska	98,27	1,25
Osječko-baranjska	373,94	4,76
Šibensko-kninska	188,69	2,40
Vukovarsko-srijemska	60,84	0,78
Splitsko-dalmatinska	370,54	4,72
Istarska	47,91	0,61
Dubrovačko-neretvanska	26,04	0,33
Međimurska	242,91	3,09
UKUPNO:	7 179,7	100,00

Izvor: Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

GRAĐEVINSKI I OTPAD OD RUŠENJA

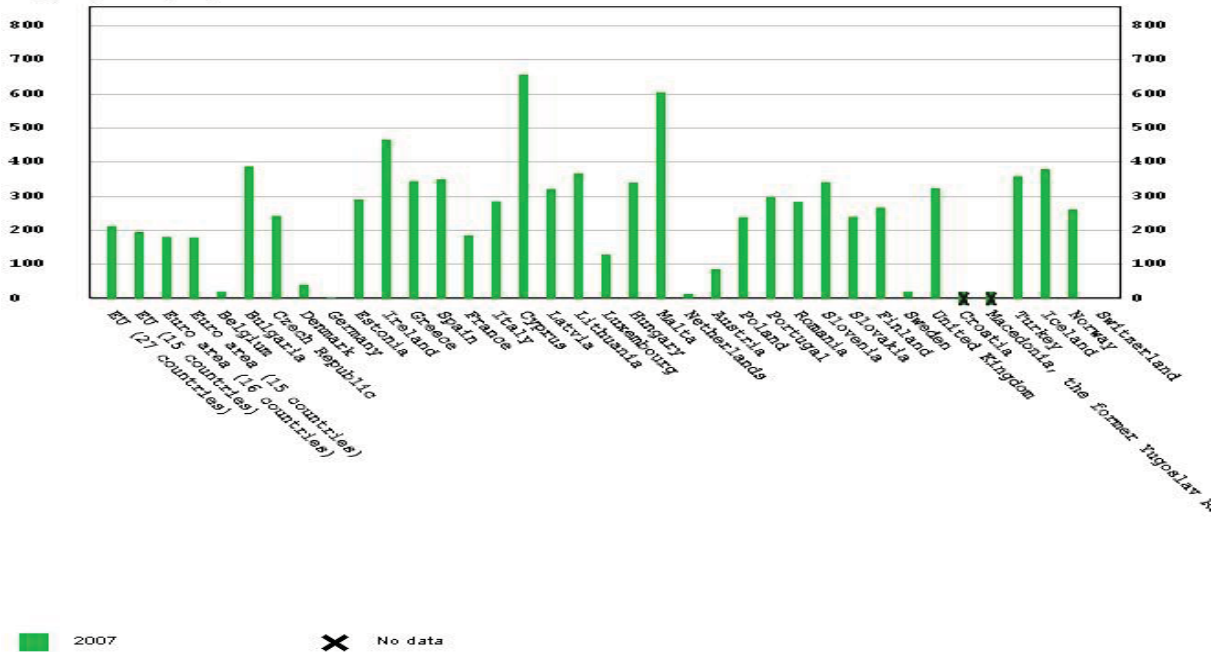
Tablica 11. Procijenjena količina proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja po županijama

Županija	Procijenjena količina proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja 2001.-2005. (t)	Udio pojedine županije (od ukupne procijenjene količine proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja) (%)	Procijenjena količina proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja 2006. – 2015. (t)	(od ukupne procijenjene količine proizvedenog građevinskog i otpada od rušenja) (%)
Zagrebačka i Grad Zagreb	78 992	6,30	111 027	4,73
Krapinsko-zagorska	36 329	2,90	51 062	2,18
Sisačko-moslavačka	47 285	3,77	66 462	2,83
Karlovačka	36 165	2,88	50 831	2,17
Varaždinska	47 128	3,76	66 240	2,82
Koprivničko-križevačka	31 747	2,53	44 622	1,90
Bjelovarsko-bilogorska	43 957	3,50	45 269	1,93
Primorsko-goranska	113 329	9,04	246 132	10,49
Ličko-senjska	19 912	1,59	43 245	1,84
Virovitičko-podravska	30 846	2,46	31 767	1,35
Požeško-slavonska	28 350	2,26	29 196	1,24
Brodsko-posavska	58 385	4,66	60 127	2,56
Zadarska	48 531	3,87	99 171	4,23
Osječko-baranjska	109 164	8,70	112 423	4,79
Šibensko-kninska	33 810	2,70	69 089	2,95
Vukovarsko-srijemska	67 634	5,39	69 653	2,97
Splitsko-dalmatinska	138 866	11,07	283 768	12,10
Istarska	76 545	6,10	166 242	7,09
Dubrovačko-neretvanska	36 798	2,93	75 196	3,21
Međimurska	30 206	2,41	42 456	1,81
Grad Zagreb	140 175	11,18	581 298	24,79
UKUPNO:	1 254 154	100,00	2 345 276	100,00

Izvor: LIFE -THIRD COUNTRIES 2005 projekt "Development of sustainable system for management of construction waste"

Slika 7: Pregled količina odloženog komunalnog otpada, prikazano kao specifična količina otpada (kg po stanovniku/godišnje) u EU i ostalim zemljama

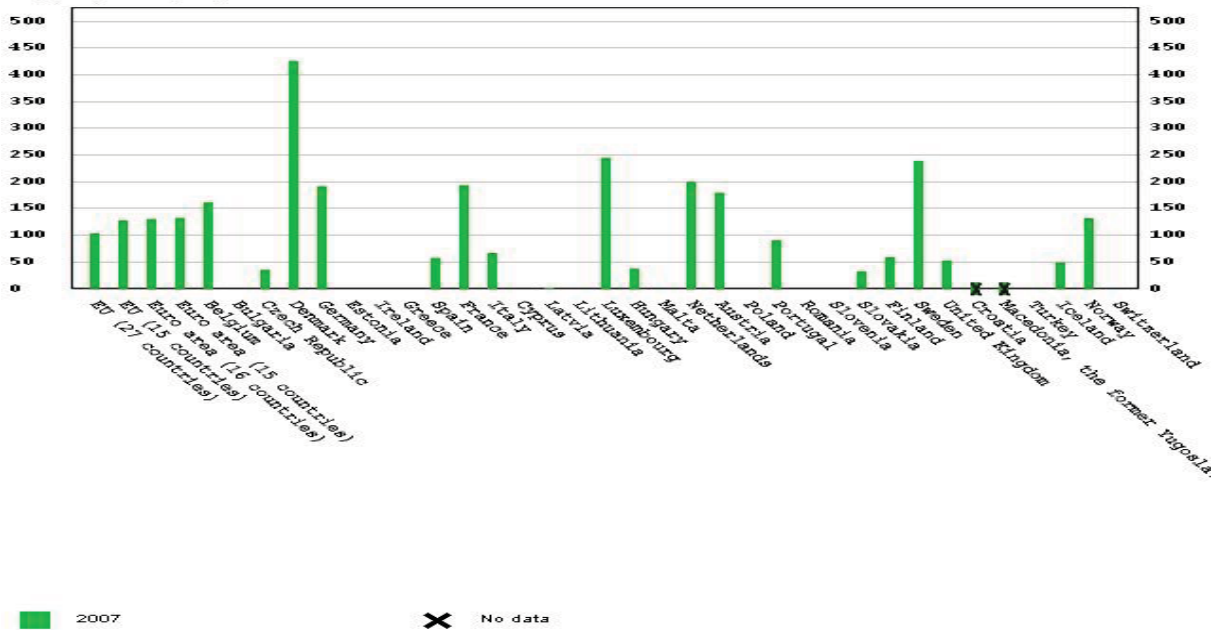
Municipal waste by type of treatment
Kg per person per year

Izvor: Eurostat

Slika 8: Pregled količina komunalnog otpada zbrinutog spaljivanjem, prikazano kao specifična količina otpada (kg po stanovniku/godišnje) u EU i ostalim zemljama

Municipal waste by type of treatment
Kg per person per year

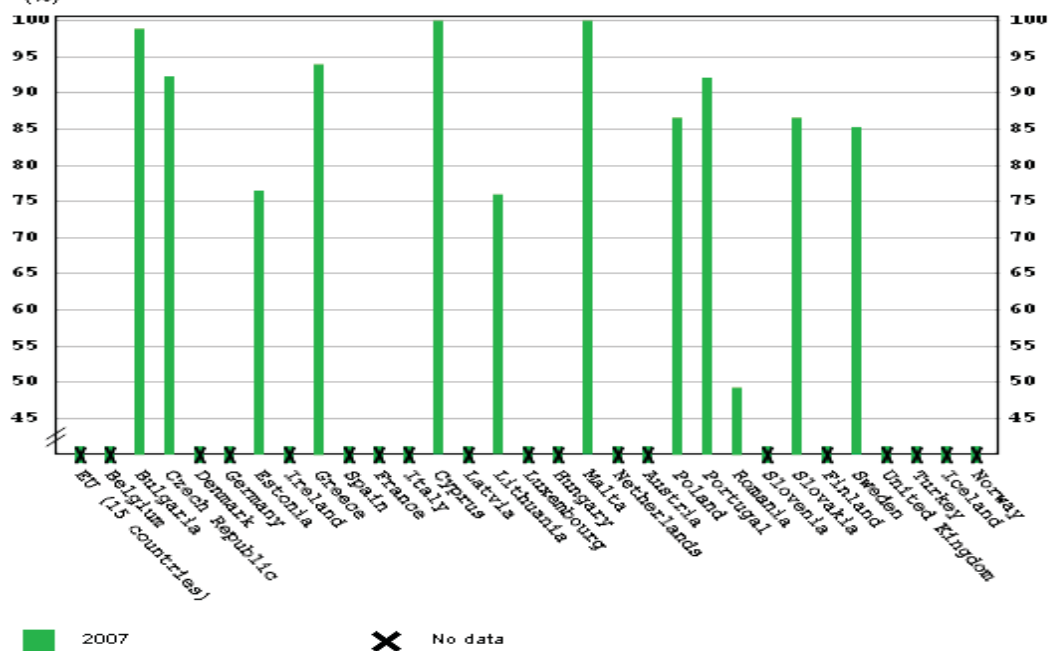

Izvor: Eurostat

Slika 9: Pregled postotka priključenosti stanovništva na javnu vodoopskrbu u EU i ostalim zemljama

Population connected to public water supply

(%)

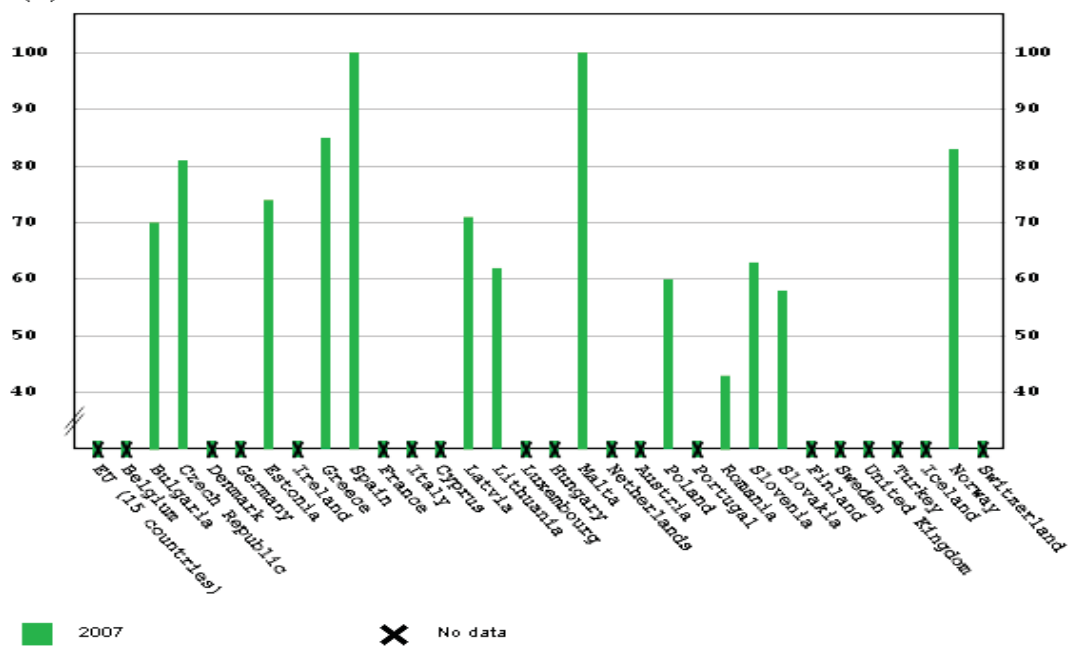

Izvor: Eurostat

Slika 10: Pregled postotka priključenosti stanovništva na sustave za obradu komunalnih otpadnih voda u EU i ostalim zemljama

Population connected to urban wastewater collecting systems: total

(%)

Izvor: Eurostat

Prilog 2: Izvješće o *ex ante* evaluaciji

Bit će uvršteno po dovršetku ex-ante evaluacije

Prilog 3: Izvješće o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš

Bit će uvršteno po dovršetku postupka

Prilog 4: Upute o državnim potporama za OPO 2007. – 2013.

Državne potpore – Prioritetna os 1: Razvoj infrastrukture za gospodarenje otpadom radi uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Hrvatskoj

Ključno područje intervencija 1.1: Uspostava novih centara za gospodarenje otpadom na županijskoj i regionalnoj razini

Prikupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada je u nadležnosti javnih vlasti (uobičajeno, jedinice lokalne samouprave ili posebna komunalna poduzeća za gospodarenje otpadom uspostavljena od strane javnih vlasti). Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija infrastrukture za gospodarenje otpadom provodi se uz uvjet prirodnog ili pravnog monopola, i kao takva ne uključuje državne potpore, neovisno o činjenici je li riječ o javnom tijelu, javnom poduzeću ili agenciji. Izgradnja infrastrukture kao što su regionalni i/ili županijski centri za gospodarenje otpadom namijenjeni prvenstveno za komunalni i neopasni otpad, uključujući mehaničko-biološku obradu, transfer stanice i reciklažna dvorišta kao povezanu infrastrukturu, neće uključivati državne potpore ni na jednoj razini dodjele, sve dok su korisnici županijske/regionalne komunalne tvrtke nadležne za gospodarenje otpadom i Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost.

Takav monopol ne postoji u slučaju aktivnosti koje su vezane uz prihvata i prijevoz otpada posebnim vozilima za otpad, te oporabu i zbrinjavanje otpada. Sufinanciranje projekata s tom vrstom aktivnosti, osobito kada je riječ o nabavi ili modernizaciji te vrste vozila, ili izgradnji, proširenju ili modernizaciji uređaja za gospodarenje otpadom je državna potpora.

U slučaju pomoći za nabavu ili modernizaciju transportnih vozila, schema utvrđena za te aktivnosti (pomoć za nabavu novih vozila koja nadilaze propisane standarde Zajednice), može se provesti (Uredba Komisije (EZ) br. 800/2008 Regulation)⁷⁵

Ove se odredbe ne primjenjuje na projekte u industriji gospodarenje otpadom. Ta vrsta gospodarenja otpadom nije namijenjena javnosti, već je prirodni dio aktivnosti poduzetništva. Sufinanciranje takvih projekata, dakle predstavlja državne potpore.

Ključno područje intervencija 1.2: Sanacija lokacija visoko onečišćenih otpadom –postojeća odlagališta i „crne točke“

Za ovo ključno područje intervencija vrijede gore navedene informacija za ključno područje intervencija 1.1

Državne potpore – uzajamno financiranje

Budući da je prihvatljivo pravilo fleksibilnosti za EFRR/ESF (pravilo uzajamnog financiranja), svaka shema državne potpore pripremljena za gore navedene aktivnosti treba sadržavati odredbe o pomoći za treninge, u skladu s Uredbom 800/2008, poglavlje 8 – pomoći za trening.

Državne potpore – Prioritetna os 2: Zaštita vodnih resursa Hrvatske kroz poboljšanje sustava vodoopskrbe te integriranog sustava upravljanja otpadnim vodama.

Ključno područje intervencija 2.1: Uspostava modernih vodoopskrbnih sustava i mreža

Operacije/projekti u okviru ključnog područja intervencije 2.1. odnose se na: izgradnju ili rekonstrukciju javnih vodoopskrbnih mreža, ulaganje u javne uređaje za obradu voda na regionalnoj i lokalnoj razini, uočavanje i sprječavanje gubitaka, osiguravanja adekvatnog kondicioniranja pitke vode uređajima za obradu vode u slučajevima neadekvatne kakvoće vode distribuirane javnim vodoopskrbnim sustavima; oprema za mjerenje, detekciju curenja i laboratorijska oprema.

⁷⁵ Uredba Komisije (EZ) br. 800/2008 od 06. kolovoza 2008. kojom se određene kategorije pomoći proglašavaju sukladnim sa zajedničkim tržištem i člancima 87. i 88. Ugovora (*General block exemption Regulation*)

U slučaju sufinanciranja navedene vrste javne infrastrukture koja će po dovršetku biti korištena od strane stanovništva u pojedinoj županiji/gradu/općini, nije riječ o državnoj potpori.

Ključno područje intervencija 2.2: Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za otpadne vode iz domaćinstava i industrije i poboljšanje kanalizacijske mreže

Ovo KPI uključuje operacije/projekte kao što su proširenje mreže za prikupljanje otpadnih voda; izgradnja novih uređaja za obradu otpadnih voda i/ili rekonstrukcija/dogradnja postojećih uređaja za obradu otpadnih voda; izgradnja i rekonstrukcija uređaja za obradu mulja. Za ovo KPI, analogno se primjenjuju argumenti izneseni gore pod KPI 2.1.